

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annettua lakia, ampuma-aselakia, työturvallisuuslakia ja rikoslakia.

Muutoksilla pantaisiin täytäntöön valtioneuvoston puolustusselonteossa asetettu tavoite vapaaehtoisen maanpuolustuksen aseman vahvistamisesta paikallispuolustuksessa.

Vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetusta laista poistettaisiin Puolustusvoimilta ja Rajavartiolaitokselta mahdollisuus tilata sotilaallista koulutusta Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä. Kyseisessä laissa määriteltäisiin entistä tarkemmin Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkisena hallintotehtävänä järjestämän sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen sisältö ja Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen uudeksi julkiseksi hallintotehtäväksi säädettäisiin erityisesti nuorille ja naisille suunnatun tutustumistoiminnan järjestäminen. Vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetussa laissa säädettäisiin myös entistä tarkemmin eri viranomaisten tehtävistä Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen ohjaamisessa ja valvonnassa. Myös Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen antaman tuen sisällöstä sekä Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen kansainvälisestä koulutuksesta säädettäisiin tarkemmin.

Ampuma-aselakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen ampuma-aseita voitaisiin hyödyntää entistä laajemmin muussa kuin ammuntaa sisältävässä Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen sotilaallisia valmiuksia palvelevassa koulutuksessa.

Työturvallisuuslakiin ja rikoslakiin tehtäisiin vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annettuun lakiin tehtävien muutosten johdosta tarpeelliset säädöstekniset muutokset.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2020.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1 JOHDANTO.....	3
2 NYKYTILA.....	3
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	3
Lainsäädäntö.....	3
Vapaaehtoinen maanpuolustus käytännössä.....	5
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö.....	6
Ruotsi.....	6
2.3 Nykytilan arviointi.....	7
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	9
3.1 Tavoitteet.....	9
3.2 Toteuttamisvaihtoehdot.....	9
3.3 Keskeiset ehdotukset.....	12
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	13
4.1 Taloudelliset vaikutukset.....	13
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	14
4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	15
4.4 Vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon.....	16
5 ASIAN VALMISTELU.....	16
5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto.....	16
5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	17
6 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ.....	19
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	21
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	21
1.1 Laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta.....	21
1.2 Ampuma-aselaki.....	35
1.3 Työturvallisuuslaki.....	36
1.4 Rikoslaki.....	36
2 VOIMAANTULO.....	36
3 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	36
LAKIEHDOTUKSET.....	42
Laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain muuttamisesta.....	42
Laki ampuma-aselain 17 §:n muuttamisesta.....	49
Laki työturvallisuuslain 6 §:n muuttamisesta.....	50
Laki rikoslain 45 luvun 27 §:n muuttamisesta.....	51
RINNAKKAISTEKSTIT.....	52
Laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain muuttamisesta.....	52
Laki ampuma-aselain 17 §:n muuttamisesta.....	64
Laki työturvallisuuslain 6 §:n muuttamisesta.....	65
Laki rikoslain 45 luvun 27 §:n muuttamisesta.....	66

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Ehdotuksessa esitetään vapaaehtoista maanpuolustusta koskevaan lainsäädäntöön muutoksia, joilla sotilaallinen koulutus säädettäisiin yksin Puolustusvoimien tehtäväksi ja jolla tarkennettaisiin Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkisena hallintotehtävänä antaman koulutuksen sisältöä. Lainsäädäntömuutoksilla pyritään myös säätämään tarkemmin Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkisena hallintotehtävänä järjestämänsä toiminnan ohjauksesta ja valvonnasta. Tarkennuksia esitetään myös tehtäväksi puolustushallinnon viranomaisten antamaan tukeen Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle ja maanpuolustusjärjestöille sekä Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen kansainväliseen koulutukseen. Esiitettyjen muutoksien taustalla on pidetty Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen antaman koulutuksen nykytilaa ja tähän nykytilaan ei esitetä kohdistuvaksi merkittäviä muutoksia.

Työryhmän tehtävänä on ollut laatia puolustusministeriön työryhmän 20.12.2017 jättämässään mietinnössä esittämien muutosehdotusten vaatimat lainsäädäntöä koskevat muutosehdotukset. Muut selvitystyössä esiin tulleet kehittämiskohteet, kuten vapaaehtoisten käytön tehostamista Puolustusvoimien antamassa virka-avussa koskevat kehitystarpeet, on tarkoitus käsitellä toisen hankkeen yhteydessä.

Edellä mainitun työryhmän mietinnön esitys perustuu uuteen malliin vapaaehtoisen maanpuolustuksen järjestämisestä. Tämän mallin toteutumisen taloudellisiksi kriteereiksi asetettiin lisärahoituksen osoittaminen. Kustannuksen nousu on 6,5 miljoonaa euroa vuodessa. Kyseinen lisämääräraha sisältää 42 henkilötyövuoden lisäpanostuksen Puolustusvoimiin ja 23 henkilötyövuoden lisäyksen Maanpuolustuskoulutusyhdistykseen. Kyseisillä henkilöstölisäyksillä on tarkoitus tehostaa sotilaallisen koulutuksen nousujohteisuutta erityisesti paikallisjoukkojen näkökulmasta ja kehittää sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta enemmän sotilaallista koulutusta tukevaksi. Lisäyksellä tuetaan myös vapaaehtoisten rekrytointia Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen poikkeusolojen tehtäviin sekä ohjauksen ja valvonnan toteuttamista.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Lainsäädäntö

Vapaaehtoisesta maanpuolustuskoulutuksesta säädetään vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetussa laissa (556/2007). Laissa säädetään muun muassa vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen ja muun vapaaehtoisen maanpuolustustoiminnan sisällöstä, organisoinnista ja valvonnasta sekä Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen organisaatiosta ja julkisista hallintotehtävistä.

Vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 1 §:n mukaan vapaaehtoisen maanpuolustuksen tarkoituksena on kehittää kansalaisten ja viranomaisten valmiuksia osallistua yhteiskunnan tukemiseen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Lisäksi lain tarkoituksena on edistää maanpuolustuskykyä. Lain 2 §:ssä säädetään vapaaehtoiseen maanpuolustukseen kuuluvasta sotilaallisesta koulutuksesta ja sotilaallisia valmiuksia palvelevasta koulutuksesta. Sotilaallisella koulutuksella tarkoitetaan pykälän mukaan Puolustusvoimien aseilla, ampumatarvikkeilla tai räjähteillä tapahtuvaa sotilaallisten taitojen sekä joukon yhteistoiminnan kehittämistä sodassa tai muissa aseellisissa selkkauksissa toimimista varten. Sotilaallisia valmiuk-

sia palvelevalla koulutuksella tarkoitetaan puolestaan muuta vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta.

Lain 3 §:n mukaan vapaaehtoinen maanpuolustustoiminta ja siihen kuuluvien toimintojen yhteensovittaminen kuuluu puolustusministeriön hallinnonalaan. Puolustusministeriön tehtävänä on pykälän mukaan vapaaehtoisen sotilaallisen koulutuksen ohjaus ja valvonta. Puolustusvoimien pääesikunnan tehtävänä on puolestaan vapaaehtoiseen maanpuolustus-koulutukseen kuuluvien sotilaallisten tehtävien johto sekä muun toiminnan ohjaus, tukeminen ja valvonta.

Lain 4 §:ssä säädetään vapaaehtoisen maanpuolustuksen neuvottelukunnasta, jonka tehtävänä on vapaaehtoisen maanpuolustuksen yhteensovittamista, ohjaaminen ja kehittäminen. Valtioneuvosto määrää neuvottelukunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan sekä muut jäsenet ja kullekin henkilökohtaisen varajäsenen eduskunnan kulloiseksikin toimikaudeksi. Neuvottelukunnan kokoonpanossa on otettava huomioon eduskunnassa vallitsevat parlamentaariset voimasuhteet.

Lain 3 luvussa säädetään Maanpuolustuskoulutusyhdistyksestä, joka toimii valtakunnallisena vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen yhteistyöjärjestönä. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen tarkoituksena on lain 6 §:n mukaan maanpuolustuksen edistäminen koulutuksen, tiedotuksen ja valistuksen keinoin. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkisena hallintotehtävänä on lain 7 §:n mukaan 1) järjestää vapaaehtoiseen maanpuolustukseen kuuluvaa sotilaallista koulutusta ja sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta sekä vapaaehtoista maanpuolustusta koskevaa tiedotusta ja valistusta, 2) kehittää naisten mahdollisuuksia osallistua vapaaehtoiseen maanpuolustukseen ja järjestää siihen liittyvää sotilaallista koulutusta ja sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta sekä 3) ohjata, tukea ja sovittaa yhteen jäsenjärjestöjen maanpuolustuskoulutusta. Julkisten hallintotehtävien hoitamista varten Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle myönnetään valtionavustusta.

Edellä mainittujen julkisten hallintotehtävien lisäksi Maanpuolustuskoulutusyhdistys voi järjestää turvallisuus-, varautumis- sekä johtamis- ja kouluttajakoulutusta sekä tehdä aloitteita ja toimia muutoinkin maanpuolustuksen hyväksi siten kuin sen säännöissä määrätään. Kyseisestä koulutustoiminnasta on vakiintuneesti käytetty ilmaisuvarautumis- ja turvallisuuskoulutus. Tältä osin kyse on Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen vapaasta yhdistystoiminnasta ja siihen kuuluva koulutus rahoitetaan kokonaisuudessaan osallistumismaksuilla ja muulla yksityisellä rahoituksella.

Lain 4 luvussa säädetään tarkemmin vapaaehtoisen sotilaallisen koulutuksen järjestämisestä. Luku sisältää säännökset muun muassa sotilaallisen koulutuksen sisällöstä, koulutuksessa käytettävistä harjoitusalueista ja välineistä sekä osallistumisoikeudesta harjoituksiin. Lisäksi luvussa säädetään vapaaehtoisen sotilaallisen koulutuksen kouluttajien ja kouluammuntojen johtajien kelpoisuusvaatimuksista ja hyväksymisestä. Edelleen luvussa on säännöksiä sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä. Käytännössä sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen sisältöä määritetään luvussa sen sisältöä koskevien rajoitusten kautta.

Lain 5 luku sisältää säännökset muusta vapaaehtoisesta maanpuolustustoiminnasta, johon kuuluu muun muassa virka-aputehtävissä avustamista sekä muita valmius- ja varautumistehtäviä. Lain 6 luvussa säädetään vapaaehtoiseen maanpuolustuskoulutukseen osallistumisesta koskevista sitoumuksista ja 7 luvussa sitoumuksen antaneiden henkilöiden oikeuksista velvollisuuksista sekä sotilaalliseen koulutukseen osallistuvien henkilöiden taloudellisista ja sosiaalisista etuuksista. Luvussa säädetään myös valtion vahingonkorvausvelvollisuudesta sotilaallisissa

koulutuksessa sattuneista vahingoista. Lain 8 luvussa säädetään vapaaehtoiseen maanpuolustukseen liittyvistä henkilörekistereistä.

Puolustusvoimien roolista vapaaehtoisien maanpuolustuksen järjestämisessä säädetään myös puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 2 §:ssä, jonka mukaan Puolustusvoimien yhtenä tehtävänä on vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen ohjaaminen. Tämän lisäksi puolustusvoimista annetun lain 6 §:n mukaan Puolustusvoimat ohjaa, tukee ja valvoo vapaaehtoista maanpuolustusta siten kuin vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetussa laissa säädetään.

Vapaaehtoinen maanpuolustus käytännössä

Maanpuolustuskoulutusyhdistys on perustettu vuonna 1993 ennen kuin vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta oli voimassa nimenomaista lainsäädäntöä. Yhdistyksen lakisääteisistä tehtävistä säädettiin ensimmäistä kertaa edellä kuvatulla tavalla vuonna 2007 ja puolustusvoimauudistuksen yhteydessä yhdistyksen toimintaa suunnattiin paikallispuolustusjoukkojen kouluttamiseen. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksellä on tällä hetkellä yhteensä 15 jäsenjärjestöä, jotka tuottavat merkittävän osan vapaaehtoiseen maanpuolustukseen kuuluvasta koulutuksesta. Puolustusvoimat ohjaa reservin koulutusta määrittelemällä Puolustusvoimien sekä Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen ja sen jäsenjärjestöjen tehtävät ja vastuut.

Puolustusvoimien järjestämiin vapaaehtoiisiin harjoituksiin osallistuu vuosittain noin 3 700 reserviläistä, minkä lisäksi Puolustusvoimat tilaa vapaaehtoista sotilaallista koulutusta Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä paikallisjoukkojen suorituskyvyn kehittämiseksi. Tilaussojimuksen perusteella Maanpuolustuskoulutusyhdistys tuottaa vuosittain sotilaallista koulutusta noin 10 500:lle sodanajan joukkoon kuuluvalla reserviläiselle. Puolustusvoimille tuotettava sotilaallinen koulutus muodostaa noin 30 prosenttia kaikesta Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen tuottamasta koulutuksesta. Vapaaehtoinen sotilaallinen koulutus on osallistujille maksutonta.

Vapaaehtoisen sotilaallisen koulutuksen lisäksi Maanpuolustuskoulutusyhdistys tuottaa sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta vuosittain noin 25 000 henkilölle sekä muuta varautumis- ja turvallisuuskoulutusta noin 18 000 henkilölle. Sotilaallisia valmiuksia palvelevasta koulutuksesta sekä varautumis- ja turvallisuuskoulutuksesta voidaan periä osallistujilta maksu. Merkittävä osa erityisesti varautumis- ja turvallisuuskoulutukseen osallistuvista on naisia.

Maanpuolustuskoulutusyhdistys on järjestänyt sotilaallisia valmiuksia palvelevana koulutuksena Puolustusvoimien eri puolustushaarojen, aselajien ja toimialojen eri tasoisia ja eri kohderyhmille tarkoitettuja kursseja. Sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksessa Maanpuolustuskoulutusyhdistys järjestää paikallisjoukkoihin sitoutuneille tai niihin sitoutumista harkitseville reserviläisille koulutusta, jonka tarkoituksena on joukon osaamisen kehittäminen sekä joukkoihin rekrytointi. Sotilaallisia valmiuksia palvelevana koulutuksena järjestetään myös lähitaistelukoulutusta, kyberkoulutusta ja julkisten lähteiden tiedustelua koskevaa koulutusta. Sotilaallisia valmiuksia palvelevana koulutuksena annetaan myös reserviläisten kenttäkelpoisuuden kehittämiseen tähtäävää koulutusta, kuten ammuntaa, marsseja, jotoksia, juoksua ja lihaskuntoharjoituksia. Sotilaallisia valmiuksia palvelevassa koulutuksessa on hyödynnetty koulutuksen tukena myös erilaisia virtuaalisia koulutusympäristöjä, simulaattoreita ja kansainvälistä koulutusyhteistyötä.

Maanpuolustuskoulutusyhdistys on järjestänyt varautumis- ja turvallisuuskoulutuksena erilaisia kursseja koskien maastotaitoja, erätaitoja ja selviytymistä sähköttä. Varautumis- ja turvallisuuskoulutukseen kuuluvat myös niin sanotut Intti tutuksi –kurssit, jossa nuorilla ja muilla asepalvelusta suorittamattomilla on mahdollisuus tutustua varusmiespalveluksen suorittami-

seen. Myös erityisesti naisille suunnatut asekäsitteily- ampumataitoa kehittävät kurssit kuuluvat varautumis- ja turvallisuuskoulutuksen kurssitarjontaan. Maanpuolustus-koulutusyhdistys on edelleen järjestänyt varautumis- ja turvallisuuskoulutuksena arjenturvallisuutta koskevia kursseja, joilla on kehitetty osallistujien valmiutta ennakoida henkilökohtaista turvallisuuttaan uhkaavat tekijät ja selviytyä yleisimmistä arjen vaaratilanteista. Näitä kursseja on myös järjestetty erityisryhmiin kuuluville henkilöille. Varautumis- ja turvallisuuskoulutuksena on lisäksi järjestetty erilaisten tapahtumien, kuten Jukolan viestin ja Nuku Rauhassa –tapahtumien, järjestelyjä tukevia kursseja.

Sotilaallisia valmiuksia palveleva koulutus on suunnattu pääosin asepalveluksen suorittaneille henkilöille, siinä missä varautumis- ja turvallisuuskoulutuksen pääpaino on naisissa ja nuorisssa. Yhteensä vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetussa laissa tarkoitettuun koulutukseen osallistuu vuosittain noin 50 000 – 53 000 henkilöä, joista naisia on noin 10 000. Koulutusvuorokausia muodostuu vuosittain n. 80 000 – 90 000, josta sotilaallisen koulutuksen osuus on noin 20 000 – 28 000 vuorokautta, sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen osuus 35 000 – 42 000 vuorokautta ja varautumis- ja turvallisuuskoulutuksen osuus noin 25 000 – 27 000 vuorokautta.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

Ruotsi

Vapaaehtoinen maanpuolustus katsotaan Ruotsissa kokonaismaanpuolustuksen osa-alueeksi ja siitä säädetään asetuksella vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta (förrordning (1994:524) om frivillig försvarsverksamhet) ja asetuksella vapaaehtoisille maksettavista korvauksista (förrordning (1994:523) om förmåner till frivilliga). Vapaaehtoista maanpuolustusta ohjaa osin Ruotsin puolustusvoimien pääesikunta ja osin kokonaisturvallisuuden kriisinhallintavirasto MSB (Myndigheten för samhällsskydd och Beredskap). Vapaaehtoisen maanpuolustuksen rahoitus tulee Ruotsissa pääosin puolustusbudjetista.

Kodinturvasta säädetään Ruotsissa erikseen kodinturva-asetuksella (hemvärnetsförrordning (1997:146)). Kodinturvajoukot ovat osa paikallispuolustusta ja niiden pääasiallisena tehtävänä on kriittisen infrastruktuurin suojaaminen. Lisäksi kodinturvajoukkojen on pystyttävä tukemaan Ruotsin puolustusvoimien operatiivisia joukkoja eri tehtävissä, erityisesti suojaamalla toimintaa valmiutta kohotettaessa. Rauhan aikana kodinturvajoukot antavat tarvittaessa virka-apua muille viranomaisille.

Kodinturvajärjestelmän budjetti oli vuonna 2015 yhteensä noin 185 miljoonaa euroa. Järjestelmä tuotti noin 22 000 sotilasta, jotka muodostivat 46 prosenttia Ruotsin puolustusvoimien vahvuudesta. Kodinturvajoukkojen tuottamiseen sitoutui alle viisi prosenttia puolustusvoimienvoimien palkatusta henkilöstöstä.

Vapaaehtoiseen maanpuolustukseen osallistuvien henkilöiden on oltava Ruotsin kansalaisia. Kodinturvajoukkoihin hakeutuvasta henkilöstä tehdään lisäksi laaja turvallisuusselvitys.

Norja

Vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta ja kodinturvasta säädetään Norjassa puolustuslaissa (lov om verneplikt og tjeneste i Forsvaret, LOV-2016-08-12-77). Kodinturvajoukot toimivat Norjan puolustusvoimien komentajan alaisuudessa ja ovat luonteeltaan nopeasti perustettava valmiusjoukko. Kodinturvajoukkojen päätehtäviä ovat kansallinen kriisinhallinta, aluepuolustus paikallistasolla, tärkeiden kohteiden suojaaminen ja valvonta sekä siviiliyhteiskunnan tukemi-

nen. Kodinturvajoukkojen sodanaikaiseen toimintaan kuuluisi myös vastarinnan jatkaminen maan miehityksessä osissa.

Kodinturvajoukkoihin tuotetaan vuosittain noin 4 500 kodinturvaeserviläistä. Operatiivisiin yksiköihin hakeutuvalta edellytetään suoritettua varusmiespalvelusta ja nuhteettomuutta. Valintaprosessi sisältää turvallisuusselvityksen sekä fyysistä kuntoa, asennetta ja motivaatiota mittaavia testejä. Kodinturvajoukkojen vuosittaiset määrärahat ovat noin 130 miljoonaa euroa ja ne sisältyvät Norjan puolustusbudjettiin.

Kodinturva ylläpitää Norjassa lisäksi vapaaehtoista kodinturvanuorisjärjestöä (Heimevern-sungdomen) 16–21-vuotiaille nuorille, jotka saavat järjestössä tietoa maanpuolustuksesta ja kodinturvasta.

Tanska

Kodinturvasta säädetään Tanskassa kodinturvalaissa (Bekendtgørelse af lov om hjemmevernet hjemmevaern, LBK nr 198 af 09/02/2007). Kodinturva osallistuu maa-, meri- ja ilmapuolustuksen tehtävien täyttämiseen ja sitä ohjaa Tanskan puolustusministeriö. Merivoimakodinturva osallistuu merialueiden valvontaan sekä pelastus- ja ympäristönsuojelutehtäviin. Ilmapuolustuskodinturva puolestaan suorittaa etsintöjä, valvontaa, tiedustelua ja kuljetustehtäviä sekä tukee ilmavoimia suojaamalla ja valvomalla lentotukikohtia.

Kodinturvajoukkoihin voivat Tanskassa hakeutua 18 vuotta täyttäneet Tanskan kansalaiset ja muut henkilöt, jotka ovat asuneet Tanskassa vähintään viiden vuoden ajan. Ellei henkilöllä ole aiempaa sotilaskoulutusta, hänen on suoritettava sotilaallinen peruskoulutus ensimmäisen kolmen palvelusvuoden kuluessa.

Tanskan kodinturvajoukkojen määrärahat ovat noin 60–70 miljoonaa euroa vuodessa ja ne sisältyvät puolustusmäärärahoihin.

Viro

Vapaaehtoista maanpuolustusta harjoitetaan Virossa suojeluskunnassa, joista säädetään suojeluskunnasta annetussa laissa (kaitseliidu seadus, 2013). Laissa säädetään suojeluskuntien harjoittelusta, sodan ajan joukkojen tuottamisesta ja perustamisesta, suojeluskunnan vartiointitehtävistä, muiden hallinnonalojen tukemisesta sekä nuorisotyöstä. Suojeluskunnan sodan ajan organisaatio ja siihen liittyvä koulutus toimii Virossa suoraan puolustusvoimien komentajan alaisuudessa.

Suojeluskunta toimii Virossa paikallispuolustuksen tehtävissä ja antaa virka-apua muille viranomaisille. Lisäksi suojeluskunta kouluttaa sotilaita sissitoimintaan. Suojeluskunnan aktiivijäsenen on oltava 18 vuotta täyttänyt Viron kansalainen. Lisäksi suojeluskuntaan voi kuulua 7–18-vuotiaita nuorisojäseniä. Suojeluskunnan jäseneksi hakeudutaan suosittelija-menettelyn kautta.

Suojeluskunta saa noin 98 prosenttia rahoituksestaan Viron puolustusmäärärahoista. Lisäksi suojeluskunnalla on muun muassa kiinteistöjen vuokraamisesta saatavia tuloja ja jäsenmaksutuloja.

2.3 Nykytilan arviointi

Vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetussa laissa tarkoitettu vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus viittaa Puolustusvoimien järjestämään ja osin Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilaamaan sotilaalliseen koulutukseen, Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen järjestämään sotilaallisia valmiuksia palvelemaan koulutukseen ja varautumis- ja turvallisuuskoulutukseen sekä maanpuolustusjärjestöjen järjestämään koulutukseen. Julkisia hallintotehtäviä näistä ovat sotilaallisen koulutuksen antaminen ja sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen antaminen.

Voimassa olevassa laissa säädetään täsmällisesti ainoastaan sotilaallisen koulutuksen sisällöstä. Sotilaallinen koulutus on itsessään jaettu vielä sellaiseen sotilaalliseen koulutukseen, jota Puolustusvoimat saa antaa ainoastaan itse ja sotilaalliseen koulutukseen, jota se saa tilata Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä. Sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta ei ole määritelty laissa muuten kuin toteamalla, että se on muuta kuin sotilaallista koulutusta. Näin ollen sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen sisältö jää epäselväksi myös suhteessa varautumis- ja turvallisuuskoulutukseen sekä maanpuolustusjärjestöjen järjestämään koulutukseen. Puolustusvaliokunnan mietinnössä (3/2006 vp) sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksella on tarkoitettu esimerkiksi suunnistus- ja karttatarjoituksia. Jaksosta 2.1 voidaan päätellä, että sotilaallisia valmiuksia palvelevana koulutuksena annetaan laajasti monimuotoista koulutusta, joka on kuitenkin sisällöltään puolustusvaliokunnan esimerkkiä merkittävästi laaja-alaisempaa. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen antama sotilaallinen ja sotilaallisia valmiuksia palveleva koulutus on koettu puolustushallinnossa hyödylliseksi lisäksi tukemaan Puolustusvoimien päätehtävänä antamaa sotilaallista koulutusta, vaikka Suomen puolustusratkaisu ei miltään osin perustu vapaaehtoisuuteen. Maanpuolustuskoulutusyhdistys ja sen kouluttajien asema on vakiintunut vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain voimassaoloaikana Puolustusvoimia hyödyttävällä tavalla. Koulutustoiminnan monimuotoistuminen ja sille asetetut tavoitteet yhdessä lain käsitteiden epämääräisyyden kanssa edellyttävät kuitenkin lain määritelmien tarkentamista sekä Maanpuolustuskoulutus-yhdistyksen ja vapaaehtoisten hyödyntämistä entistä merkittävämmällä ja Puolustusvoimien sotilaallista koulutusta tukevalla tavalla.

Pohjoismaita ja Viroa koskevasta vertailusta voidaan havaita, että vertailumaissa vapaaehtoisten hyödyntäminen on erilaista Suomeen verrattuna. Vertailumaissa vapaaehtoisten toiminta on organisoitu osaksi kyseisen maan asevoimia, lähtökohtaisesti omaa puolustushaaraa vastaavaksi osaksi. Vapaaehtoisesti toimintaan hakeutuneista on muodostettu poikkeusolojen joukkoja, jotka harjoittelevat myös tällaisena yhtenäisenä joukkona. Näiden joukkojen varustaminen, harjoittaminen ja muu ylläpitäminen rahoitetaan puolustusbudjetista ja rahalliset panostukset ovat selvityksen perusteella moninkertaiset verrattuna Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen valtionavustuksen määrään.

Maanpuolustuskoulutusyhdistys on julkisoikeudellinen yhdistys, jolla ei ole omia joukkoja ja jonka sotilaallista osaamista ja toimintakykyä koskeva koulutustoiminta on Puolustusvoimia rajoitetumpaa. Näillä perusteilla Maanpuolustuskoulutusyhdistys eroaa nykytilassaan ja sille suunnitellun roolin osalta merkittävästi vertailumaissa olevista järjestelmistä. On kuitenkin huomionarvoista panna merkille, että vertailumaissa vapaaehtoisille on annettu merkittävästi laajempi toimintavapaus vapaaehtoisen maanpuolustuksen alalla. Tästäkin näkökulmasta arvioiden Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen ja erityisesti sen toiminnassa mukana olevien vapaaehtoisten reserviläisten roolin ja vastuun kasvattaminen on kansainvälisestikin arvioiden perusteltua.

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen ja sen toiminnassa mukana olevien vapaaehtoisten itsenäisen roolin kasvattamisen vastapainona tulee olla puolustushallinnon ohjauksen ja valvonnan tehostaminen samassa suhteessa. Puolustushallinnon tulee ohjauksellaan varmistaa, että

Maanpuolustuskoulutusyhdistys tuottaa erityisesti sotilaallisia valmiuksia palvelevana koulutuksena sellaista koulutusta, joka on suoraan hyödynnettävissä Puolustusvoimien toiminnassa. Valvonnan osalta on varmistettava, että koulutuksen suunnittelussa ja toteutuksessa noudatetaan voimassa olevaa lainsäädäntöä ja Puolustusvoimien normeja. Ohjaus ja valvonta tulee toteuttaa siten tehokkaasti, että niiden kohdentamisessa otetaan huomioon toiminnan laatu ja laajuus. Toisin sanoen ohjauksen ja valvonnan tulee olla vaikuttavaa.

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen nykyisen muotoinen kansainvälinen yhteistyö eri maiden sotilasorganisaatioiden kanssa on vilkasta. Erityisesti Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen ja Viron Kaitseliitin välillä on tehty tiivistä yhteistyötä. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen kansainvälinen toiminta vaihtelee erilaisiin kilpailuihin ja vierailuihin osallistumisesta aina enemmän sotilaallisia valmiuksia kehittävän koulutuksen antamiseen ja siihen osallistumiseen. Sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen luonteesta johtuen tulisi tällaiseen koulutukseen osallistumisesta ja koulutuksen antamisesta ulkomailla tai ulkomaan kansalaisille säätää lailla.

Puolustusministeriön laatimissa vapaaehtoista maanpuolustusta koskevissa selvityksissä on ilmennyt tarpeita muuttaa vapaaehtoista maanpuolustusta koskevaa lainsäädäntöä. Esimerkiksi vapaaehtoisten aiempaa tehokkaampi hyödyntäminen virka-avussa on yksi selvityksissä esille noussut kehittämiskohde. Tässä esityksessä on kuitenkin huomioitu ainoastaan vapaaehtoista maanpuolustusta koskevan kehittämismallin, joka esiteltiin puolustusministeriön 20.12.2017 julkaisemassa selvityksessä, edellyttämät välttämättömät muutostarpeet.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on kehittää vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta valtioneuvoston puolustusselonteon kirjausten mukaisesti ja selkeyttää voimassa olevaa lainsäädäntöä säätämällä nykyistä täsmällisemmin muun muassa vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen sisällöstä, Puolustusvoimien ja Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen vapaaehtoiseen maanpuolustukseen liittyvistä tehtävistä sekä toiminnan ohjauksesta ja valvonnasta.

Selonteon mukaan maanpuolustustahtoa ylläpidetään asevelvollisten laadukkaalla koulutuksella ja tukemalla vapaaehtoista maanpuolustustyötä. Maanpuolustuskoulutusyhdistystä kehitetään Puolustusvoimien strategisena kumppanina pohjoismaisten toimintaperiaatteiden mukaisesti. Myös vapaaehtoisen maanpuolustuksen toimintaedellytykset varmistetaan.

Esityksen tavoitteena on siirtää vapaaehtoisen sotilaallisen koulutuksen antaminen ainoastaan Puolustusvoimien tehtäväksi. Tämän lisäksi Maanpuolustuskoulutusyhdistystä kehitetään poikkeusolojen osaamista ja sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta sekä varautumis- ja turvallisuuskoulutusta antavana organisaationa.

Uudistuksella lisättäisiin Puolustusvoimien paikallisjoukkojen suorituskykyä sekä hyödynnettäisiin entistä paremmin reserviläisten osaamista.

3.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Vapaaehtoisen maanpuolustuksen kehittäminen on perustunut valtioneuvoston puolustusselonteko. Selonteon lähtökohtana on, että vapaaehtoisen maanpuolustuksen mahdollisuuksia suorituskyvyn tuottajana voidaan tehostaa ja sen vaikuttavuutta kansallisessa puolustuksessa ja virka-avun tukemisessa lisätä.

Valmistelussa on harkittu vaihtoehtoisia ratkaisumalleja selonteon asettamien tavoitteiden toteuttamiseksi. Voimassa oleva laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta on vuodelta 2007. Tämän jälkeen lakiin on tehty lähinnä muun lainsäädännön muutoksista johtuvia vähäisiä tarkistuksia. Aikataulusyistä lain kokonaisuudistus ei kuitenkaan ole mahdollista, vaan lainsäädännön ajanmukaistaminen ja muu jatkokehittäminen toteutetaan vaiheittain.

Selonteon mukaan tavoitteena on muun muassa vahvistaa vapaaehtoisen maanpuolustuksen asemaa virka-aputehtävissä. Vireillä olevien erityisesti virka-apua koskevien muiden lainsäädäntöhankkeiden vuoksi esityksessä ei kuitenkaan ehdoteta muutoksia sääntelyyn, joka koskee vapaaehtoisten osallistumista virka-aputehtäviin. Sisäministeriössä on vireillä lainsäädäntöhanke, jonka tehtävänä on valmistella ehdotus muutoksista, jotka ovat tarpeen Puolustusvoimien virka-apua poliisille koskevien säännösten ajantasaistamiseksi. Myös reservipoliisijärjestelmän uudistamista koskevassa hallituksen esityksessä 137/2018 vp, joka on eduskunnassa käsiteltävänä, selvitetään vaikutuksia Puolustusvoimien antamaan virka-apuun.

Valmistelussa päädyttiin lopulta kehittämismalliin, jossa vapaaehtoiseen maanpuolustukseen kuuluva sotilaallisen koulutuksen järjestäminen siirrettäisiin kokonaan Puolustusvoimille. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen tehtäviksi jäisivät tällöin sotilaallisia valmiuksia palveleva koulutuksen antaminen, tutustumistoiminta sekä varautumis- ja turvallisuuskoulutus.

Kehittämismalli edellyttää näin ollen Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen sotilaallisen koulutuksen järjestämistä koskevan julkisen hallintotehtävän kumoamista. Puolustusvoimat ei jatkossa voisi antaa sotilaallista koulutusta vapaaehtoisille reserviläisille hankkimalla koulutuspalveluja Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä vaan ainoastaan järjestämällä omia vapaaehtoisia harjoituksia. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen tehtäviksi jäisivät edelleen sen muut laissa säädetyt julkiset hallintotehtävät, joita myös sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen sisällön osalta laajennettaisiin.

Kehittämismalli edellyttää Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen järjestämän sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen kehittämistä nousujohteisemmaksi kokonaisuudeksi, jotta kyseinen koulutus tuottaisi entistä paremmin suoria hyötyjä Puolustusvoimien sotilaalliselle koulutukselle. Tästä johtuen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen järjestämästä sotilaallisia valmiuksia palvelevasta koulutuksesta nykyistä täsmällisemmin. Tässä koulutuksessa voitaisiin esityksen mukaan käyttää Puolustusvoimien omistamia ampumaseita ja kalustoa muuhun kuin ampumiseen. Puolustusvoimien aseilla tapahtuva koulutus tulisi olla Puolustusvoimien valvomaa, mutta muutoksena nykytilaan olisi, ettei koulutuksen tarvitsisi olla Puolustusvoimien tilaamaa.

Kehittämismallin mukainen Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen tehtävien muuttaminen vaikuttaisi myös Puolustusvoimien tehtäviin ja organisaatioon. Vapaaehtoisten koulutuksen organisointi Puolustusvoimissa voisi jatkossa tapahtua uudessa hallintoyksikössä, tai koulutuksen järjestäminen voitaisiin jollain muulla tavalla sulauttaa osaksi Puolustusvoimien nykyistä organisaatiota. Vapaaehtoisten tehtävät osana Puolustusvoimien suorituskykyä voisivat laajentua esimerkiksi koulutus- ja valmiusasioissa.

Kehittämismalli edellyttää sekä Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen että Puolustusvoimien voimavarojen tarkastelua, jotta kehittämismallin toimeenpanolla saataisiin aikaan järjestelmien, toimintaperiaatteiden ja voimavarojen mahdollisimman laaja hyödyntäminen.

Ensimmäisessä esiselvityksessä valmistelun aikana arvioitiin valitun kehittämismallin lisäksi yhtenä vaihtoehtona Puolustusvoimien ja Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen strategisen kumppanuuden kehittämistä yhdistyksen nykyisten lakisääteisten tehtävien puitteissa. Tätä vaihtoehtoa on päätetty toteuttaa vapaaehtoisen maanpuolustuksen jatkokehittämisen rinnalla. Kyseistä vaihtoehtoa ei kuitenkaan pidetty yksistään riittävänä, vaan tarpeelliseksi katsottiin Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen tarjoamien koulutuskokonaisuuksien kehittämistä Puolustusvoimien tarpeita paremmin tukeviksi.

Esiselvityksen mukaan voimassa olevaan sääntelyyn perustuvaa toimintaa voitaisiin kehittää myös siten, että vapaaehtoisten osaamista hyödynnetään laajemmin Puolustusvoimien tilaamissa harjoituksissa ja ammunnoissa. Reserviläisten mahdollisuuksia toimia Puolustusvoimien johtamissa taisteluammunnoissa kouluttajina ja varohenkilöinä voisi olla mahdollista laajentaa, kun ammunta tapahtuu sotilasviranomaisen johdon alaisena ja Puolustusvoimien ohjauksessa. Nämä kehittämistoimet perustuvat kuitenkin merkittävässä määrin Puolustusvoimien kertausharjoituksiin käytettävissä olevien varojen riittävyys, eikä vapaaehtoisten hyödyntämiseen.

Esiselvitysvaiheessa on käsitelty myös vaihtoehtoa, jossa perustettaisiin kokonaan uusi viranomaisen huolehtimaan Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle kuuluvista julkisista hallintotehtävistä. Kokonaan uuden viranomaisen perustamiseen ja toimintaan liittyvät kustannukset olisivat kuitenkin suuria. Viranomaisen perustaminen ei poistaisi myöskään tarvetta tukeutua vapaaehtoisten koulutuksen järjestämisessä edelleen Puolustusvoimien henkilöstöön, materiaaliin, tiloihin ja alueisiin. Näin ollen kehittämisen pohjaksi on valittu jatkossakin yhdistysrakenteen hyödyntäminen.

Esityksen alajaksossa 2.2 selvitetään vapaaehtoisen maanpuolustuksen järjestelyitä muissa Pohjoismaissa ja Virossa. Tarkastelluissa maissa vapaaehtoinen maanpuolustus on järjestetty yhteneviä periaatteita noudattaen ja toiminta on, kuten Suomessakin, lailla säädettyä. Vapaaehtoistoiminnalla on vahva asema erityisesti paikallispuolustuksessa, muiden viranomaisten tukemisessa sekä kokonaisturvallisuutta edistävässä maanpuolustuskoulutuksessa. Vapaaehtoiseen maanpuolustustoimintaan osallistujilta edellytetään pääsääntöisesti 18 vuoden ikää ja oman maan kansalaisuutta, mutta myös nuorille suunnattua toimintaa järjestetään.

Muissa Pohjoismaissa ja Virossa vapaaehtoinen sotilaallinen maanpuolustus on organisoitu kodinturvajoukko-organisaatioksi, joka Tanskaa lukuun ottamatta on asevoimien komentajan alainen. Tanskassa kodinturvajoukko-organisaatio on normaalioloissa puolustusministeriön alaisuudessa, mutta se valmistaudutaan poikkeusoloissa alistamaan asevoimien komentajalle.

Tarkasteltujen maiden vapaaehtoisen maanpuolustuksen rahoitus muodostuu pääosin puolustusbudjetista. Rahoitus on vertailumaissa suuruudeltaan kansalliseen vapaaehtoisen maanpuolustuksen rahoitukseen nähden merkittävästi suurempi. Osallistuminen vapaaehtoiseen maanpuolustustyöhön on vertailumaissa maksutonta, minkä lisäksi osallistujan välittömät kulut korvataan.

Pohjoismaissa ja Virossa kodinturvajoukot muodostavat oman puolustushaaransa. Ne toimivat osana kyseisten maiden asevoimia ja vastaavat omasta operatiivisesta suunnittelustaan ja joukkojensa käytöstä. Maanpuolustuskoulutusyhdistys poikkeaa tältä osin merkittävästi vertailumaiden kodinturvajärjestelmistä. Maanpuolustuskoulutusyhdistys on julkisoikeudellinen yhdistys, jolla ei ole johdossaan verrokkimaita vastaavalla tavalla sodanajan joukkoja. Maanpuolustuskoulutusyhdistykseen kohdistuvat puolustushallinnon tarpeet liittyvät enemmän yk-

silöiden kouluttamiseen ja maanpuolustustahdon ylläpitämiseen, kuin sodan ajan joukkojen muodostamiseen ja tätä koskevaan operatiiviseen suunnitteluun.

Kodinturvajoukkojen aseet säilytetään pääosin vertailumaissa yksityisten henkilöiden kotona lukuun ottamatta Ruotsia, jossa noin 25 %:lla aktiiveista on Puolustusvoimien aseet kotona, ja Tanskaa, jossa ollaan kuitenkin palaamassa aseiden kotisäilytykseen. Vertailumaissa ainoastaan Virossa Kaitseliitilla on aselupien myöntämistehtävä. Valtioneuvoston puolustuselonteosta antamassaan mietinnössä (PuVM 4/2017 vp, s.15) puolustusvaliokunta on pitänyt pois suljettuna ajatusta, että Puolustusvoimien aseistusta luovutettaisiin reserviläisten kotona säilytettäväksi. Tästä johtuen ei ole pidetty tarkoituksenmukaisena tai edes tarpeellisena arvioida Puolustusvoimien ampuma-aseiden säilyttämistä aktiivisten reserviläisten kotona, varsinkin kun heillä on mahdollisuus saada yksityishenkilöinä aselupia harjoitteluun käytettäviin ampuma-aseisiin.

Suomessa nykyisen vapaaehtoisen maanpuolustuksen muuttaminen itsenäiseksi paikallispuolustuksen ja virka-avun toimijaksi edellyttäisi lainsäädännöllisten muutosten ohella myös uusia voimavaroja. Toiminnan käynnistäminen ja operatiivisen toimintavalmiuden saavuttaminen veisi useita vuosia, eikä tarvetta kodinturvajärjestelmälle ole valmistelun yhteydessä havaittu.

3.3 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annettua lakia. Esityksen taustalla on hallitusohjelman kirjaus vapaaehtoisten harjoitusten ja reservin omaehtoisen koulutuksen edellytyksen turvaamisesta. Valtioneuvoston puolustuselonteon mukaan tavoitteena on vahvistaa vapaaehtoisen maanpuolustuksen asemaa paikallispuolustuksessa sekä virka-aputehtävissä.

Sääntelyä, joka koskee viranomaisten tehtäviä vapaaehtoisessa maanpuolustuksessa, selkeytettäisiin. Puolustusministeriölle kuuluisivat edelleen vapaaehtoisen maanpuolustuksen yleinen ohjaus ja valvonta. Pääesikunnan tehtävänä olisi ohjata Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toimintaa ja valvoa lain noudattamista sekä johtaa vapaaehtoisia Puolustusvoimien virka-apu- ja pelastustehtävissä. Lakiin sisällytettäisiin uusi säännös Puolustusvoimien Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle antamasta tuesta, joka koskee asiantuntija-avun sekä alueiden ja välineiden antamista. Myös lain soveltamista Rajavartiolaitokseen tarkennettaisiin.

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkisia hallintotehtäviä muutettaisiin. Yhdistyksen vapaaehtoiseen maanpuolustukseen kuuluvan sotilaallisen koulutuksen järjestämistehtävä kumottaisiin ja sotilaallisen koulutuksen antaminen jäisi ainoastaan Puolustusvoimien tehtäväksi. Sotilaallisella koulutuksella tarkoitetaan voimassa olevassa laissa Puolustusvoimien aseilla, ampumatarvikkeilla tai räjähteillä tapahtuvaa sotilaallisten taitojen sekä joukon yhteistoiminnan kehittämistä sodassa tai muissa aseellisissa selkkauksissa toimimista varten. Tällä hetkellä Puolustusvoimilla on oikeus antaa sotilaallista koulutusta vapaaehtoisille 18 vuotta täyttäneille henkilöille myös hankkimalla koulutuspalveluja Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä.

Laissa ehdotetaan säädettäväksi nykyistä täsmällisemmin ja tarkkarajaisemmin Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen antamasta sotilaallisista valmiuksista palvelevasta koulutuksesta. Sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen määritelmään liittyisi sotilaallisen koulutuksen määritelmä. Sotilaallisella koulutuksella tarkoitettaisiin koulutuksen antamista Puolustusvoimiin kuuluville joukoille ja Puolustusvoimien ampumatarvikkeilla ja räjähteillä tapahtuvan koulutuksen järjestämistä. Sotilaallisista valmiuksista palvelevalla koulutuksella tarkoitettaisiin muuta kuin edellä mainittua sotilaallista koulutusta, jossa koulutetaan Puolustusvoimien menetelmiä

tai välineitä koskevaa yksilön sotilaallista osaamista ja toimintakykyä sodassa tai muissa aseellisissa selkkauksissa toimimista varten. Vaikka koulutuksen päätarkoituksena on yksilön taitojen kouluttaminen, voi yksittäisen henkilön kouluttaminen yhdessä esimerkiksi ryhmän muiden jäsenten kanssa olla tarpeen. Voimassa olevassa laissa joukon yhteistoiminnan kehittäminen on mahdollista ainoastaan Puolustusvoimien tilaamassa sotilaallisessa koulutuksessa.

Kuten nykyisinkin, koulutusta annettaisiin ainoastaan 18 vuotta täyttäneille tai sitä vanhemmille. Puolustusvoimien omistamia aseita saataisiin käyttää Puolustusvoimien valvonnassa sotilaallisia valmiuksia palvelevassa koulutuksessa, joka ei sisältäisi ammuntaa kyseisillä aseilla. Sen sijaan Puolustusvoimien ampumatarvikkeita tai räjähteitä ei olisi mahdollista käyttää Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen järjestämässä koulutuksessa. Puolustusvoimien aseiden käyttö olisi mahdollista ainoastaan Puolustusvoimien alueilla.

Maanpuolustuskoulutusyhdistys voisi järjestää sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta myös ulkomaalaisille. Koulutuksen tulisi tällöin kehittää myös koulutusta antavien reserviläisten osaamista, ja sen tulisi olla Suomen kansallisen puolustuksen sekä ulko- ja turvallisuuspoliittisen edun mukaista. Koulutuksen antaminen myös pelkästään Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisen edun perusteella olisi mahdollista. Muun kuin Suomen kansalaisen osallistumiselle Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkisena hallintotehtävänä antamaan koulutukseen tarvittaisiin pääesikunnan tai puolustusministeriön lupa.

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen sotilaallisia valmiuksia palvelevaa ampumakoulutusta koskevat uudet säännösehdotukset sisältyvät samaan aikaan eduskunnan käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen HE 179/2018 vp ampuma-aselain, vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain ja asevelvollisuuslain 97 a §:n muuttamisesta.

Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle ehdotetaan uutta julkista hallintotehtävää. Uudeksi tehtäväksi tulisi kehittää nuorten ja naisten mahdollisuuksia tutustua maanpuolustukseen. Tällä tarkoitettaisiin koulutusta, jossa nuorille annettaisiin mahdollisuus tutustua varusmiespalveluksen sisältöön. Tällaista tutustuttamiskoulutusta järjestettäisiin 16 vuotta täyttäneille Suomen kansalaisille ja se olisi lähtökohtaisesti avointa kaikille halukkaille.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Esitys perustuu vapaaehtoisen maanpuolustuksen kehittämismalliin. Kehittämismallin toimeenpanon on katsottu edellyttävän voimassa olevan lainsäädännön kehittämisen lisäksi taloudellisia lisäpanostuksia vapaaehtoiseen maanpuolustukseen sekä Puolustusvoimien että Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen osalta.

Esityksessä ehdotetaan siirrettäväksi vapaaehtoisen sotilaallisen koulutuksen järjestäminen kokonaisuudessaan Puolustusvoimien tehtäväksi. Puolustusvoimat ei siten enää tilaisi sotilaallista koulutusta Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä. Koska vapaaehtoisen sotilaallisen koulutuksen kustannukset maksetaan kuitenkin molemmissa malleissa Puolustusvoimien määrärahoista, muutoksella ei olisi tältä osin vaikutusta valtion talousarvioon.

Laissa Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkiseksi hallintotehtäväksi jäisi sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen järjestäminen, naisten vapaaehtoista maanpuolustusta koskevien osallistumismahdollisuuksien kehittäminen sekä yhdistyksen jäsenjärjestöjen maanpuolustuskoulutuksen ohjaaminen, tukeminen ja yhteensovittaminen. Yhdistyksen uudeksi julkiseksi hallintotehtäväksi säädettäisiin myös tutustumistoiminnan järjestäminen. Laissa ei kui-

tenkaan asetettaisi mitään tiettyä vähimmäistasoa vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen tai tutustumistoiminan määrälle. Vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen kustannukset riippuvat siten siitä, kuinka paljon koulutusta järjestetään ja osittain myös siitä kuinka laadukasta koulutusta tarjotaan. Koulutuksen määrä ja laatu puolestaan ovat suoraan riippuvaisia siitä, kuinka paljon rahoitusta valtio toimintaan vuosittain ohjaa.

Valitun kehittämismallin tavoitteiden tehokas toteuttaminen edellyttää riittävän rahoituksen turvaamista. Nykytilassa Puolustusvoimat tilaa sotilaallista koulutusta Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä noin 1,3 miljoonalla eurolla vuosittain. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen valtionavustuksen määrä on ollut viime vuosina noin 1,8 miljoonaa vuodessa. Näin ollen suorat kustannukset vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta ovat olleet valtiolle noin 3,1 miljoonaa euroa vuosittain.

Vapaaehtoisen maanpuolustuksen kehittämismallin toteuttamisen jälkeen vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta syntyvä kokonaiskustannus Puolustusvoimille olisi 4,0 miljoonaa euroa vuosittain. Kyseinen 4,0 miljoonan euron kokonaiskustannus muodostuu noin 2,9 miljoonan euron lisähenkilöstökuluista ja noin 1,1 miljoonan euron toimintakuluista, joita ovat muun muassa erilaiset haittakorvaukset. Kehittämismalli poistaisi Puolustusvoimilta Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilattavan koulutuksen aiheuttamat kustannukset eli 1,3 miljoonaa euroa vuodessa. Puolustusvoimille arvioidaan näin syntyvän 2,7 miljoonan euron lisämäärärahojen tarve mallin toteuttamisesta. Tämä lisämäärärahatarve kohdistuu valtion talousarvion momentille 27.10.01 (Puolustusvoimien toimintamenot). Henkilöstökulut muodostuvat 42 uuden viran perustamisesta Puolustusvoimiin.

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toimintamenojen julkisten hallintotehtävien osalta arvioidaan olevan kehittämismallin perusteella vuosittain noin 5,6 miljoonaa euroa. Tästä noin 3,9 miljoonaa euroa muodostuu henkilöstömenoista, 0,7 miljoonaa euroa kurssien osallistumismaksujen alentamisesta ja 1,0 miljoonaa euroa muista kuluista kuten tila vuokrista, laitehankinnoista, lisenssimaksuista, markkinoinnista ja hallintokuluista. Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle suunnattavan valtionavustuksen edellyttämän lisämäärärahan tarve on näin ollen 3,8 miljoonaa euroa, joka kohdistuu valtion talousarvion momentille 27.10.50 (Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen).

Tällä hetkellä arvio mallin tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavasta lisämäärärahasta on siten 6,5 miljoonaa euroa vuodessa. Tämä lisämäärärahatarve syntyy vapaaehtoista maanpuolustusta koskevan kehittämismallin toimeenpanosta eli tosiasiallisesti toiminnasta, ei tämän lain voimaansaattamisesta.

Hallitus on neuvotteluissaan 10.-11.4.2018 koskien vuosien 2019-2022 julkisen talouden suunnitelmaa varautunut mainitun vapaaehtoista maanpuolustusta koskevan lisämäärärahan kohdentamiseen. Lisämääräraha on tarkoitettu kohdentaa puolustusministeriön hallinnonalan määrärahoista sisäisin uudelleenkorjauksin. Puolustusvoimien vapaaehtoisen maanpuolustuksen kehittämiseen tarvittava 2,7 miljoonan euron lisämääräraha toteutetaan uudelleen kohdentamalla Puolustusvoimien toimintamäärärahoja ja Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen valtionavustuksen korottaminen 3,8 miljoonalla eurolla toteutetaan siirtotona momentilta 27.10.01 (Puolustusvoimien toimintamenot).

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Puolustusvoimat on voimassa olevan vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain aikana tilannut Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä sotilaallista koulutusta. Koulutus on tilattu kokonaisina kursseina, joiden sisällöt Puolustusvoimat on hyväksynyt. Kurssien tilaaminen

Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä on mahdollistanut Puolustusvoimien koulutusresurssin kohdistamisen muualle, sillä sotilaallisen koulutuksen kurssit eivät ole vaatineet Puolustusvoimien kouluttajien käyttämistä koulutuksen läpiviennissä. Vapaaehtoiset reserviläiskouluttajien huolehtiessa sotilaallisen koulutuksen käytännön suunnittelusta ja toteutuksesta on Puolustusvoimille jäänyt vähemmän resursseja vaativa koulutuksen valvominen.

Esityksen mukaan sotilaallisen koulutuksen tilaaminen Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä ei olisi Puolustusvoimille enää mahdollista. Puolustusvoimat kuitenkin ohjaisi Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toimintaa ja erityisesti sen sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutusta. Tällä ohjauksella Puolustusvoimien tulisi varmistaa, että Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen tuottaman sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen sisältö tukee Puolustusvoimien sotilaallisen koulutuksen sisältöä. Sotilaallisen koulutuksen järjestämistä koskevan muutoksen osalta tulee huomata, että Puolustusvoimille jäisi lakiin mahdollisuus järjestää vapaaehtoisia harjoituksia. Puolustusministeriön vapaaehtoista maanpuolustusta koskevan kehittämismallin mukaan Puolustusvoimien kertausharjoituksissa ja vapaaehtoisissa harjoituksissa hyödynnettäisiin harjoituttavaan joukkoon sijoitettuja reserviläisjohtajia koulutuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Näitä reserviläisjohtajia ohjaisivat ja joukon koulutuksen suunnittelusta vastaisivat paikallisjoukkoihin sijoitettavat ammattisotilaat, joiden osalta on katsottu olevan lisämäärärahan tarve. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen sotilaallisia valmiuksia palvelevassa koulutuksessa toimivat yhdistyksen ja Puolustusvoimien kouluttamat vapaaehtoiset kouluttajat voitaisiin kutsua edellä mainittujen reserviläisjohtajien avuksi koulutuksen suunnitteluun ja läpivientiin. Puolustusvoimat voisi siten hyödyntää nykyisellä tavalla vapaaehtoisen maanpuolustuksen piirissä osaamistaan kartuttaneita kouluttajia. Koska edellä mainitut kouluttajat kutsuttaisiin Puolustusvoimien kertausharjoituksiin tai vapaaehtoisiin harjoituksiin, ei heidän asemastaan tarvitsisi säätää erikseen. Tämä johtuu siitä, että Puolustusvoimien mahdollisuutta käyttää asevelvollisia kyseisenlaisessa koulutustoiminnassa ei ole lainsäädännössä rajoitettu.

Esityksessä on pyritty tarkentamaan eri viranomaisten Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toimintaa koskevia ohjaus- ja valvontavelvollisuuksia. Tällä pyritään varmistamaan toiminnan riittävä ohjaus ja valvonta sekä välttämään päällekkäistä työtä.

Esityksessä Puolustusvoimia koskevia säännöksiä olisi erikseen säädettäväksi esitettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta tarkoitus soveltaa myös Rajavartiolaitokseen. Rajavartiolaitoksella olisi esityksestä ilmenevällä tavalla edelleen mahdollisuus Puolustusvoimien tavoin hyödyntää vapaaehtoisia harjoituksia sotilaallisen koulutuksen järjestämisen muotona. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen ohjaus ja valvonta Rajavartiolaitosta ja sen antamaa sotilaallista koulutusta tukevalta osalta kuuluisi Rajavartiolaitokselle. Mikäli jonkin koulutuksen osalta ohjauksen ja valvonnan jakautumisessa olisi epäselvyyttä, ratkaistaisiin tällaiset tilanteet tapauskohtaisesti Puolustusvoimien, Rajavartiolaitoksen ja tarvittaessa puolustusministeriön sekä sisäministeriön välisellä yhteistoiminnalla. Ehdotetun muutoksen voidaan katsoa selkeyttävän viranomaista tehtäväjakoja Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen ohjauksen ja valvonnan osalta.

4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Esityksen tavoitteena on varmistaa, että vapaaehtoinen maanpuolustus tukee nykyistä paremmin Puolustusvoimien tarpeita luomalla nousujohteisia ja mielekkäitä kurssikokonaisuuksia. Esityksen tavoitteena on myös parantaa Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen mahdollisuuksia tehdä maanpuolustustyötä tunnetuksi naisten ja nuorten keskuudessa. Esityksen mukaan Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen uutena julkisena hallintotehtävänä olisi tarjota nuorille ja naisille tutustumismahdollisuuksia maanpuolustukseen ja siihen liittyvien viranomaisten toimintaan. Muutoksen myötä nuorille tarjottavaan koulutukseen olisi mahdollista käyttää yksi-

tyisen rahoituksen lisäksi myös valtionavustusta, mikä voi parantaa kurssien tavoitettavuutta nuorten keskuudessa.

4.4 Vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon

Miehiin kohdistuvasta asevelvollisuudesta johtuen maanpuolustukseen liittyvä lainsäädäntö tyypillisesti vaikuttaa enemmän miehiin kuin naisiin. Esimerkiksi sotilaallisen ja sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen osalta kurssilaisista suurin osa on miehiä, koska näiden kurssityyppien tarkoituksena on edistää osallistujensa sotilaallista osaamista. Vapaaehtoiseen maanpuolustukseen sisältyy kuitenkin myös pääosin naisille tarkoitettuja kursseja ja nämä kurssit ovat merkittävässä roolissa maanpuolustustyön tunnetuksi tekemisessä naisten keskuudessa.

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen yhtenä nimenomaisena julkisena hallintotehtävänä olisi edelleen kehittää naisten mahdollisuuksia osallistua vapaaehtoiseen maanpuolustukseen ja järjestää siihen liittyvää sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta. Myös naisten osallistuminen Puolustusvoimien vapaaehtoiisiin harjoituksiin olisi vastaisuudessaakin erityistilanteissa mahdollista. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen vapaana yhdistystoimintana järjestämällä varautumis- ja turvallisuuskoulutuksella on jatkossakin tarkoitus parantaa osaamista yhteiskunnan normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa huomioiden naisten ja nuorten osallistumismahdollisuudet.

Vaikka esityksen yhtenä tavoitteena on lisätä Puolustusvoimien paikallisjoukkojen suorituskykyä sekä hyödyntää entistä paremmin reserviläisten osaamista, Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen tehtäviä koskevan sääntelyn selkeyttämisellä voidaan nähdä olevan myönteisiä vaikutuksia myös naisille suunnatun maanpuolustuskoulutuksen kehittämiseen. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen tutustumistoiminnasta ehdotetaan yhdistyksen uudeksi julkisoikeudelliseksi tehtäväksi. Koska koulutuksen tukemiseksi voisi käyttää valtionapua, osallistumismaksuja voitaisiin alentaa ja sitä kautta lisätä naisten osallistumismahdollisuuksia. Tutustumistoiminnalla on tarkoitus antaa tietoa varusmiespalveluksen suorittamisesta sekä miehille, että naisille.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Puolustusministeri asetti 12.10. 2017 työryhmän selvittämään vapaaehtoisen maanpuolustuksen uudelleenjärjestämistä. Työryhmän tehtävänä oli laatia selvitys vapaaehtoiseen maanpuolustukseen kuuluvan sotilaallisen koulutuksen organisoinnista osaksi Puolustusvoimia ja Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen roolin kehittämisestä sotilaallisia valmiuksia sekä varautumis- ja turvallisuuskoulutusta antavana organisaationa. Työryhmä luovutti selvityksensä puolustusministerille 20.12.2017.

Puolustusministeri asetti 13.4.2018 työryhmän, jonka tehtävänä oli valmistella tarvittavat säädösmuutosehdotukset vapaaehtoista maanpuolustusta koskevan lainsäädännön kehittämiseksi. Työryhmässä oli edustettuna puolustusministeriö, sisäministeriö, oikeusministeriö, Puolustusvoimat ja Maanpuolustuskoulutusyhdistys. Mietinnön valmistelun aikana kuultiin työ- ja elinkeinoministeriön asiantuntijaa mahdollisuudesta siirtää Maanpuolustuskoulutus-yhdistyksen vapaaseen yhdistystoimintaan kuuluvia koulutussisältöjä valtionavustuksen piiriin. Lisäksi työryhmä järjesti 13.6.2018 kuulemistilaisuuden, johon oli kutsuttu reserviläisjärjestöjä ja muita kolmannen sektorin toimijoita. Kuulemistilaisuuteen osallistui noin 40 henkilöä.

Työryhmä luovutti hallituksen esityksen muotoon laaditun mietintönsä puolustusministerille 2.7.2018.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Puolustusministeriö pyysi lausunnon hallituksen esitystä valmisteleen työryhmän antamasta mietinnöstä (Puolustusministeriön julkaisuja 2/2018) seuraavilta tahoilta: Aliupseeriliitto ry, Amnesty International Suomen osasto r.y., Aseistakieltäytyjäliitto, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia, Ihmisoikeusliitto, Kadettiverikunta ry, Keskustan eduskuntaryhmä, Kokoomuksen eduskuntaryhmä, korkein hallinto-oikeus, Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä, liikenne- ja viestintäministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, Maanpuolustuksen Henkilökuntaliitto MPHL ry, Maanpuolustuksen insinöörit MPI ry, Maanpuolustuksen teknisten toimihenkilöiden liitto MTTL ry, Maanpuolustuksen Tuki ry, Maanpuolustuskiltojen Liitto ry, Maanpuolustusnaisten liitto ry, Maanpuolustusnaisten Liitto ry, Naisten valmius-liitto ry, Naisten Valmiusliitto ry, Nylands Brigads Gille rf, oikeuskanslerinvirasto, oikeusministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, Perussuomalaisten eduskuntaryhmä, Puolustusministeriön tietyt osastot ja yksiköt, Pääesikunta, Päälystöliitto ry, Rajavartiolaitoksen esikunta, Reserviläisliitto ry, Reserviläisurheiluliitto ry, Ruotsalainen eduskuntaryhmä, Sadan-komitea, Sininen eduskuntaryhmä, Sininen Reservi ry, sisäministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä, Sotilaskotiliitto ry, Suomen ampumaurheiluliitto ry, Suomen Lentopelastusseura SLPS ry, Suomen Metsästäjäliitto ry, Suomen pelastusalan keskusjärjestö, Suomen Punainen Risti, Suomen Radioamatööriliitto ry, Suomen Rauhanliitto - YK-yhdistys ry, Suomen Rauhanpuolustajat ry, Suomen Rauhanturvaajaliitto ry, Suomen Reserviupseeriliitto ry, tasa-arvovaltuutettu, tasavallan presidentin kanslia, turvallisuuskomitean sihteeristö, työ- ja elinkeinoministeriö, ulkoministeriö, Upseeriliitto ry, Valtakunnansyyttäjänvirasto, valtioneuvoston kanslia, valtiovarainministeriö, Vapaaehtoisen maanpuolustuksen neuvottelukunta, Varusmiesliitto ry, Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä, Vihreä eduskuntaryhmä, yhdenvertaisuusvaltuutettu sekä ympäristöministeriö.

Lausuntopyyntö julkaistiin lausuntopalvelu.fi:ssä. Tiedote työryhmän mietinnön luovuttamisesta ja lausuntopyynnöstä julkaistiin myös puolustusministeriön internetsivuilla. Julkaisemisen yhteydessä myös niille, joilta ei erikseen pyydetty lausuntoa, kerrottiin mahdollisuudesta antaa lausunto.

Esitys on ollut jatkovalmistelussa puolustusministeriössä lausuntokierroksen jälkeen. Lausuntoja saatiin yhteensä 46 lausunnonantajalta. Näistä kolmella ei ollut lausuttavaa esityksestä. Lausunnonantajista valtaosa kannatti vapaaehtoista maanpuolustusta koskevan lainsäädännön kehittämistä.

Erityisesti eduskunnan oikeusasiamiehen, Puolustusvoimien, Turvallisuuskomitean sihteeristön, oikeusministeriön, Aseistakieltäytyjäliiton, Maanpuolustuksen tuki ry:n, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön, Suomen Rauhanliitto ry:n sekä Vihreän ja Vasemmistoliiton eduskuntaryhmien lausunnoissa katsottiin, että sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen määritelmä oli siihen tehdyistä tarkennuksista huolimatta edelleen epäselvä. Näin erityisesti, kun sotilaallista koulutusta koskeva määritelmä oli mietinnössä esitetty poistettavaksi tarpeettomana. Lausuntojen perusteella lakiehdotukseen on otettu takaisin sotilaallisen koulutuksen määritelmä ja sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen määritelmää on tarkennettu ottamalla koulutussisältöjä koskevat rajoitukset sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen antamista koskevaan pykälään. Sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta on vaikea määrittellä tarkasti. Lakiehdotuksen kyseistä koulutusta koskeva ja sitä määrittävä säännöstö yhdessä yksityiskohtaisten perustelujen kanssa tarkentavat sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen sisältöä merkittävästi suhteessa voimassa olevaan lakiin.

Erityisesti oikeusministeriö, sisäministeriö, Poliisihallitus ja Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä kiinnittivät huomiota siihen, että Puolustusvoimien aseita ei tulisi antaa ilman Puolustusvoimien valvontaa Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen sotilaallisia valmiuksia palvelevaan koulutukseen. Pääasiallisena huolena erityisesti Poliisihallituksen lausunnossa tuotiin esiin Puolustusvoimien aseiden kuljettamista, säilyttämistä ja aseita käsittelevien taustoja koskevat seikat. Toisaalta monet lausunnonantajat pitivät aseiden antamista sotilaallisia valmiuksia palvelevaan koulutukseen toiminnan järjestämisen kannalta kannatettavana asiana. Jatkovalmistelussa on pyritty huomioimaan lausunnoissa esitetyt huolet unohtamatta vapaaehtoisen maanpuolustuksen kehittämismallin toimintaa koskevia tavoitteita. Lausuntopalautteen perusteella lakiesitystä on muokattu siten, että Puolustusvoimien aseita voitaisiin käyttää sotilaallisia valmiuksia palvelevassa koulutuksessa. Aseiden käsittelyn tulisi kuitenkin tapahtua Puolustusvoimien valvonnassa. Kyseinen toteutustapa vastaa pääosin voimassa olevaa lakia. Ainoa muutos nykytilaan on, että Puolustusvoimien ei tarvitse tilata Puolustusvoimien aseilla annettavaa koulutusta Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä eikä koulutukseen osallistuvaan sovellettaisi vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain taloudellisia ja sosiaalisia etuuksia koskevia säännöksiä. Aseiden pysyessä Puolustusvoimien valvonnassa, poistuu aseiden koulutukseen antamisesta seurannut lausunnoissa esiin tuotu tarve määritellä sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta tästä johtuen tarkemmin.

Erityisesti valtioneuvoston oikeuskansleri, eduskunnan oikeusasiamies, ulkoministeriö, oikeusministeriö, Suomen Rauhanliitto ry, Aseistakieltäytyjäliitto ry, Sosiaalidemokraattinen eduskuntaryhmä ja Suomen Punainen Risti kiinnittivät huomiota Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen uudeksi julkiseksi hallintotehtäväksi suunniteltuun perehdytyskoulutukseen. Tämän osalta osa lausunnonantajista katsoi, että kuvatonlaisen koulutuksen antaminen alaikäisille voisi olla ristiriidassa Suomea sitovien kansainvälisten sopimusten kanssa. Edelleen osassa lausuntoja katsottiin, että perehdytyskoulutus tulisi keskittyä ainoastaan varusmiespalvelukseen tutustuttamiseen ja muiden viranomaisten toimintaan tutustuttaminen tulisi jättää vapaaehtoisjärjestöille. Lausuntopalautteen perusteella perehdytyskoulutuksen sisältöä on tarkistettu ja nimi muutettu tutustumistoiminnaksi. Tutustumistoiminta olisi luonteeltaan luentopainotteista ja tutustumista esimerkiksi kasarmeihin tai muihin varusmiespalveluksen olosuhteisiin. Tutustumistoiminnan sisältöä koskevaan pykälään otettaisiin rajoitukset toiminnassa käytettävistä välineistä. Tutustumistoiminnassa ei myöskään nimenomaisen säännöksen perusteella saisi antaa sotilaallista osaamista tai toimintakykyä kehittävää koulutusta. Joissakin lausunnoissa ehdotettiin, että Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen tutustumistoiminnassa tulisi antaa tietoa myös siviilipalveluksen sisällöstä. Siviilipalvelus ja sen järjestelyt kuuluvat kuitenkin työ- ja elinkeinoministeriölle, mistä johtuen tällaista tehtävää ei valmistelussa katsottu voitavan antaa Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle, joka kuuluu julkisoikeudellisten tehtäviensä osalta puolustusministeriön hallinnonalaan.

Erityisesti sisäministeriö, oikeusministeriö ja Suomen Rauhanliitto ry katsoivat lausunnoissaan, että viranomaisten valvontavelvollisuutta koskevia säännöksiä olisi hyvä vielä tarkentaa. Esityksessä ylin valvonta ja ohjaus kuuluu puolustusministeriölle samoin kuin muissa puolustusministeriön hallinnonalaan kuuluvissa asioissa. Tällaisen ohjauksen ja valvonnan tulee olla luonteeltaan suuntaa luovaa ja yleistä. Käytännön ohjauksesta valvonnasta vastaisivat esityksen mukaan Puolustusvoimien pääesikunta ja Rajavartiolaitoksen esikunta. Nämä toimijat varmistaisivat sen, että Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toiminta tukisi kyseisten viranomaisten antamaa sotilaallista koulutusta ja, että Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toiminnassa noudatettaisiin lakia. Tätä kuvausta on pidetty valmistelussa riittävän tarkkana ja myös selkeytensä osalta parannuksena voimassa olevan lain ohjaus- ja valvontasäännöksiin. Viranomaisten valvonta kohdistuu ainoastaan Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkisten hallintotehtävien hoitamiseen. Näin ollen valvontaa ei ole ulotettu yhdistyksen vapaaseen yhdistystoimintaan kuuluvaan toimintaan.

Osassa lausuntoja esitettiin, että Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen vapaana yhdistystoimintana antaman niin kutsutun varautumis- ja turvallisuuskoulutuksen antamisesta esitettäisiin säädettäväksi yhdistykselle uusi julkinen hallintotehtävä. Tätä vaihtoehtoa selvitettiin jo mietintöä laadittaessa. Kyseisen koulutustoiminnan katsottiin sisältävän pääosin sellaisen koulutuksen antamista, jota voitaisiin antaa kilpailuilla markkinoilla toimivien yritysten tai muiden yhteisöjen toimesta. Tästä johtuen kyseisen toiminnan järjestämisestä valtionavustusvaroin voisi aiheutua häiriöitä kilpailtujen markkinoiden markkinamekanismille. Näin ollen varautumis- ja turvallisuuskoulutusta ei katsota voitavan säätää Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkiseksi hallintotehtäväksi.

Lausuntojen perusteella tehtiin myös muita pienempiä tarkennuksia esitykseen.

6 Riippuvuus muista esityksistä

Eduskunnassa on käsiteltävänä HE 179/2018 vp ampuma-aselain, vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain ja asevelvollisuuslain 97 a §:n muuttamisesta. Muutoksella pantaisiin täytäntöön aseiden hankinnan ja hallussapidon valvonnasta annetun neuvoston direktiivin 91/477/ETY muuttamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2017/853) (jatkoassa asedirektiivi). Kyseisessä esityksessä esitetään lisättäväksi vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annettuun lakiin uudet 20 a – c §, joissa säädettäisiin sotilaallisia valmiuksia palvelevana koulutuksena järjestettävän ampumakoulutuksen sisällöstä, näitä ammuksia johtavista ja valvovista ammunnan johtajista sekä kyseisten ammunnan johtajien velvollisuuksista. Lisäksi esityksessä esitetään muutoksia vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 2 ja 13 §:ään.

Edellä mainitun esityksen pykälät 20 a – c ehdotetaan sijoitettavaksi tässä esityksessä säädettäväksi ehdotettavaan 4 a -lukuun, sillä kyseiset pykälät liittyvät sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen järjestelyihin.

Käsiteltäessä tätä esitystä tulee ottaa huomioon, että mikäli laissa säädettäisiin Puolustusvoimien tehtäväksi hyväksyä asedirektiivin kansallista voimaansaattamista koskevan esityksen mukaisessa 20 b §:ssä tarkoitetulla tavalla ammunnan johtajat, tulisi tämä säätää koko Maanpuolustuskoulutusyhdistystä koskevana tehtävänä yksin Puolustusvoimien tehtäväksi, joka ei koskisi Rajavartiolaistosta. Näin ollen esityksen 3 a §:ään tulisi tehdä 20 b §:ää koskeva poikkeus.

Esityksellä asedirektiivin voimaansaattamiseksi on merkittävä vaikutus Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen järjestelyille. Kyseinen esitys mahdollistaa ampumakoulutuksen antamisen Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkisena hallintotehtävänä ja tämän tehtävän edellyttämien ampuma-aseiden hankinnan yhdistykselle. Tämän lisäksi esitys mahdollistaa aktiivisesti puolustushallinnon ohjauksessa harjoitteleville reserviläisille ampuma-aseen hankinnan kyseistä harjoittelua varten.

Lisäksi eduskunnassa on vireillä hallituksen esitys laiksi reservipoliisista ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 137/2018 vp), jonka osalta esitys tulee tarvittaessa sovittaa yhteen ampuma-aselain 17 §:n 1 momenttia koskevien muutosten osalta.

Eduskunnassa on parhaillaan käsiteltävänä hallituksen esitys laiksi henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 13/2018 vp), joka sisältää muutosehdotuksia myös vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annettuun lakiin. Mainitussa hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi henkilötietojen käsittelyä koskevaa lain 8 lukua.

HE 254/2018 vp

Ehdotetuissa säännöksissä viitataan edelleen Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen Puolustusvoimilta tilaamaan koulutukseen. Nyt käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan, että Puolustusvoimat ei enää tilaisi koulutusta Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta

2 §. *Sotilaallinen koulutus ja sotilaallisia valmiuksia palveleva koulutus.* Voimassa olevan pykälän sotilaallista ja sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta koskevia määritelmiä esitetään tarkennettavaksi. Sotilaallisella koulutuksella tarkoitetaan voimassa olevassa säännöksessä sellaista sotilaallisten taitojen koulutusta, joka annetaan Puolustusvoimien aseilla, ampu-
matarvikkeilla tai räjähteillä. Edelleen sotilaallisella koulutuksella tarkoitetaan joukon yhteistoiminnan kehittämistä sodassa tai muissa aseellisissa selkkauksissa toimimista varten.

Puolustusvoimien tehtäviin kuuluu Puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 2 §:n 1 kohdan c alakohdan mukaan sotilaskoulutuksen antaminen. Kyseisen säännöksen perusteella kaikenlaisen sotilaallisen koulutuksen antaminen kuuluu Puolustusvoimille. Voimassa olevassa vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetussa laissa sotilaallinen koulutus jakautuu sotilaalliseen koulutukseen, jota Puolustusvoimat voi tilata Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä ja sotilaalliseen koulutukseen, jota ainoastaan Puolustusvoimat voi antaa. Vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 17 §:n mukaan perusyksikköä suurempien joukkokonaisuuksien sotilaallinen koulutus, joukkojen operaatioihin valmentaminen ja taisteluammuntojen järjestäminen kuuluvat yksin Puolustusvoimille. Muuta sotilaallista koulutusta Puolustusvoimat voi voimassa olevan lain mukaan tilata Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä.

Sotilaallisen koulutuksen käsitteen osalta voimassa olevassa laissa on ollut haastavaa määritellä, mitä joukon yhteistoiminnalla tarkoitetaan. Käytännössä aina harjoiteltaessa useamman henkilön muodostamalla joukolla, on jonkinlaista huomiota kiinnitettävä joukon yhteistoimintaan, vaikka pääasiallisesti koulutettaisiin yksilön taitoja. Näin yksilön taitojen harjaannuttaminen edellyttää käytännössä yksilöiden muodostaman joukon yhteistoiminnan kehittämistä, vaikka se ei olisikaan harjoituksen pääasiallinen tavoite. Voimassa oleva säännös sotilaallisesta koulutuksesta ei myöskään sisällä määritelmää joukolle. Käytännössä joukon yhteistoimintaa koskevan säännöksen on kuitenkin katsottu tarkoittavan Puolustusvoimien joukkojen kouluttamista. Näin niin sanotut harjoituskokoonpanot, jotka eivät ole Puolustusvoimien joukkoja, on katsottu jäävän sotilaallisen koulutuksen käsitteen ulkopuolelle, kunhan harjoitusjoukon koko ei ole ylittänyt laissa olevaa komppanian suuruutta koskevaa rajaa. Sotilaallisen koulutuksen esitetty uusi muotoilu sisältäisi edellä mainitun käytännössä hyväksi havaitun tulkinnan muotoiltuna lakiin. Näin ollen sotilaallista koulutusta olisi Puolustusvoimiin kuuluville joukoille annettava koulutus.

Joukon kokoa koskevalla rajoituksella viitattaisiin tosiasiallisesti miehitettyjen ja yhtenäisenä joukkona johdettujen harjoituskokoonpanojen suuruuteen. Näin ollen esimerkiksi 20 hengen esikuntaharjoitus, jossa harjoitellaan virtuaaliympäristössä pataljoonan suuruisen joukon johtamista esikuntana, olisi sallittua. Toisaalta olisi myös sallittua järjestää kurssiviikonloppu, jossa samalla alueella harjoittelisi useampi kurssi, jotka yhteenlaskettuna kokonaisuutena muodostaisivat yli perusyksikön rakenteen menevän joukon. Tällöin edellytyksenä kuitenkin olisi, etteivät kurssit harjoittelisi johdettuna joukkona yhteisessä harjoitusviitekehityksessä.

Sotilaallista koulutusta olisi voimassa olevan lain tavoin myös Puolustusvoimien ampu-
matarvikkeilla ja räjähteillä tapahtuvan koulutuksen järjestäminen. Voimassa olevasta laista poiketen Puolustusvoimien aseilla tapahtuva koulutuksen antamista ei sellaisenaan pidettäisi sotilaallisena koulutuksena. Esityksen tarkoituksena on mahdollistaa Puolustusvoimien aseiden

käsittely Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen sotilaallisia valmiuksia palvelevassa koulutuksessa Puolustusvoimien valvonnassa.

Sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta olisi ehdotuksen mukaan kaikki sellainen Puolustusvoimien menetelmiä tai välineitä koskeva yksilön sotilaallista osaamista ja toimintakykyä sodassa tai muissa aseellisissa selkkauksissa toimimista varten annettava vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus, jossa ei olisi kyse sotilaallisesta koulutuksesta. Tällöin kyse olisi sitten muiden kuin Puolustusvoimien joukkojen kouluttamisesta tai koulutuksesta, jossa ei käyettäisi Puolustusvoimien ampumatarvikkeita tai räjähteitä.

Jatkossa sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta kehitettäisiin vahvemmin Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen ohjauksessa nousujohteiseksi kokonaisuudeksi, joka tukisi selkeämmin kyseisten viranomaisten antaman sotilaallisen koulutuksen tarpeita. Sotilaallisia valmiuksia palvelevaan koulutukseen suunniteltaisiin kaikille vapaaehtoisille yhteisiä koulutuskokonaisuuksia. Yhteisen koulutuksen lisäksi sotilaallisia valmiuksia palvelevaan koulutukseen kuuluisi nousujohteisia koulutushaarakohtaisia koulutusohjelmia, jotka suorittamalla vapaaehtoisen reserviläisen voisi olla mahdollista saada uusi sodanajan sijoitus. Tällaisia koulutushaarakohtaisia koulutusohjelmia voisi olla esimerkiksi sotilaspoliisikoulutushaaran koulutusohjelma. Sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen painopisteenä olisivat paikallisjoukkojen osaamistarpeita tukevien koulutusohjelmien laatiminen. Sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta voitaisiin kuitenkin hyödyntää myös operatiivisten ja alueellisten joukkojen koulutustarpeita tukevalla tavalla. Henkilöiden sijoittaminen olisi edelleen Puolustusvoimien tehtävä, eikä koulutusohjelmien suorittaminen takaisi kenellekään oikeutta sodanajansijoitukseen. Tästä huolimatta vapaaehtoisille asevelvollisille tarjottaisiin mahdollisuus kouluttautua uudelleen reservissä uusiin tehtäviin, mistä voisi seurata sodanajan sijoituksen saaminen. On ylipäänsä Puolustusvoimien edun mukaista sijoittaa aktiivisia ja hyvin tehtävään soveltuvia vapaaehtoisia sodanajan joukkoihin.

Sotilaallisia valmiuksia palvelevalla koulutuksella tarkoitettaisiin Puolustusvoimien menetelmiä koskevaa yksilön sotilaallista osaamista ja toimintakykyä kehittävää koulutusta, jossa ei olisi kyse sotilaallisesta koulutuksesta. Sotilaallisessa koulutuksessa kyse olisi edellä mainitulla tavalla Puolustusvoimien joukoille annettavasta koulutuksesta, siinä missä sotilaallisia valmiuksia palvelevassa koulutuksessa kyse olisi yksilön sotilaallista osaamista ja toimintakykyä kehittävästä koulutuksesta. Yksilön sotilaallinen osaaminen jakautuu varusmiespalveluksessa kaikille asevelvollisille annettavan yhteisellä koulutukseen ja eriytyvään tehtävä-kohtaiseen koulutukseen. Tässä yksilön sotilaallisen osaamisen osaamistason tulee vastata sen tehtävän osaamisvaatimuksia, johon hänet asevelvollisena tultaisiin sijoittamaan.

Sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen kaikille yhteisellä koulutuksella koulutettaisiin osaamista, joka on tarpeen kaikille asevelvollisille. Kyse olisi kaikkia sotilaita koskevista sotilaan perustaidoista, joita ovat esimerkiksi perusampumataidon koulutus, suunnistuskoulutus, kaikille joukolla yhteisten välineiden käytön koulutus ja ensiapukoulutus. Myös taistelukoulutuksen perusteet, kuten toimiminen vartiomiehenä kuuluisivat kaikille yhteiseen koulutukseen.

Sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen eriytyvässä tehtäväkohtaisessa koulutuksessa erikoistuttaisiin siihen tehtävään, johon yksilö voitaisiin sijoittaa koulutuksen jälkeen. Koulutuksessa syvennettäisiin aiemmin opittua ja siinä keskityttäisiin sellaisten taitojen sekä asejärjestelmien ja välineiden käytön harjoitteluun, jotka yksilön olisi hallittava saavuttaakseen kyseisen sijoituksen edellyttämät osaamisvaatimukset. Tällaista koulutusta voisi olla esimerkiksi sotilaspoliisiksi kouluttautuvalla tarjottava voimankäyttövälineiden käsittelykurssi ja kohteen-

suojauskurssi. Muita esimerkkejä ovat erilaiset tarkka-ampujakurssit, mittaus-kurssit ja tulenjohtokurssit.

Sotilaallisia valmiuksia palvelevilla kursseilla ei koulutettaisi kaikkea sijoituksen vaatimaa sotilaallista osaamista, mutta koulutuksella luotaisiin riittävä perusosaaminen sijoittamista varten. Mahdollisen sijoittamisen jälkeen asevelvollisen kouluttaminen jatkuisi Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen kertausharjoituksissa ja vapaaehtoisissa harjoituksissa. Osaamisen ylläpitäminen edellyttää harjoittelua sekä yhteisen koulutuksen että tehtäväkohtaisen koulutuksen osalta, mikä otettaisiin huomioon kurssien suunnittelussa.

Sotilaallisen osaamisen lisäksi sotilaallisia valmiuksia palvelevalla koulutuksella kehitettäisiin koulutettavien sotilaallista toimintakykyä. Sotilaallisen toimintakykykoulutuksen osa-alueita olisivat fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja eettinen osa-alue. Toimintakykykoulutus ei muodostaisi välttämättä omaa koulutustyyppiään erotuksena säännöksessä mainitulle sotilaallisen osaamisen kouluttamiselle. Toimintakykykoulutus olisi paremminkin otettava sotilaallisen osaamisen koulutuksien laadinnassa huomioon.

Fyysisen toimintakyvyn koulutuksella kehitettäisiin yksilön fyysistä kuntoa taistelukentän vaatimusten mukaiseksi. Tämä toimintakyvyn osa-alue voitaisiin huomioida koulutuksessa esimerkiksi käyttämällä luotisuojaelementeillä varustettuja suojaliivejä koulutuksessa tai lisäämällä muita koulutuksen aiheeseen sopivia fyysisesti rasittavia osuuksia. Psyykkisen toimintakyvyn koulutuksella luotaisiin yksilölle valmiuksia toimia taistelustressin alaisena. Tämä toimintakyvyn osa-alue voisi pitää sisällään esimerkiksi koulutusta taistelustressin oireista, niiden tunnistamisesta ja niitä koskevasta ensiavusta. Sosiaalisen toimintakyvyn koulutuksella kehitettäisiin yksilön kykyä toimia osana ryhmää. Sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen tarkoituksena ei olisi ainoastaan koulutettavien teknisen osaamisen lisääminen vaan myös heidän sosiaalisten taitojen kehittäminen. Sotilaan tulee pystyä toimimaan osana sitä joukkoa, johon hän kuuluu. Sosiaalisen toimintakyvyn huomioiminen koulutuksessa liittyisi muiden huomioimiseen, erilaisiin yhteistoiminta- ja johtamismallien kouluttamiseen sekä erilaisuuden kohtaamiseen ja hyväksymiseen. Eettisen toimintakyvyn koulutuksella kehitettäisiin yksilön kykyä tehdä eettisesti kestäviä päätöksiä taistelutilanteessa. Tämä toimintakyvyn osa-alue liittyisi sotilaallisen toiminnan oikeuttamiseen. Koulutuksessa eettistä toimintakykyä pidetään yllä ja kehitetään muun muassa sodanoikeussääntöjen kouluttamisella ja sisäistämällä.

Vaikka sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen painopiste olisi edellä mainitulla tavalla sijoitettujen ja sijoitukseen tähtäävien asevelvollisten harjoittelussa, mahdollistaa sotilaallisia valmiuksia palveleva koulutus myös varusmiespalvelusta käymättömien naisten ja miesten osallistumisen koulutukseen. Osa koulutuksesta edellyttänee kuitenkin aikaisempaa osaamista. Erityisesti naisille ja nuorille tarkoitettuihin varusmiespalvelukseen tutustumiseen tähtäävät kurssit järjestettäisiin tutustumistoimintana, jonka järjestämisestä ja sisällöstä säädettäisiin erikseen.

3 §. *Puolustusministeriön, Puolustusvoimien ja pääesikunnan vapaaehtoista maanpuolustusta koskevat tehtävät.* Pykälän otsikkoa muutettaisiin kuvaamaan paremmin sen sisältöä. Pykälässä säädettäisiin voimassa olevan lain tavoin vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta vastaavista puolustushallinnon viranomaisista, niiden tehtävistä ja vapaaehtoista maanpuolustusta koskevasta viranomaisten ohjauksesta ja valvonnasta. Rajavartiolaitosta koskevat säännökset esitetään koottavaksi uuteen 3 a §:ään. Esityksen tavoitteena on tarkentaa ohjauksen ja valvonnan jakautumista koskevia säännöksiä eri viranomaisten kesken. Myös 2 §:ssä tarkoitettuihin sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen määritelmän täsmentäminen edistäisi Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkisten hallintotehtävien ohjausta ja valvontaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin puolustusministeriön vapaaehtoista maanpuolustusta koskevasta yleisestä ohjauksesta ja valvonnasta. Yleisellä ohjauksella ja valvonnalla viitattaisiin perustuslain 68 §:n 1 momentissa tarkoitettuun ministeriön tehtävään vastata toimialallaan hallinnon asianmukaisesta toiminnasta, eli kyseessä olisi informatiivinen säännös. Kyseistä momenttia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 1/1998 vp., s.119) todetaan, että hallinnon asianmukaisesta toiminnasta vastaaminen kattaa myös ministeriön alaistaan hallintoa koskevan ohjauksen ja valvonnan, jota kautta ministeriöhallinnolle tyypillinen parlamentaarinen luonne ulottuu myös alemmille hallinnon tasoille. Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään katsonut, että tästä seuraa ministeriöille muun muassa mahdollisuus antaa hallinnon sisäisiä määräyksiä ilman erillistä laissa säädettyä toimivaltaa (PeV 42/2006 vp). Näin ollen puolustusministeriö voisi ohjata Maanpuolustuskoulutusyhdistystä esimerkiksi velvoittavia hallinnon sisäisiä määräyksiä antamalla. Näitä määräyksiä voitaisiin antaa kuitenkin ainoastaan yhdistyksen julkisten hallintotehtävien hoitamiseen liittyvistä asioista.

Laki sisältää myös muita puolustusministeriön ohjausta ja valvontaa koskevia säännöksiä. Puolustusministeriö toimii voimassa olevan 11 §:n mukaan Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle myönnettävän valtionavustuksen osalta valtionapuviranomaisena, jota koskevista tehtävistä säädetään valtionavustuslaissa (688/2001). Tämän lisäksi voimassa olevan lain 16 §:n mukaan puolustusministeriö ohjaa ja valvoo Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen taloudellista toimintaa. Kyseisen pykälän mukaan Maanpuolustuskoulutusyhdistys on myös julkisten hallintotehtäviensä osalta valtiontalouden valvonnasta ja tarkastuksesta yleisesti vastaavien toimielinten valvonnan ja tarkastuksen alainen. Näitä säännöksiä ei ole tarkoitus esittää muutettavaksi.

Pykälän 3 momenttia muutettaisiin siten, että pääesikunnan ohjauksesta ja valvonnasta säädettäisiin kyseisessä momentissa ja koko Puolustusvoimia koskevasta Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen tukemisesta sekä vapaaehtoisten käyttämisestä virka-avussa säädettäisiin uudessa 4 momentissa.

Pääesikunnan ohjaustehtävään kuuluisi 7 §:n 1 momentissa määritellyn Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkisten hallintotehtävien koulutuksen aiheiden ja painopisteiden määrittäminen siten, että ne tukisivat Puolustusvoimien järjestämää sotilaallista koulutusta. Tästä Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toimintaa koskevasta ohjaustehtävästä johtuen pääesikunnan tehtävänä olisi esimerkiksi osallistua Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen valtionavustusta koskevien tulostavoitteiden asettamiseen ja niiden toteutumisen seurantaan puolustusministeriön tukena. Vapaaehtoisen maanpuolustuksen ohjaaminen on lisäksi säädetty Puolustusvoimien tehtäväksi Puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 2 §:n 1 kohdan c alakohdassa ja kyseisen lain 6 §:ssä.

Pääesikunnan valvontatehtävään kuuluisi sen valvominen, että Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkisena hallintotehtävänä järjestettävässä toiminnassa noudatetaan tämän lain säännöksiä. Ehdotetulla säännöksellä korostettaisiin sitä, että Maanpuolustuskoulutusyhdistys kuuluisi sen julkisten hallintotehtävien osalta pääesikunnan välittömään valvontaa. Pääesikunnan valvonta koskisi sekä edellä mainitun ohjaustehtävän nojalla annetun ohjauksen käytännön toteuttamisen valvontaa, että mainittua toiminnan lainmukaisuuden valvontaa. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen talouden ohjaus ja valvonta kuuluvat voimassaolevan lain 16 §:n mukaan puolustusministeriölle, mihin ei esitetä muutosta. Valvontatehtävän toteuttamiseksi pääesikunta voisi hyödyntää alaisiaan puolustushaaroja ja laitoksia eli koko Puolustusvoimien organisaatiota. Valvonnassa voitaisiin käyttää erilaisia tarpeelliseksi arvioitavia menetelmiä kuten toimintaa koskevia auditointeja, keskusteluja, raportointeja tai tarkastuksia.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin Puolustusvoimien tehtävästä valvoa Puolustusvoimien aseiden käyttöä sotilaallisia valmiuksia palvelevassa koulutuksessa ja johtaa vapaaehtoisia Puolustusvoimien antamassa virka-avussa ja pelastustoiminnassa. Esitetty Puolustusvoimien aseiden käyttämisestä koskeva valvontatehtävä olisi uusi, sillä voimassa oleva laki ei ole mahdollistanut Puolustusvoimien aseiden antamista sotilaallisia valmiuksia palvelevassa koulutuksessa käytettäväksi. Puolustusvoimien valvonnalla on tarkoitus varmistaa, että aseet pysyvät Puolustusvoimien hallussa. Aseiden valvonnan järjestämisessä olisi mahdollista ottaa huomioon esimerkiksi kulloiseenkin koulutukseen annettujen aseiden laatu ja määrä sekä koulutuksen järjestämispaikalla olevat muut valvonta- ja vartiointijärjestelyt. Puolustusvoimien johtotehtävä vastaa voimassa olevassa laissa olevaa 3 §:n 3 momentin mukaista säännöstä, jonka mukaan pääesikunnan tehtävänä on vapaaehtoiseen maanpuolustukseen kuuluvien sotilaallisten tehtävien johto. Kyseiseen säännökseen on myös kuulunut Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilatun sotilaallisen koulutuksen johtaminen, jonka poistuessa jäljelle jäävien virka-apu- ja pelastustehtävien johtamisesta otettaisiin selvyyden vuoksi säännös kyseiseen momenttiin. Vapaaehtoisten käyttämisestä Puolustusvoimien antamassa virka-avussa säädetään voimassa olevan lain 23 §:ssä.

Puolustusvoimien tehtävänä olisi myös Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toiminnan tukeminen. Puolustusvoimien antamasta tuesta säädettäisiin tarkemmin 22 g §:ssä. Puolustusvoimien antamasta tuesta säädetään myös Puolustusvoimista annetun lain 6 §:ssä. Säännöksen tarkoituksena olisi mahdollistaa tuen antaminen, mutta se ei miltään osin velvoittaisi Puolustusvoimia tuen antamiseen. Puolustusvoimat arvioisi aina tapauskohtaisesti antaako se tukipyynnön mukaiseen toimintaan tukea, mitä tukea se antaa ja missä laajuudessa.

3 a §. *Lain soveltaminen Rajavartiolaitoksessa.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä lain soveltamisesta Rajavartiolaitoksessa. Pykälään koottaisiin kaikki voimassa olevassa laissa olevat Rajavartiolaitosta koskevat soveltamisalasäännökset. Pykälällä pyritään myös tarkentamaan Rajavartiolaitoksen ja Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeutta ja velvollisuutta ohja-a, valvoa ja tukea Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen sitä toimintaa, joka suoraan tukee Rajavartiolaitoksen koulutustavoitteita.

Pykälän mukaan kaikki Puolustusvoimia koskevat tämän lain säännökset koskisivat Rajavartiolaitosta ja pääesikuntaa koskevat säännökset Rajavartiolaitoksen esikuntaa. Rajavartiolaitos voisi siten jatkossakin hyödyntää Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta rajavartiolain (578/2005) 3 §:n 3 momentissa ja 25 §:ssä säädettyyn sotilaalliseen maanpuolustukseen liittyvässä koulutuksessa Puolustusvoimia vastaavalla tavalla. Rajavartiolaitos noudattaisi tämän lain soveltamisalaan kuuluvissa asioissa Puolustusvoimien tavoin puolustusministeriön ohjausta, koska vapaaehtoinen maanpuolustus kuuluu 3 §:ssä tarkoitettulla tavalla puolustusministeriön toimialaan.

Rajavartiolaitoksen esikunnan ohjaustehtävään kuuluisi Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen tuottaman sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen aiheiden ja painopisteiden määrittäminen siten, että ne tukisivat Rajavartiolaitoksen järjestämää sotilaallista koulutusta. Tästä Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toimintaa koskevasta ohjaustehtävästä johtuen Rajavartiolaitoksen esikunnan tehtävänä olisi osallistua Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen valtionavustusta koskevien tulostavoitteiden asettamiseen ja niiden toteutumisen seurantaan puolustusministeriön tukena. Tämä ohjaustehtävä koskisi Rajavartiolaitoksen esikuntaa vain siltä osin, kuin se hyödyntää Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen koulutuskykyä oman toimintansa tukena.

Rajavartiolaitoksen esikunnan valvontatehtävään kuuluisi sen valvominen, että Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toiminnassa noudatetaan tämän lain säännöksiä. Ehdotetulla säännök-

sellä korostettaisiin sitä, että Maanpuolustuskoulutusyhdistys kuuluisi sen julkisten hallinto-tehtävien osalta Rajavartiolaitoksen välittömään valvontaa. Rajavartiolaitoksen valvonta koski sekä edellä mainitun ohjaustehtävän nojalla annetun ohjauksen käytännön toteuttamisen valvontaa, että toiminnan lainmukaisuuden valvontaa. Valvontatehtävän toteuttamiseksi Rajavartiolaitoksen esikunta voisi hyödyntää erilaisia tarpeelliseksi arvioimiaan menetelmiä kuten toimintaa koskevia auditointeja, keskusteluja, raportointeja tai tarkastuksia. Tämä ohjaustehtävä koski Rajavartiolaitoksen esikuntaa vain siltä osin, kuin se hyödyntää Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen koulutuskykyä oman toimintansa tukena.

Pääesikunta ei ohjaisi ja valvoisi sellaista toimintaa, jonka ohjaus- ja valvontavastuu kuuluisi Rajavartiolaitoksen esikunnalle.

Vapaaehtoisten käyttämistä Puolustusvoimien virka-aputehtävissä koskevaa 23 §:ää sovellettaisiin ainoastaan Puolustusvoimiin.

6 §. *Maanpuolustuskoulutusyhdistys ja sen tarkoitus.* Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin maininta vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen järjestäjänä toimimisesta. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen tarkoituksena on voimassa olevan 1 momentin mukaan ollut ainoastaan valtakunnallisena vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen yhteistyöjärjestönä toimiminen. Maanpuolustuskoulutusyhdistys on julkisoikeudellinen yhdistys ja sille on lainsäädännössä annettu mahdollisuus antaa sellaista sotilaallista osaamista ja toimintakykyä kehittävää koulutusta, jota muut kuin tämän tehtävän saaneet julkisoikeudelliset toimijat eivät voi antaa. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen koulutuksen järjestämisessä on suuri merkitys sen jäsenjärjestöillä ja näiden järjestöjen toimijoilla. Käytännön toiminnassa on kuitenkin kiinnitettävä huomiota siihen, että edellä mainittua julkisena hallintotehtävänä annettavaa koulutusta voi antaa ainoastaan Maanpuolustuskoulutusyhdistys ja kaikki tällainen koulutus on Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen järjestämää, vaikka koulutuksen järjestelyissä toimivat olisivat esimerkiksi myös jonkin Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen jäsenjärjestöjen henkilöjäseniä tai koulutus on järjestetty erityisesti jonkin Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen jäsenjärjestön aloitteesta. Ehdotettu 1 momenttiin tehtävä lisäys on tästä syystä tarpeellinen. Muutos olisi tekninen, eikä sillä ole tarkoitus muuttaa voimassa olevaa oikeustilaa.

Momentista poistettaisiin lisäksi Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen suluissa oleva lyhenne, koska lyhennettä ei käytetä muualla laissa. Muutos olisi lainsäädäntötekniinen.

Pykälän 2 momenttiin esitetään lisättäväksi, että Maanpuolustuskoulutusyhdistyksellä voisi olla alueellisen ja paikallisen tason yksiköiden lisäksi myös valtakunnallisia yksiköitä. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen keskustoimisto on toiminut valtakunnallisena yksikkönä. Alueellisina yksiköinä ovat toimineet Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen piiritoimistot ja paikallisina yksiköinä koulutuspaikat. Ehdotuksesta johtuen näitä toimielimiä koskeva nimenomainen säännös esitetään poistettavaksi 9 §:stä.

7 §. *Tehtävät.* Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkisia hallintotehtäviä koskevaa 1 momentti esitetään muutettavaksi sotilaallisen koulutuksen tuottamistehtävän poistamisen ja erinäisten lakia koskevien tarkennusten edellyttämien muutosten osalta.

Pykälän 1 momentin 1 ja 2 kohdasta esitetään poistettavaksi maininta sotilaallisen koulutuksen järjestämisestä. Esityksen tarkoituksena on, että ainoastaan Puolustusvoimat ja Rajavartiolaitos voisivat jatkossa antaa sotilaallista koulutusta. Näin ollen kyseisten viranomaisten mahdollisuus tilata sotilaallisen koulutuksen koulutuskokonaisuuksia Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä esitetään poistettavaksi.

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkisena hallintotehtävänä olisi 1 kohdan mukaan järjestää 4 a luvussa tarkoitettua sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta, 4 b luvussa tarkoitettua tutustumistoimintaa ja 4 c luvussa tarkoitettua kansainvälistä koulutustoimintaa.

Maanpuolustuskoulutusyhdistys kouluttaisi edelleen reserviläisistä ajantasaiset tiedot ja korkean osaamistason omaavia vapaaehtoisia kouluttajia yhteistoiminnassa Puolustusvoimien kanssa. Kouluttajien kouluttaminen voitaisiin toteuttaa Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen sotilaallisia valmiuksia palvelevana koulutuksena sekä Puolustusvoimien vapaaehtoisina harjoituksina ja kertausharjoituksina kuten nykyäänkin. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen kouluttajat vastaisivat nykyisellä tavalla sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen suunnittelusta ja toimeenpanosta Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen työntekijöiden johdolla ja Puolustusvoimien ohjauksessa. Puolustusvoimat voisi kutsua kouluttajia kertausharjoituksiin ja vapaaehtoisiiin harjoituksiin tukemaan sotilaallista koulutusta Puolustusvoimien määrittämällä tavalla. Koska lain 4 luku ja asevelvollisuuslaki (1438/2007) muodostavat riittävän säädöspohjan tällaiselle reserviläisten osaamisen hyödyntämiselle ja koska Maanpuolustuskoulutusyhdistys ei kouluttaisi kouluttajia pääasiallisesti Puolustusvoimien tarpeisiin vaan omaa koulutustoimintaansa varten, ei Puolustusvoimien koulutusta tukevien kouluttajien kouluttamisesta ole tarpeen säätää Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen erillisenä tehtävänä.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 4 kohta. Kohdan perusteella Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkisena hallintotehtävänä olisi kehittää 4 b luvussa tarkoitettua tutustumistoiminnalla nuorten mahdollisuuksia tutustua maanpuolustukseen. Kohdan tarkoituksena olisi korostaa nuorten huomioon ottamista Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen koulutustoiminnassa.

9 §. Toimielimet. Pykälän 3 momentti esitetään kumottavaksi, koska Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen valtakunnallisista, alueellisista ja paikallisen tason yksiköistä säädettäisiin 6 §:n 2 momentissa. Muutos olisi säädöstekninen.

11 §. Toiminnan rahoitus. Pykälän 1 momentista esitetään poistettavaksi valtionavustuksen käyttöä Puolustusvoimien tilaamaan koulutukseen koskeva kielto. Säännökselle ei olisi enää tarvetta, koska Puolustusvoimilla ei olisi jatkossa mahdollisuutta tilata sotilaallista koulutusta Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä.

12 §. Hallituksen jäsenen ja työntekijän vahingonkorvausvastuu. Pykälän 1 ja 2 momenttia esitetään muutettavaksi siten, että niistä poistettaisiin toimihenkilön vahingonkorvausvelvollisuutta koskeva säännös. Voimassa olevassa laissa oleva toimihenkilön määritelmä on jäänyt avoimeksi, eikä ole selvyyttä siitä mihin henkilöihin, sillä käytännössä viitataan. Tästä johtuen kyseinen termi esitetään poistettavaksi. Tästä johtuen myös pykälän otsikkoon esitetään vastaavaa muutosta.

13 §. Menettely julkisia hallintotehtäviä hoidettaessa sekä rikosoikeudellinen virkavastuu. Pykälän 1 momentin lainsäädäntöluetteloon esitetään lisättäväksi sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annettu laki (13/2003). Kyseisellä lailla on erityisesti merkitystä annettaessa sähköisesti tiedoksi kurseille ilmoittautuneille henkilöille, onko heidän ilmoittautumisansa hyväksytty vai hylätty. Vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain säätämisen yhteydessä katsottiin, että erillisen listauksen ottaminen Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toimintaan sovellettavista yleislaeista oli sääntelyn selkeyden vuoksi tarpeellista (HE 172/2006 vp., s. 29).

Pykälän 2 momenttia esitetään muutettavaksi siten, että siitä poistettaisiin toimihenkilön rikosoikeudellista virkavastuuta koskeva säännös. Voimassa olevassa laissa oleva toimihenkilön

määritelmä on jäänyt avoimeksi, eikä ole selvyyttä siitä mihin henkilöihin, sillä käytännössä viitataan. Tästä johtuen kyseinen termi esitetään poistettavaksi.

4 luku. **Vapaaehtoinen sotilaallinen koulutus.**

Luvussa säädettäisiin Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen vapaaehtoisesta sotilaallisesta koulutuksesta. Kyseinen koulutus olisi sellaista, jota jatkossa ainoastaan Puolustusvoimat ja Rajavartiolaitos voisivat antaa vapaaehtoisille. Osa tästä koulutuksesta on ollut aiemmin sellaista, jota Puolustusvoimat ja Rajavartio-laitos ovat voineet tilata Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä.

17 §. *Vapaaehtoisen sotilaallisen koulutuksen antaminen.* Pykälän 1 momentista esitetään poistettavaksi Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilattavaa koulutusta koskevat säännökset. Momenttiin jäisi säännös, joka antaisi Puolustusvoimille mahdollisuuden järjestää vapaaehtoista sotilaallista koulutusta vapaaehtoisille. Momenttiin esitettäisiin lisättäväksi säännös, jonka perusteella Puolustusvoimat voisi järjestää kaikkea tarpeelliseksi katsomaansa koulutusta vapaaehtoisille. Puolustusvoimien oikeutta kouluttaa vapaaehtoisia ei ole tarkoituksenmukaista rajata koskemaan vain 2 §:ssä tarkoitettua sotilaallista koulutusta, mikäli Puolustusvoimat tapauskohtaisen harkinnan perusteella katsoisi muunkinlaisen vapaaehtoisen harjoituksen edesauttavan maanpuolustuksen järjestelyjä. Momenttiin lisättäisiin myös sotilaallisen koulutuksen 2 §:ssä tarkoitettua sisällöstä tuleva rajaus Puolustusvoimien poikkeusolojen organisaatioon kuuluvien joukkojen ja varusmiesten kouluttamisesta.

Pykälän 2 momentista esitetään muutettavaksi harjoitusalueita koskeva rajaus alueita koskevaksi rajaukseksi. Puolustusvoimilla on hallinnassaan tai Puolustusvoimat on voinut ottaa käyttöönsä alueita, jotka eivät ole varsinaisia harjoitusalueita, mutta joilla harjoittelu on kuitenkin mahdollista. Alueiden käyttöönotosta harjoittelua varten säädetään Puolustusvoimista annetun lain 14 §:ssä. Edelleen momenttiin esitetään lisättäväksi harjoittelun mahdollistaminen Puolustusvoimien käytössä olevilla aluksilla. Näin vapaaehtoisten harjoitusten järjestäminen olisi mahdollista maa-alueiden lisäksi käytännössä Puolustusvoimien hallinnassa olevilla merivoimien aluksilla. Pykälän otsikkoa esitetään muutettavaksi siten, että se vastaa pykälän sisältöä.

18 §. *Puolustusvoimien järjestämät vapaaehtoiset harjoitukset.* Pykälän 3 momentti esitetään kumottavaksi, sillä se sisältää ainoastaan Rajavartiolaitosta koskevan soveltamisalaviittauksen. Lain soveltamisesta Rajavartiolaitokseen esitetään säädettäväksi uudessa 3 a §:ssä. Rajavartiolaitosta koskeva viittaus esitetään poistettavaksi myös pykälän otsikosta, koska esitetyn 3 a §:n perusteella lakia sovellettaisiin myös Rajavartiolaitokseen ilman erillistä mainintaa pykälän otsikossa. Pykälää koskevat muutokset olisivat säädösteknisiä ja vapaaehtoisten harjoitusten järjestäminen Rajavartiolaitoksen toiminnassa olisi edelleen mahdollista.

19 §. *Puolustusvoimien järjestämien vapaaehtoisten harjoitusten erityistehtävät.* Pykälän otsikkoa esitetään muutettavaksi siten, ettei otsikosta syntyisi kuvaa henkilökohtaisesta oikeudesta osallistua Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen vapaaehtoisiin harjoituksiin. Vapaaehtoisiin harjoituksiin kutsutaan aina Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen tarpeeseen ja arvioon perustuen. Muutos olisi tekninen eikä sillä muutettaisi voimassa olevaa oikeustilaa.

4 a luku. **Sotilaallisia valmiuksia palveleva koulutus.**

Luvussa säädettäisiin Maanpuolustus-koulutusyhdistyksen järjestämän sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen sisällöstä. Lukuun olisi myös tarkoitus sijoittaa HE 179/2018 vp mu-

kaiset säännökset Maanpuolustus-koulutusyhdistyksen ampumakoulutuksesta, ammunnan johtajien valinnasta ja tehtävistä.

20 §. *Sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen antaminen.* Pykälästä esitetään poistettavaksi Puolustusvoimien tilaamaa sotilaallista koulutusta koskeva maininta. Puolustusvoimien aseiden käyttämisestä koskeva säännös esitetään siirrettäväksi muutettuna uuteen 3 momenttiin. Pykälässä esitetään säädettäväksi Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen antamisesta. Sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen sisällöstä säädettäisiin 2 §:n 2 momentissa. Sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen järjestäminen on voimassa olevassa laissa Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkinen hallintotehtävä, eivätkä yksityiset toimijat voi näin ollen järjestää kyseistä koulutusta. Tähän ei ole tarkoitus esittää muutoksia.

Maanpuolustuskoulutusyhdistys järjestäisi 1 momentin mukaan pykälässä tarkoitettua koulutusta 18 vuotta täyttäneille henkilöille. Ikäraja vastaisi voimassa olevassa laissa olevaa sotilaallisia valmiuksia palvelevaan koulutukseen osallistuvan ikärajaa. Sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen käsite otettiin voimassa olevaan lakiin varsinaisesti vasta eduskuntakäsittelyn aikana, eikä ikärajaa ole tästä johtuen perusteltu voimassa olevaa lakia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 172/2006 vp) tai puolustusvaliokunnan mietinnössä. Sotilaallisen koulutuksen vastaavaa ikärajaa sen sijaan on perusteltu voimassa olevaa lakia koskevassa hallituksen esityksessä. Sotilaallisen koulutuksen osalta ikäraja sidottiin asevelvollisuuslaissa säädettyyn asevelvollisuuden alaikärajaan (HE 172/2006 vp, s. 31). Ikärajaa perusteltiin myös Suomea sitovan lapsen oikeuksien yleissopimuksen valinnaisen lisäpöytäkirjan lasten osallistumisesta aseellisiin selkkauksiin (SopS 31/2002) sisältämällä kiellolla käyttää alle 18-vuotiaita sotilastehtävissä. Vaikka lisäpöytäkirjassa kielletään ainoastaan alle 18-vuotiaiden käyttäminen suoranaisiin vihollisuuksiin (1 artikla) ja asetetaan rajoituksia alle 18-vuotiaiden värväämiselle asevoimiin (2 ja 3 artikla), sen on tulkittu myös estävän vapaaehtoisen sotilaallisen koulutuksen antamisen alle 18-vuotiaille. Koska sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen esitetty sisältö lähestyy voimassa olevan lain sotilaallisen koulutuksen sisältöä, on 18-vuoden ikärajaa koskevan vaatimuksen pitäminen voimassa näin ollen perusteltua.

Sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen sisältöjä rajoittaisi käytännössä voimassa olevan lain tavoin 17 §:ssä oleva yksin Puolustusvoimille kuuluvien koulutuskokonaisuuksien lista. Perusyksikköä suurempien joukkokokonaisuuksien koulutus, joukkojen operatioihin valmentaminen ja taisteluammuntojen järjestäminen kuuluisivat myös jatkossa yksin Puolustusvoimille. Lista on tässä esityksessä ehdotettu lisättäväksi Puolustusvoimien poikkeusolojen organisaatioon kuuluvien joukkojen ja varusmiesten koulutus. Selvyyden vuoksi 2 momenttiin esitetään otettavaksi 17 §:ää vastaava luettelo sellaisesta koulutuksesta, jonka antaminen sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksena ei olisi sallittua.

Sotilaallisia valmiuksia palvelevassa koulutuksessa voitaisiin antaa koulutusta Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen aseilla ja muulla kalustolla. Puolustusvoimien aseilla ei kuitenkaan saisi ampua, mistä esitetään otettavaksi lakiin erillinen säännös. Säännöstä vastaisi esitettyä Puolustusvoimien tukea Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle koskevaa 22 g §:n 2 momenttia. Aseiden käsittelyn tulisi lisäksi tapahtua Puolustusvoimien alueella tai aluksessa. Sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta ei myöskään saisi antaa Puolustusvoimien ampu- ja räjähteillä eikä räjähteillä. Kielto koskisi myös niin kutsuttujen paukkupatruunoiden käyttöä. Sotilaallisia valmiuksia palvelevassa koulutuksessa voitaisiin nykyiseen tapaan hyödyntää Puolustusvoimien kalustoa Puolustusvoimien määrittämässä laajuudessa. Tällaista kalustoa on muun muassa Puolustusvoimien ajoneuvokalusto. Sotilaallisia valmiuksia palvelevasta ampumakoulutuksesta, joka tapahtuisi Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen ja koulutukseen osallistuvien ampuma-aseilla, säädettäisiin erikseen.

Sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen painopisteen muuttaminen kohti paremmin sotilaallista koulutusta tukevaa suuntaa edellyttää, että kyseisessä koulutuksessa voitaisiin kouluttaa erilaisten Puolustusvoimien ampuma-aseiden toimintaperiaatteita ja käyttöä. Tämä niin sanottu käsittely- tai käyttökoulutus koskisi muun muassa ilmatorjuntakonekiväärejä, kranaatinheittämiä ja tykkejä. Puolustusvoimien ampuma-aseita voitaisiin antaa ainoastaan Puolustusvoimien alueilla järjestettäviä kursseja varten. Tällaista koulutusta olisi sallittua antaa myös Puolustusvoimien Puolustusvoimista annetun lain 14 §:n perusteella käytössä olevilla alueilla. Kiinteistön käyttämisen edellytyksistä säädetään edellä mainitussa pykälässä. Säännös oli tarpeellinen ampuma-asemateriaalin luonteen vuoksi.

Puolustusvoimien aseita voitaisiin käsitellä sotilaallisia valmiuksia palvelevassa koulutuksessa ainoastaan Puolustusvoimien valvonnassa. Tämä käytännössä tarkoittaisi Puolustusvoimien henkilökunnan läsnäoloa harjoituksessa, jossa aseita käytettäisiin. Valvonnan järjestelyissä voitaisiin kuitenkin ottaa huomioon esimerkiksi harjoituksessa olevien aseiden tyyppi ja määrä sekä alueella olevat muut valvonnan järjestelyt. Esimerkiksi varuskunnissa olevan Puolustusvoimien muun kuin kyseisen kurssin valvontaan osallistuvan henkilökunnan ja erilaisten valvontajärjestelmien hyväksi käyttäminen aseiden valvonnan riittävyttä koskevan mitoituksen arvioinnissa olisi sallittua.

Voimassa oleva laki ei ole edellyttänyt Puolustusvoimien henkilökunnan läsnäoloa Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilatussa sotilaallisessa koulutuksessa, jossa on käsitelty Puolustusvoimien aseita. Tällaisen koulutuksen on kuitenkin tullut tapahtua Puolustusvoimien henkilökunnan johdolla. Voimassa olevan lain nojalla annetun vapaaehtoista maanpuolustusta koskevan puolustusministeriön asetuksen (1212/2007) 1 §:n mukaan Puolustusvoimien ammattisotilaan tai rajavartiolaitoksen henkilökuntaan kuuluvan tulee olla henkilökohtaisesti paikalla voimassa olevan lain 20 §:n 1 momentin mukaisessa koulutuksessa, jossa ammutaan Puolustusvoimien aseilla taikka käytetään Puolustusvoimien ampumatarvikkeita tai räjähteitä.

21 §. Puolustusvoimat ei jatkossa voisi enää tilata sotilaallista koulutusta koskevaa koulutusta Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä. Koska pykälä koskee Puolustusvoimien Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilaaman ampumakoulutuksen kouluttajien ja ammunnan johtajien hyväksyntää, ei sille olisi enää tarvetta. Näin ollen se esitetään kumottavaksi.

22 §. Pykälä esitetään kumottavaksi ja siirrettäväksi vastaavan sisältöisenä uudeksi 22 f §:ksi.

4 b luku. **Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen järjestämä tutustumistoiminta.**

Luvussa säädettäisiin Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen uudesta julkisena hallintotehtävänä järjestämästä toiminnasta. Tutustumistoiminta poikkeaisi tavoitteidensa ja sisältönsä osalta merkittävästi esitettävästä sotilaallisia valmiuksia palvelevasta koulutuksesta, mistä johtuen siitä esitetään säädettäväksi omassa luvussaan.

22 a §. Tutustumistoiminnan sisältö. Pykälässä esitetään Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkiseksi hallintotehtäväksi uutta tutustumistoiminnan järjestämistä. Toiminnan tarkoituksena olisi perehdyttää koulutettavat varusmiespalveluksen sisältöön. Varusmiespalvelukseen tutustuttamiseksi osallistujille voitaisiin esimerkiksi pitää luentoja tai viedä heidät tutustumaan kasarmeille. Tutustumistoiminta voitaisiin järjestää joko kokonaan tai osin sotilasalueilla. Toiminnan sisältöjen suunnittelussa olisi otettava huomioon 20 §:n yhteydessä todettu alaikäisille annettavaa sotilaskoulutusta ja sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta koskeva kielto. Tutustumistoimintaan saisivat osallistua 16 vuotta täyttäneet henkilöt. Varusmiespalvelus on mahdollista suorittaa 18-vuotiaana. Näin ollen 16 vuotta täyttäneillä olisi vielä aikaa valmistautua palvelusta varten ja naisten vapaaehtoisen asepalveluksen suorittamista pohtivilla olisi

mahdollisuus saada tietoa siitä, millaista varusmiespalveluksen suorittaminen olisi. Toisaalta alle 16-vuotiaille tutustumistoiminnasta ei välttämättä olisi samalla tavalla hyötyä. Näillä perusteilla tutustumistoiminnan ikärajaksi esitetään 16 vuoden ikää.

Käytännössä pykälässä esitettyä toimintaa vastaavaa koulutusta on voimassa olevan lain aikana järjestetty Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen niin kutsuttuna varautumis- ja turvallisuus-koulutuksena, joka on yhdistyksen vapaata yhdistystoimintaa. Kyse ei siten ole aiemmin ollut julkisesta hallintotehtävästä. Tutustumistoiminnan järjestämisen säätäminen Maanpuolustus-koulutusyhdistyksen julkiseksi hallintotehtäväksi on perusteltua toiminnan yllä mainittu luonne ja sisältö huomioon ottaen. Valtionavustuksen käytön mahdollistaminen tutustumistoimin-nan toimintamenoihin on perusteltua erityisten siksi, että kyseisen toiminnan pääkohderyhmä olisivat alaikäiset nuoret. Tällöin joillekin nuorille osallistumiskynnyksen madaltaminen siitä syntyvien rahallisten kustannusten vuoksi on perusteltua. Tutustumistoimintaa voidaan myös pitää hyvänä ja konkreettisenä tiedonvälityskanavana, joka saattaa lisätä naisten vapaaehtoisen palveluksen näkyvyyttä ja toisaalta vähentää varusmiespalveluksen keskeytyksiä. Tutustumis-toiminnan sisältöisiä kursseja koskeva koulutus on edellä todetulla tavalla annettu pääosin Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen varautumis- ja turvallisuuskoulutuksena, mistä johtuen koulutuksen järjestämiseen ei ole ollut mahdollista käyttää valtionavustusvaroja. Kou-lutukseen on erityisesti osallistunut naisia, joten esityksellä edistettäisiin käytännössä juuri naisten mahdollisuuksia tutustua varusmiespalvelukseen.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi tutustumistoimintaa koskevista rajoituksista. Tutustumistoiminnassa ei olisi sallittua käyttää Puolustusvoimien ampuma-aseita, am-muksia tai räjähteitä tai näiden harjoitusmalleja. Tutustumistoiminnassa ei olisi myöskään sallittua antaa sotilaallista osaamista tai toimintakykyä kehittävää koulutusta. Rajoitukset olisivat tarpeel-lisia erityisesti Suomea velvoittavan lasten oikeuksien yleissopimuksen lisäpöytäkirjan näkö-kulmasta.

22 b §. Huoltajan suostumus. Alle 18-vuotiaan osallistuessa tutustumistoimintaan, olisi osal-listumisen edellytyksenä huoltajan antama kirjallinen suostumus Maanpuolustuskoulutusyh-distyksen työntekijälle. Huoltajan tehtävistä ja huoltajien yhteistoiminnasta säädetään lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetussa laissa (361/1983). Huoltajien yhteistoimintaa kos-kevan 5 §:n mukaan lapsen huoltajat vastaavat yhdessä lapsen huoltoon kuuluvista tehtävistä ja tekevät yhdessä lasta koskevat päätökset. Tämän pääsäännön mukaisesti tutustumistoimin-taan osallistuminen edellyttäisi lapsen kaikkien huoltajien suostumusta.

4 c luku. **Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen kansainvälinen koulutustoiminta.**

Luvussa säädettäisiin Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen mahdollisuudesta antaa koulutusta ulkomailla ja ulkomaalaisten mahdollisuudesta osallistua Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen koulutukseen Suomessa.

22 c §. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen antama koulutus ulkomailla. Pykälän 1 momentis-sa säädettäisiin Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen oikeudesta antaa sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta ulkomailla. Pykälässä tarkoitettua koulutusta olisi esimerkiksi ulkomai-sille sotilasjoukoille annettava koulutus ja Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen lähettämien henkilöiden osallistuminen sotilaallisia valmiuksia palvelemaan sotilastaitokilpailuihin. Tällai-sen koulutuksen tarkoitun tulisi olla koulutusta antavien reserviläisten osaamisen kehittäminen tai koulutuksen peustuminen Suomen kansallisen puolustuksen sekä ulko- ja turvallisuuspoliittisen edun mukaisuuteen. Vaikka edellä mainitut koulutuksen tarkoitusta koskevat kriteerit ovat rinnakkaisia, tulisi reserviläisten osaamista kehittävä koulutuksen olla aina Suomen kansallisen puolustuksen sekä ulko- ja turvallisuuspoliittisen edun mukaista. Muotoilu on laa-

dittu lainsäädäntöteknisesti edellä mainitulla tavalla, jotta koulutuksen antaminen ainoastaan kansallisen puolustuksen sekä ulko- ja turvallisuuspoliittisen edun mukaisuuden vuoksi olisi mahdollista.

Kansainvälisellä puolustusyhteistyöllä parannetaan puolustuksen suorituskykyä ja yhteistoimintakykyä. Puolustusyhteistyö on välttämätöntä, sillä sotilaallisten suorituskykyjen kehittäminen ja ylläpitäminen on jatkossa kaikille maille yhä vaikeampaa. Puolustusyhteis-tyo tukee myös kriisien ennaltaehkäisyä ja edesauttaa poliittisen tuen sekä sotilaallisen ja muun avun saantia tilanteessa, jossa Suomen voimavarat osoittautuisivat riittämättömiksi. Maanpuolustuskoulutusyhdistys on voimassa olevan lain aikana lähettänyt kouluttajia ja vapaaehtoisia osastoja ulkomaille harjoituksiin sekä kouluttajiksi että osallistujiksi. Edellä mainittua harjoitustoimintaa voidaan pitää hyödyllisenä kokemuksena reserviläisille nykyisessä puolustuspoliittisessa tilanteessa, jossa kyky yhteistoimintaan kansainvälisten joukkojen kanssa on korostunut. Kansainvälisen puolustusyhteistyön kautta saatavien kokemusten hankkimista vapaaehtoisen maanpuolustuksen kentässä ei tästä johtuen tulisi perusteetta estää. Lisäksi ulko- ja turvallisuuspoliittiseen harkintaan perustuva vapaaehtoisten kouluttajien yhteistyö ulkomaisten asevoimien kanssa palvelee Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisia sekä kansallisen puolustuksen tavoitteita.

Puolustusvoimien menetelmiin ja kalustoon saadun koulutuksen jakaminen ulkomaan asevoimiin kuuluvien joukkojen ja henkilöiden kanssa tulee kuitenkin olla säänneltyä ja valvottua, jo kyseisiin tietoihin liittyvän salassapitointressin vuoksi. Ilman lainsäädännöstä ilmenevää oikeutussäännöstä tapahtuva salassa pidettäväksi määritellyn tiedon paljastaminen voi tulla arvioitavaksi muun muassa rikoslain 12 luvun 7 §:ssä tarkoitettuna turvallisuussalaisuuden paljastamisena. Näin ollen tällaista toimintaa ei voitaisi harjoittaa Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen vapaassa yhdistystoiminnassa tai rekisteröityjen yhdistysten toimesta.

Pykälän 2 momentin mukaan päätöksen 1 momentissa tarkoitettua toiminnasta tekee puolustusministeriö. Mikäli koulutustoimintaa koskevan asian katsotaan olevan laajakantoinen tai periaatteellisesti tärkeä tulisi asia siirtää valtioneuvostosta annetun lain (175/2003) 14 §:n mukaisesti valtioneuvoston yleisistunnon päätettäväksi. Tällaisina asioina voitaisiin pitää esimerkiksi tietyissä tilanteissa niistä valtioista päättämistä, joiden asevoimien kanssa ja alueella esitettyä pykälässä tarkoitettua toimintaa harjoitettaisiin. Ennen päätöksentekoa asiaa käsiteltäisiin valmistelevasti tasavallan presidentin ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan yhteisessä kokouksessa, jos asialla olisi valtioneuvoston ohjesäännön (262/2003) 25 §:n 3 momentissa tarkoitettua merkitystä. Voikin olla, että koulutustoimintaa koskeva asia ei edellyttäisi valtioneuvoston yleisistunnon päätöstä, mutta asia tulisi kuitenkin käsitellä ulko- ja turvallisuuspoliittisessa ministerivaliokunnassa tai valtioneuvostosta annetun lain (175/2003) 24 §:ssä tarkoitettua tasavallan presidentin ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan yhteisessä kokouksessa.

Pykälässä tarkoitettua Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen kansainvälistä koulutustoimintaa koskevat asiat tulisi aina käsitellä ennen valtioneuvostossa käsittelyä pääesikunnassa. Näin varmistettaisiin, että Puolustusvoimien ja Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen kansainvälisen yhteistoiminta on yhteen sovitettu ennen päätöksentekoa.

22 d §. *Ulkomaiset henkilöt Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen Suomessa järjestämässä koulutuksessa.* Pykälän 1 momentissa mahdollistettaisiin ulkomaan kansalaisten osallistuminen sotilaallisia valmiuksia palvelemaan koulutukseen ja tutustumistoimintaan.

4 d luku. **Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen järjestämää koulutusta koskevat yleiset säännökset.**

Lukuun koottaisiin kaikki Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen 4 a - 4c lukuja koskevaa koulutusta ja toimintaa koskevat yhteiset yleiset säännökset. Luvussa olisivat säännökset osallistujien valinnasta Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen koulutukseen, koulutuksesta ilmoittamisesta ja Puolustusvoimien tuesta vapaaehtoiselle maanpuolustukselle.

22 e §. *Osallistujien valinta Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen järjestämään koulutukseen ja toimintaan.* Lakiin ehdotetaan uutta säännöstä osallistujien valinnasta Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen järjestämään koulutukseen ja toimintaan. Säännös koskisi 1 momentin mukaan 4 a - 4 c lukujen eli Maanpuolustusyhdistyksen 7 §:n 1 momentin nojalla julkisena hallintotehtävään antamaa koulutusta ja toimintaa. Ehdotetulla säännöksellä on tarkoitus korostaa Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen mahdollisuutta tarkoituksenmukaisuusharkintaan osallistujien hyväksynnässä koulutukseen. Esimerkiksi sotilaallisia valmiuksia palvele-vaan koulutukseen saattaa yksittäisen kurssin sisällön perusteella olla tarkoituksenmukaista hyväksyä vain asepalveluksen suorittaneita henkilöitä tai tutustumistoimintaan asevelvollisuusikää lähestyviä nuoria, jos kurssille ei mahtuisi kaikki siihen ilmoittautuneet. Kenelläkään ei toisin sanoen olisi niin sanottua subjektiivista oikeutta päästä Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkisena hallintotehtävänä järjestämille kursseille. Toisaalta Maanpuolustuskoulutusyhdistyksellä olisi jo yhdistysautonomiansa perusteella mahdollisuus valita 7 §:n 2 momentin perusteella järjestämänsä toiminnan osallistajat.

Puolustusvoimille esitetään 2 momenttiin oikeutta kieltää yksittäisen henkilön osallistuminen Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkisena hallintotehtävänä järjestämään koulutukseen ja kursseille. Säännöksen tavoitteena on mahdollistaa koulutukseen ilmoittautuneista viranomaisyhteistyönä saatavan tiedon hyödyntäminen ilmoittautumisprosessin yhteydessä. Maanpuolustuskoulutusyhdistys voisi 8 luvun mukaisesti luovuttaa tiedot koulutukseen ilmoittautuneista Puolustusvoimille. Puolustusvoimat voisi itsenäisesti ja yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa käytettävissä olevien resurssien rajoissa varmistaa koulutukseen ilmoittautuneiden sopivuus koulutukseen. Tämä mahdollistaisi myös muille viranomaisille kuten poliisille niitä koskevien tieto tietosuojasäännösten rajoissa mahdollisuuden jakaa tietoja Puolustusvoimille koulutukseen hakeutuvista henkilöistä. Näin voitaisiin estää esimerkiksi järjestäytyneeseen rikollisuuteen kuuluvien henkilöiden osallistuminen Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen koulutukseen. Puolustusvoimien itsenäinen oikeus kieltää henkilön osallistuminen koulutukseen tarkoittaisiin myös sitä, että Puolustusvoimilla ei olisi tarvetta jakaa henkilöä koskevia yksityiskohtaisia tietoja Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen kanssa.

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen tulisi toimittaa Puolustusvoimille tieto koulutukseen ilmoittautuneista neljä viikkoa ennen koulutuksen alkua. Ilmoitusvelvollisuutta koskevalla määräajalla pyritään varmistamaan Puolustusvoimille riittävä aika tehdä mahdolliset tarkastustoimenpiteet koulutukseen ilmoittautuneista henkilöistä. Puolustusvoimien tulisi huolehtia siitä, että sen päätös, jolla kielletään henkilön osallistuminen koulutukseen, olisi annettu tiedoksi päätöksen kohteelle vähintään viikkoa ennen koulutuksen alkamista.

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen ja Puolustusvoimien koulutukseen osallistumista koskevan päätöksen tiedoksiannosta säädetään hallintolain 9 ja 10 luvussa. Koulutusta koskevat päätökset voitaisiin antaa hallintolain 59 §:ssä tarkoitettuna tavallisena tiedoksiannona, koska koulutusta koskevissa päätöksissä ei olisi kyse hallintolain 60 §:ssä tarkoitetuista velvoittavista päätöksistä. Tiedoksianto voisi tapahtua myös sähköisenä tiedoksiannona sähköisestä asiainnista viranomaistoiminnassa annetussa laissa tarkoitettulla tavalla.

Ehdotetun 3 momentin mukaan 1 ja 2 momentissa tarkoitettuun henkilön koulutukseen ja toimintaan hyväksymistä koskevaan päätökseen ei saisi hakea muutosta valittamalla. Valituskieltoa koskevat tarkemmat perustelut on säätämisyjärjestystä koskevien perusteluiden yhteydessä.

22 f §. *Koulutuksesta ilmoittaminen.* Pykälässä säädettäisiin Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle velvollisuus ilmoittaa järjestämästään koulutuksesta ja tutustumis toiminnasta vuosittain puolustusministeriölle ja pääesikunnalle. Ilmoitus koskisi ainoastaan Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkisena hallintotehtävänä antamaa koulutusta. Pykälässä säädettäisiin myös puolustusministeriötä ja pääesikuntaa koskevasta oikeudesta saada koulutusta koskevia tietoja Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä. Ilmoittamisvelvollisuudesta on aiemmin säädetty voimassa olevassa lain 22 §:ssä. Pykälään lisättäisiin ilmoitusvelvollisuus ja oikeus tietojen saantiin pääesikunnan lisäksi puolustusministeriölle. Puolustusministeriöllä olisi oikeus saada tarvitsemansa tiedot perustuslain 68 §:n 1 momentin ja valtioneuvostonlain 14 §:n nojalla, mutta esitettyä säännöstä pidetään pykälän informatiivisuuden vuoksi tarpeellisena. Pykälässä ei enää jatkossa säädettäisi Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle velvollisuutta ilmoittaa sen jäsenjärjestöjen vastaavasta koulutustoiminnasta. Ilmoitusvelvollisuutta ei pidetä tarpeellisena, koska puolustushallinnon viranomaisilla ei ole lakiin perustuvaa toimivaltaa ohjata tai valvoa saatujen tietojen perusteella rekisteröityinä yhdistyksinä toimivia maanpuolustusjärjestöjä.

22 g §. *Puolustusvoimien tuki Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle.* Puolustusvoimien tehtävänä on Puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 1 kohdan c alakohdan mukaan edistää maanpuolustustahtoa. Edelleen kyseisen lain 6 §:n mukaan Puolustusvoimat tukee vapaaehtoista maanpuolustusta siten kuin siitä vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetussa laissa säädetään. Ehdotetun pykälän 1 ja 2 momentissa säädettäisiin Puolustusvoimille mahdollisuus antaa Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle asiantuntijatukea sekä lupa käyttää Puolustusvoimien alueita ja materiaalia. 7 §:n 1 momentin tehtävien osalta Puolustusvoimien tuki annettaisiin Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkisten hallintotehtävien hoitamiseen. 7 §:n 2 momentissa säädetyn toiminnan osalta kyse olisi maanpuolustustahdon ylläpitoon liittyvän tuen antamisesta. Pykälässä mahdollistettaisiin tuen antaminen, muttei miltään osin velvoitettaisi Puolustusvoimia tuen antamiseen. Puolustusvoimat arvioisi tapauskohtaisesti antaako se tukipyyntöön mukaiseen toimintaan tukea, mitä tukea se antaisi ja missä laajuudessa. Puolustusvoimien pykälässä kuvattu tuki on kuitenkin ollut Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toiminnan näkökulmasta merkittävää. Pykälän sisältö vastaisi voimassa olevaa oikeustilaa tuen antamisen harkinnanvaraisuuden osalta.

Esitetyn 2 momentin mukaan Puolustusvoimat voisi antaa tukena Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen sotilaallisia valmiuksia palvelemaan koulutukseen omistamia aseita käsittelyä varten. Aseilla ampuminen olisi kiellettyä. Aseiden käsittelyn tulisi tapahtua Puolustusvoimien alueella tai aluksella. Tällaisina alueina pidettäisiin myös Puolustusvoimista annetun lain 14 §:n perusteella Puolustusvoimien käyttöönsä ottamia alueita. Momentti vastaisi sisällöllisesti esitettyä 20 §:n 3 momenttia.

Esitetyn 3 momentin mukaan tukena ei kuitenkaan saisi antaa Puolustusvoimien ampumatarvikkeita tai räjähteitä. Rajaus vastaisi 2 §:n 1 momentin sotilaallista koulutusta ja 17 §:n sotilaallisen koulutuksen antamista koskevia säännöksiä.

Esitetyn 4 momentin mukaan Puolustusvoimien antaman tuen käytössä olisi noudatettava voimassa olevia Puolustusvoimien ohjeita, varomääräyksiä ja muita määräyksiä. Tuensaajan tämän säännöksen vastainen menettely voitaisiin ottaa huomioon esimerkiksi ohjeiden ja määräysten vastaisesta menettelystä seuranneen Puolustusvoimien välineille aiheutuneen vahingon tuottamusarvioinnissa. Virkavastuulla toimivien Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toimijoiden osalta arvioitavaksi voisi myös tulla virkavastuusäännökset.

Esitetyn 5 momentin mukaan Puolustusvoimien Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle antamaan tukeen ei sovellettaisi valtion maksuperustelakia. Säännöksen tavoitteena olisi varmis-

taa, että Puolustusvoimien antama tuki Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle olisi vastikkeitä.

28 §. Sitoutuminen koulutukseen ja tehtäviin. Pykälästä poistettaisiin viittaus Puolustusvoimien Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilaamaan koulutukseen ja korjattaisiin Puolustusvoimien nimen iso alkukirjain. Muilta osin pykälää ei muutettaisi. Muutokset olisivat säädösteknisiä.

32 §. Sitoutuneiden henkilöiden velvollisuudet. Pykälän 3 momentin sisältämä sitoumuksen antaneen salassapitovelvollisuutta ja tiedon hyödyntämiskielto koskeva aineellinen säännös esitetään kumottavaksi. Toimintaan osallistuvien salassapitovelvollisuudesta ja hyödyntämiskielloista esitetään säädettäväksi uudessa 32 a §:ssä.

32 a §. Salassapitovelvollisuus ja hyödyntämiskielto. Hyväksytyt sitoumuksen antaneen henkilön salassapitovelvollisuudesta ja hyödyntämiskiellosta säädetään tällä hetkellä 32 §:n 3 momentissa. Kyseiset säännökset esitetään otettavaksi uuteen 32 a §:ään. Salassapitoa ja hyödyntämiskieltoa koskeva säännös on luonteeltaan informatiivinen, sillä asiasta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999), joka on luonteeltaan yleislaki. Käytännössä viittaus kohdistuisi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 23 §:ään. Näin ollen salassapitoa ja hyödyntämiskieltoa koskeva aineellinen säännös esitetään kumottavaksi. Muutos olisi säädöstekninen, koska aineelliset säännökset ovat edellä todetulla tavalla voimassaolevan lain aikanakin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa.

34 §. Taloudelliset etuudet. Pykälästä poistettaisiin viittaukset Puolustusvoimien Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilaamaan koulutukseen. Muilta osin pykälää ei muutettaisi. Muutos olisi säädöstekninen.

35 §. Sosiaaliset etuudet. Pykälän 1 momentista poistettaisiin viittaus Puolustusvoimien Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilaamaan koulutukseen. Lisäksi pykälän 1 momentin 2 kohdasta päivitetäisiin viittaus sotilastapaturmalakiin (1211/1990) viittaukselle sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta annettuun lakiin (1521/2016). Muutokset olisivat säädösteknisiä.

37 §. Vahingonkorvaus koulutuksen ja eräiden muiden tässä laissa tarkoitettujen tehtävien yhteydessä aiheutuneesta vahingosta. Pykälästä poistettaisiin viittaus Puolustusvoimien Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilaamaan koulutukseen. Muilta osin pykälää ei muutettaisi. Muutos olisi säädöstekninen.

42 §. Toimintakertomus. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että toimintakertomuksessa käsiteltäisiin ainoastaan Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkisena hallintotehtävään antamaa koulutusta ja toimintaa. Maanpuolustuskoulutusyhdistys toimii ainoastaan kyseisen koulutustoiminnan osalta puolustushallinnon ohjauksessa ja valvonnassa.

1.2 Ampuma-aselaki

17 §. Soveltamisalaa koskevat poikkeukset. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan säädettäväksi uusi 4 a ja b kohta. Uudella 4 a kohdalla rajattaisiin ampuma-aselain soveltamisalasta Puolustusvoimien omistamilla ampuma-aseilla ja aseiden osilla järjestettävät vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 20 §:ssä tarkoitetut sotilaallisia valmiuksia palvelevat koulutukset, kun aseiden käsittely tapahtuisi Puolustusvoimien valvonnassa ja Puolustusvoimien alueella tai aluksella, eikä aseilla ammuttaisi. Ammuntaa koskeva kielto koskisi myös paukkupatruneiden käyttämistä. Kyse olisi käytännössä Puolustusvoimien ampuma-asekaluston hyödyn-

tämisestä erilaisessa käsittely- ja kalustokoulutuksessa, jossa harjoitellaan esimerkiksi kranaatinheittimen osia ja ominaisuuksia, käyttökuntoon laittamista sekä toimintaperiaatteita ilman ampumista.

Puolustusvoimien aseiden käsittelyn tulisi tapahtua Puolustusvoimien valvonnassa. Tämä käytännössä tarkoittaisi Puolustusvoimien henkilökunnan läsnäoloa harjoituksessa, jossa aseita käytettäisiin. Valvonnan järjestelyissä voitaisiin kuitenkin ottaa huomioon esimerkiksi harjoituksessa olevien aseiden tyyppi ja määrä sekä alueella olevat muut valvonnan järjestelyt. Esimerkiksi varuskunnissa olevan Puolustusvoimien muun kuin kurssin valvontaan osallistuvan henkilökunnan ja erilaisten valvontajärjestelmien hyväksikäyttäminen aseiden valvonnan riittävyyttä koskevan mitoituksen arvioinnissa olisi sallittua.

Voimassa oleva lainsäädäntö ei ole edellyttänyt Puolustusvoimien henkilökunnan läsnäoloa Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilatussa sotilaallisessa koulutuksessa, jossa on käsitelty Puolustusvoimien aseita. Tällaisen koulutuksen on kuitenkin tullut tapahtua Puolustusvoimien henkilökunnan johdolla. Voimassa olevan vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain nojalla annetun vapaaehtoista maanpuolustusta koskevan puolustusministeriön asetuksen (1212/2007) 1 §:n mukaan Puolustusvoimien ammattisotilaan tai rajavartiolaitoksen henkilökuntaan kuuluvan tulee olla henkilökohtaisesti paikalla Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilatussa sotilaallisessa koulutuksessa, jossa ammutaan Puolustusvoimien aseilla taikka käytetään Puolustusvoimien ampumatarvikkeita tai räjähteitä.

Esitettävä 4 b kohdalla rajattaisiin ampuma-aselain soveltamisalasta Rajavartiolaitoksen omistamilla ampuma-aseilla ja aseiden osilla järjestettävät vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 20 §:ssä tarkoitettuja sotilaallisia valmiuksia palvelevat koulutukset, kun aseiden käsittely tapahtuisi Rajavartiolaitoksen valvonnassa ja Rajavartiolaitoksen tai Puolustusvoimien alueella tai aluksella, eikä aseilla ammuttaisi.

1.3 Työturvallisuuslaki

6 §. Soveltamisalan rajoitus. Pykälän 2 momentista esitetään poistettavaksi viittaus Puolustusvoimien Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilaamaan sotilaalliseen koulutukseen, koska Puolustusvoimat ei ehdotuksen mukaan voisi jatkossa tilata sotilaallista koulutusta Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä. Muutos olisi lainsäädäntötekniinen. Momenttiin esitettäisiin lisättäväksi säännös, ettei lakia sovellettaisi Puolustusvoimia vastaavalla tavalla Rajavartiolaitoksen vapaaehtoisiiin harjoituksiin.

1.4 Rikoslaki

45 luku. **Sotilasrikoksista.**

27 §. Sotilaat. Pykälän 1 momentin 2 a kohtaa esitetään muutettavaksi siten, että kohdasta poistettaisiin viittaus vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 21 §:ään, joka esitetään kumottavaksi.

2 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2020.

3 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Esitys sisältää liittymäkohtia perustuslain 2 §:n 3 momentin oikeusvaltioperiaatteeseen ja 13 §:n yhdistymisvapauteen sekä perustuslain 21 §:ssä säädettyyn oikeusturvaan ja 124 §:ssä säädettyyn hallintotehtävän antamiseen muulle kuin viranomaiselle.

Esityksessä säädettäisiin nykyistä tarkemmin Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkisista hallintotehtävistä ja viranomaisten tehtävistä vapaaehtoisessa maanpuolustuksessa. Sillä toteutettaisiin perustuslain 2 §:n 3 momentissa säädetyn oikeusvaltioperiaatteen olennaisia ainesosia. Kyseisen lainkohdan mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin, ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia.

Hallintotehtävän antaminen muulle kuin viranomaiselle

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkisena hallintotehtävänä olisi esityksen 1. lakiehdotuksen 7 §:n perusteella muun ohella järjestää vapaaehtoiseen maanpuolustukseen kuuluvaa sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta ja tutustumistoimintaa.

Sääntelyä on arvioitava perustuslain 124 §:n kannalta. Sen mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle. Käytännössä ehdotusta on arvioitava juuri merkittävää julkisen vallan käyttöä koskevan rajoitussäännöksen näkökulmasta.

Julkisena hallintotehtävänä annetun sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen sisällöstä ehdotetaan säädettäväksi lakiehdotuksen 2 §:ssä, jota täydentäisi 20 §:ssä kyseisen koulutuksen antamista koskevat rajoitukset. Kyseisten pykälien mukaan Maanpuolustuskoulutusyhdistys voisi järjestää 18 vuotta täyttäneille henkilöille Puolustusvoimien menetelmiä ja välineitä koskevaa yksilön sotilaallista osaamista ja toimintakykyä kehittävää koulutusta sodassa tai muissa aseellisissa selkkauksissa toimimista varten. Maanpuolustuskoulutusyhdistys saisi antaa tällaista koulutusta korkeintaan perusyksikön eli komppanian kokoiselle joukolle. Koulutusta ei saisi antaa varusmiespalveluksessa oleville, Puolustusvoimien poikkeusolojen organisaatioon kuuluville tai operaatioon valmennettaville joukoille. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen sotilaallisia valmiuksia palvelevana koulutuksena ei olisi sallittua järjestää taisteluammuntoja tai koulutusta Puolustusvoimien ampumatarvikkeilla tai räjähteillä. Sotilaallisia valmiuksia palvelevassa koulutuksessa käsittelykoulutusta saataisiin antaa Puolustusvoimien aseilla Puolustusvoimien valvonnassa ja Puolustusvoimien alueilla. Puolustusvoimien aseilla ei olisi sallittua ampuma sotilaallisia valmiuksia palvelevassa koulutuksessa.

Sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen tarkoituksena olisi edellä mainituin tavoin kehittää yksilön osaamista ja toimintakykyä. Yksilön taitoja olisi kuitenkin sallittua kouluttaa harjoituskokoonpanossa, mikä olisi uudistusverratuna voimassa olevaan oikeustilaan. Käytännössä yksilön taitojen kouluttaminen on ollut hankalaa ilman tarvittavaa harjoitusviitekehystä ehdotetun 2 §:n yksityiskohtaisista perusteluista ilmenevällä tavalla. Puolustusvoimien aseilla annettava koulutus on tullut voimassa olevan lain mukaan tapahtua Puolustusvoimien henkilökuntaan kuuluvan johdolla. Nyt kyseistä muotoilua muutettaisiin johdosta valvonnaksi, mitä voidaan käsitteellä pitää aiempaa tarkkarajaisempana. Voimassa oleva sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen määritelmä on ollut siten epäselvä, että on ollut erittäin vaikeaa tulkita millaisen koulutuksen antaminen sotilaallisia valmiuksia palvelevana koulutuksena, on ylipäänsä ollut Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle sallittua toimintaa.

Perustuslakivaliokunta on todennut hallituksen esityksestä HE 172/2006 vp laiksi vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi antamassaan lausunnossa 52/2006 vp, että koulutuksen antaminen valtion sotavoiman käyttöön on epäilemättä perustuslain 124 §:ssä tarkoitettu julkinen hallintotehtävä. Olennaisilta osiltaan tällaisen koulutuksen tulee pysyä viranomaisten käsissä. Koulutuksessa valmentaudutaan merkittävimman valtion käytettävissä olevan voiman ja siinä mielessä julkisen vallan käyttöön, vaikka itse koulutuksessa ei merkittävää julkista valtaa käytettäisikään. Valiokunta on myös lausunnossaan katsonut, että perustuslain 124 §:n näkökulmasta on tärkeää asettaa tiettyjä rajoituksia Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen antamalle koulutukselle. Näitä rajoituksia ovat valiokunnan mukaan olleet varusmiespalveluksessa olevien kouluttamisen, joukkojen operaatioihin valmentamisen ja taisteluumuntonojen järjestämisen kuuluminen yksin Puolustusvoimien vastuulle. Kyseinen toiminta kuuluisi ehdotuksen mukaan jatkossakin yksin Puolustusvoimille ja näitä rajoituksia on myös perustuslakivaliokunnan aiempaa lakia koskevan lausunnon perusteella nyt tarkennettu.

Voimassa olevassa laissa on Puolustusvoimien ampuma-aseiden käyttöä koskeva rajausta, jonka mukaan Puolustusvoimien ampuma-aseita, ampumatarvikkeita ja räjähteitä saisi käsitellä vain Puolustusvoimien Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilatussa koulutuksessa ja Puolustusvoimien ohjauksessa. Tältä osin ehdotuksessa esitetään edellä mainittua muutosta, jonka mukaan Puolustusvoimien ampuma-aseita voitaisiin Puolustusvoimien valvonnassa antaa Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen koulutukseen. Käytännössä ehdotuksen tarkoituksena on poistaa Puolustusvoimilta velvollisuus tilata kyseistä koulutusta Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä.

Ehdotuksen 2 ja 20 §:ssä säädettäisiin edellä mainitulla tavalla tarkkarajaisesti Puolustusvoimien ampuma-aseiden käytöstä ja valvonnasta. Puolustusvoimien aseita saataisiin käsitellä ainoastaan Puolustusvoimien alueilla, eikä niillä saisi antaa ampumakoulutusta. Ampuma-aseilla annettava käsittelykoulutus säilyisi voimassa olevan lain mukaisella tavalla välittömästi Puolustusvoimilla. Ampuma-aseiden käytössä noudatettaisiin lisäksi Puolustusvoimien sisäisiä määräyksiä, ohjeita ja muita määräyksiä. Sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta voisi ylipäänsä antaa ainoastaan Maanpuolustuskoulutusyhdistys julkisena hallintotehtävänä. Lakiehdotuksen 3 §:n mukaan Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toiminta tapahtuisi edelleen puolustusministeriön ja pääesikunnan ohjauksessa ja valvonnassa.

Tutustumistoiminnan tarkoituksena on edellä 20 a §:ssä ehdotetulla tavalla perehdyttää toimintaan osallistuvat varusmiespalveluksen sisältöön. Varusmiespalvelukseen tutustuttamiseksi osallistujille voitaisiin esimerkiksi pitää luentoja tai viedä heidät tutustumaan kasarmeille. Tutustumistoiminta voitaisiin järjestää joko kokonaan tai osin sotilasalueilla. Toiminnassa on kyse varusmiespalveluksen sisältöä koskevasta tiedon antamisesta, johon kuuluvat muun muassa tutustumiskäynnit sotilasalueille. Toimintaa voidaan näin ollen pitää lähtökohtaisesti viranomaiselle kuuluvasta tehtävästä. Reserviläisten ja Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toiminnassa osaamista saaneiden henkilöiden voidaan myös katsoa omaavan sellaiset tiedot ja taidot, että varusmiespalvelusta koskevan kuvatulnaisen toiminnan toteuttaminen olisi mahdollista viranomaistoimintaa alhaisemmilla kustannuksilla. Näin ollen sääntelyä voidaan pitää tarkoituksenmukaisena. Toiminnan sisältö, luonne ja sen antaminen puolustushallinnon viranomaisten ohjauksessa sekä valvonnassa olevan julkisoikeudellisen yhdistyksen toimesta perusteella tehtävän antamista muulle kuin viranomaiselle ei voida katsoa vaarantavan perusoikeuksien, oikeusturvan tai muiden hyvän hallinnon vaatimusten toteutumista.

Edellä mainituilla perusteilla sääntelyn ei voida arvioida merkitsevän perustuslain 124 §:ssä tarkoitettua merkittävän julkisen vallan käyttöä sisältävien tehtävien antamista valtion viran-

omaiskoneiston ulkopuolelle. Ehdotus ei muodostu ongelmalliseksi perustuslain 124 §:n vaatimusten kannalta.

Valituskielto

Lakiehdotuksen 22 e §:llä osallistujien valinnasta Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen järjestämään koulutukseen on liittymäkohta perustuslain 21 §:n säännöksiin oikeusturvasta. Osallistujien valintaa koskevan 22 e §:n säännösehdoituksen mukaan Maanpuolustuskoulutusyhdistys valitsee osallistujat järjestämänsä koulutukseen. Puolustusvoimilla olisi oikeus kieltää henkilön osallistuminen Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen koulutukseen. Tähän koulutukseen valintaa koskevaan päätökseen ei saisi hakea muutosta valittamalla. Valituskielto ei kuitenkaan 22 e §:n osalta kohdistuisi yksilön oikeutta ja velvollisuutta koskevaan vaan harkinnanvaraiseen viranomaisen päätökseen.

Esitetyn 22 e §:n tavoitteena on ollut mahdollistaa Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen ja Puolustusvoimien tarkoituksenmukaisuusharkinta osallistujien hyväksynnässä koulutukseen. Tarkoituksenmukaisuusharkintaa on pyritty ohjaamaan pykälää koskevilla yksityiskohtaisilla perusteluilla. Käytännössä koulutukseen hyväksymistä koskevassa tarkoituksenmukaisuusarvioinnissa olisi otettava huomioon käytettävissä oleva koulutusresurssi, koulutukseen hakeutuvan soveltuvuus koulutukseen ja Puolustusvoimien tarve. Koulutukseen pääsy ei olisi niin sanottu subjektiivinen oikeus, jolloin viranomaisen on myönnettävä tai toteutettava oikeus lainsäädännöstä ilmenevien edellytysten täytyessä.

Puolustusvoimille on tarpeellista varmistaa itsenäinen oikeus vaikuttaa Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen koulutukseen osallistuvien henkilöiden valintaan. Puolustusvoimilla olisi mahdollisuus muun muassa viranomaisten väliseen tietojenvaihtoon ilman, että muiden viranomaisten Puolustusvoimille luovuttamia tietoja jouduttaisiin luovuttamaan Puolustusvoimista Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle. Näin voitaisiin estää esimerkiksi järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuvien henkilöiden osallistuminen Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen koulutukseen. Puolustusvoimien mahdollisuus arvioida koulutukseen osallistuvien sopeutuvuutta koulutukseen olisi muutenkin kuin edellä mainitusta syystä perusteltua esimerkiksi sijoittamismenettelyn tarpeiden huomioimisen näkökulmasta. Laajan harkintavallan jättäminen viranomaisille on kysymyksessä olevan koulutuksen ja tehtävien luonteen vuoksi perusteltua.

Valituskiellosta huolimatta kielteisen päätöksen saaneella henkilöllä olisi mahdollisuus kannella ylimmille laillisuusvalvojille tai tehdä hallintolain 8 a luvun mukainen hallintokantelu ja saattaa näin asiaansa koskeva päätös ja päätöksentekomenettely erillisen oikeudellisen arvioinnin ja valvonnan kohteeksi, vaikka itse päätökseen tai sen sisältöön ei olisikaan mahdollisuutta hakea muutosta.

Voimassa olevan vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 13 §:n mukaan Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkisten hallintotehtävien hoitamisessa on noudatettava hallintolaia (434/2003). Hallintolaissa säädetään hyvän hallinnon perusteista sekä hallintoasiassa noudatettavasta menettelystä. Valituskelpoisista hallintopäätöksistä ja niitä koskevasta muutoksenhausta säädetään hallintolainkäyttölaissa (586/1996). Hallintolainkäyttölain 5 §:n mukaan päätöksellä, josta saa valittaa, tarkoitetaan toimenpidettä, jolla asia on ratkaistu tai jätetty tutkimatta. Kyseisen lain 6 §:n mukaan päätöksestä saa valittaa se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa.

Voimassa olevan lain 13 §:ää koskevissa perusteluissa (He 172/2006 vp, s. 28-29.) on katsottu, että Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen kohdalla hallintolaista tulisivat sovellettavaksi

käytännössä ainoastaan sen 2 luvun hyvän hallinnon perusteita ja niiden noudattamista koskevat säännökset. Perusteluissa on katsottu, ettei Maanpuolustuskoulutusyhdistys käsittelee hallintoasioita ja tekisi hallintopäätöksiä, vaan kyse olisi enemmänkin tosiasiallisesta hallintotoiminnasta. Poikkeuksena tähän perusteluissa mainitaan esimerkiksi julkisuuslainmukaiset tietopyynnöt ja niitä koskevat hallintopäätökset. Tästä johtuen voimassa olevaan lakiin ei ole otettu Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen koulutustoimintaan liittyviä päätöksiä koskevaa valituskieltoasäännöstä. Selvityksen aikana kuitenkin katsottiin, että osallistujien valinta koskee Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkisena hallintotehtävänä ja valtionavustuksella pääosin rahoitettavaa koulutusta. Näin ollen koulutukseen hyväksymistä tai sen hylkäämistä koskevaa päätöstä voitaisiin edellä mainitun hallintolainkäyttölain 6 §:n mukaisessa arvioinnissa pitää sinänsä valituskelpoisena päätöksenä. Näin ollen valituskieillon perustuslainmukaisuutta tulee arvioida.

Perustuslaissa oikeusturvaa koskevat säännökset sijaitsevat sen 21 §:ssä. Pykälän mukaan jokaisella on oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että perustuslain 21 §:n 1 momentin ilmaus "oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös" liittyy ensinnäkin Suomen oikeuden mukaan oikeuksiksi ja velvollisuuksiksi tarkoitettuihin seikkoihin (PeVL 51/2010, s. 2, PeVL 12/1997, s. 1.), mistä johtuen valituskieltoa on tässä esityksessä tarkasteltu puhtaasti kansallisen perustuslain näkökulmasta. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että mikä tahansa yksilön kannalta myönteinen viranomaistoimi ei ole yksilön oikeutta koskeva päätös 21 §:n tarkoittamassa mielessä. Perustuslain kannalta edellytyksenä on, että lainsäädännössä on riittävän täsmällinen perusta oikeutena pidettävän suhteen syntymiselle yksilön ja julkisen vallan välille. Selkein tällainen peruste on ns. subjektiivinen oikeus, jolloin viranomaisen on myönnettävä tai toteutettava oikeus lainsäädännöstä ilmenevien edellytysten täyttyessä. Myös jossain määrin tätä harkinnanvaraisempien oikeuksien ja etuuksien voidaan katsoa täyttävän 21 §:n mukaisen oikeuden syntymiseen vaadittavan kriteerin oikeuden tai etuuden myöntämisperusteen riittävästä täsmällisyydestä. Jos kuitenkin etuuden tai palvelun saaminen riippuu kokonaan viranomaisen harkinnasta, käytettävissä olevista määrärahoista tai esimerkiksi suunnitelmista, kysymyksessä ei yleensä voi olla kiinteydeltään tai oikeussuojan tarpeeltaankaan niin vahva oikeus, että se kuuluisi 21 §:n momentin alaan (PeVL 12/1997 vp, s. 1-2, PeVL 16/2000, s. 4, PeVL 52/2002 vp, s. 3, PeVL 51/2010 vp, s. 2, PeVL 32/2012 vp, s. 4).

Edellä mainitun perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön ja toisaalta esityksen 22 e §:n sisältö huomioon ottaen, ei Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkisena hallintotehtävänä antamaan koulutukseen hyväksymistä tai hyväksymättä jättämistä voida pitää sellaisena oikeutena tai etuna, josta tulisi perustuslain 21 §:n mukaan olla mahdollista valittaa. Valituskieltoa voidaan pitää myös perusteltuna, kun otetaan huomioon koulutuksen luonne ja sitä koskevat turvallisuutta koskevat näkökohdat. Näin ollen, ja kun vielä otetaan huomioon koulutukseen hakeneen mahdollisuus tehdä hallintokantelu tai kantelu ylimmille laillisuusvalvojille Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen valintapäätökseen johtaneesta menettelystä, ehdotus ei muodostu ongelmalliseksi perustuslain 124 §:n vaatimusten kannalta.

Yhdistyksen itsemääräämisoikeus ja toimintavapaus

Perustuslaissa turvatus yhdistymisvapauden yhtenä perustana on katsottu olevan yhdistysten sisäinen itsemääräämisoikeus ja toimintavapaus. Niihin on edelleen katsottu kuuluvan muun ohella yhdistysten oikeus vapaasti hyväksyä haluamansa säännöt (HE 309/1993 vp, s. 60/I). Perustuslakivaliokunta on käytännössään lähtenyt kuitenkin siitä, ettei lainsäädäntötoimin järjestettyjen yhdistysten tarvitse nauttia samanlaista itsemääräämisoikeutta kuin tavallisten yhdistyslaillla säänneltävien yhdistysten. Toisaalta lailla järjestettyjen yhdistysten autonomiaa ei

HE 254/2018 vp

valiokunnan aiempien kannanottojen mukaan ole asiallista rajoittaa enempää kuin on niiden lakisääteisten tehtävien kannalta välttämätöntä (PeVL 52/2006 vp, s. 2, PeVL 39/2004 vp, s. 3/II, PeVL 1/1998 vp, s. 4/II).

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkiset hallintotehtävät liittyvät esityksessä vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 7 §:n perusteella pääasiallisesti vapaaehtoiseen maanpuolustuskoulutuksen ja siihen liittyvään sotilaallisia valmiuksia palvelevaan koulutuksen ja tutustumistoiminnan järjestämiseen. Erityisesti sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen luonne Puolustusvoimien sotilaallista koulutusta tukevana koulutuksena edellyttää, että kyseisen toiminta on Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen tarpeesta lähtevää. Näin ollen kyseisen toiminnan viranomaisohjaus on jo tarkoituksenmukaisuussyistä katsottu perustelluksi. Toisaalta toiminnan edellä mainittu luonne ja koulutussisällöt huomioiden viranomaisvalvontaa voidaan pitää omalta osaltaan toiminnan lainmukaisuuden varmistamisen näkökulmasta tarpeellisena. Lisäksi yhdistyksen toimintamenoja katetaan voimassa olevan lain 11 §:n mukaisesti valtion talousarvioon vuosittain otettavalla määrärahalla. Nämä seikat ja ennen muuta Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen hallintotehtävien erityinen luonne huomioon ottaen lailla on tarpeen säätää verraten pitkällekin menevistä yhdistyksen autonomiaan puuttuvista rajoituksista, jotka koskevat viranomaisten yhdistystä koskevaa ohjausta ja valvontaa. Näin ollen ehdotetut säännökset puolustusministeriön, Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen ohjauksesta ja valvonnasta (3 ja 3 a §) on katsottu olevan yhdenmukaisia perustuslain yhdistysautonomiasta koskevan säännösten ja perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön kanssa. Tällä perusteella ehdotus ei muodostu ongelmalliseksi perustuslain kannalta.

Esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan hallituksen käsityksen mukaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Esityksestä on hallituksen mukaan kuitenkin syytä pyytää perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain (556/2007) 9 §:n 3 momentti, 18 §:n 3 momentti, 21 ja 22 § sekä 32 §:n 3 momentti,
muutetaan 2 ja 3 §, 6 §:n 1 ja 2 momentti, 7 §:n 1 momentti, 11 §:n 1 momentti, 12, 13 ja 17 §, 18 ja 19 §:n otsikko, 20 §, 28 §:n 1 momentti, 34 §:n 1 momentin johdantokappale ja 2 momentti, 35 §:n 1 momentin johdantokappale ja 2 kohta, 37 §:n 1 momentti, 42 §, sekä lisätään lakiin uusi 3 a §, 4a – 4 c luku ja 32 a § seuraavasti:

2 §

Sotilaallinen koulutus ja sotilaallisia valmiuksia palveleva koulutus

Sotilaallisella koulutuksella tarkoitetaan tässä laissa koulutuksen antamista Puolustusvoimiin kuuluville joukoille ja Puolustusvoimien ampumatarvikkeilla ja räjähteillä tapahtuvan koulutuksen järjestämistä.

Sotilaallisia valmiuksia palvelevalla koulutuksella tarkoitetaan tässä laissa muuta kuin 1 momentissa tarkoitettua koulutusta, jossa koulutetaan Puolustusvoimien menetelmiä tai välineitä koskevaa yksilön sotilaallista osaamista ja toimintakykyä sodassa tai muissa aseellisissa selkkauksissa toimimista varten.

3 §

Puolustusministeriön, Puolustusvoimien ja pääesikunnan vapaaehtoista maanpuolustusta koskevat tehtävät

Puolustusministeriön tehtävänä on vapaaehtoisen maanpuolustuksen yleinen ohjaus ja valvonta.

Puolustusvoimien pääesikunnan tehtävänä on ohjata 7 §:n 1 momentissa tarkoitettua Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toimintaa sekä valvoa tämän lain noudattamista kyseisessä toiminnassa.

Puolustusvoimien tehtävänä on valvoa Puolustusvoimien aseiden käyttöä sotilaallisia valmiuksia palvelevassa koulutuksessa ja johtaa vapaaehtoisten käyttämistä Puolustusvoimien antamassa virka-avussa ja pelastustoiminnassa sekä tukea Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toimintaa siten kuin tässä laissa tarkemmin säädetään.

3 a §

Lain soveltaminen Rajavartiolaitokseen

Mitä tässä laissa säädetään Puolustusvoimista, sovelletaan myös Rajavartiolaitokseen sen suorittaessa tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä lukuun ottamatta, mitä 23 §:ssä säädetään. Mitä

HE 254/2018 vp

tässä laissa säädetään Puolustusvoimien pääesikunnasta, sovelletaan myös Rajavartiolaitoksen esikuntaan sen suorittaessa tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä.

6 §

Maanpuolustuskoulutusyhdistys ja sen tarkoitus

Maanpuolustuskoulutusyhdistys on julkisoikeudellinen yhdistys, joka järjestää vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta ja toimii jäsenyhdistyksenä yhteistyöjärjestönä.

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen tarkoituksena on maanpuolustuksen edistäminen koulutuksen, tiedotuksen ja valistuksen keinoin. Yhdistyksellä voi olla valtakunnallisia, alueellisia ja paikallisen tason yksiköitä.

7 §

Tehtävät

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkisena hallintotehtävänä on:

- 1) järjestää 4 a - 4 c luvussa tarkoitettua koulutusta ja toimintaa sekä vapaaehtoista maanpuolustusta koskevaa tiedotusta ja valistusta;
 - 2) kehittää naisten mahdollisuuksia osallistua vapaaehtoiseen maanpuolustukseen ja järjestää siihen liittyvää sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta ja tutustumistoimintaa;
 - 3) ohjata, tukea ja sovittaa yhteen jäsenjärjestöjen maanpuolustuskoulutusta;
 - 4) kehittää 4 b luvussa tarkoitettulla toiminnalla nuorten mahdollisuuksia tutustua maanpuolustukseen.
-

11 §

Toiminnan rahoitus

Valtion talousarvioon otetaan vuosittain määräraha, jonka puitteissa Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle myönnetään valtionavustusta sille 7 §:n 1 momentissa säädettyjen julkisten hallintotehtävien hoitamisesta aiheutuviin toimintamenoihin. Valtionavustusvarat on säilytettävä erillään yhdistyksen muun toiminnan varoista.

12 §

Hallituksen jäsenen ja työntekijän vahingonkorvausvastuu

Sen lisäksi, mitä yhdistyslain 39 §:ssä säädetään, Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen hallituksen jäsenen ja työntekijän on korvattava vahinko, joka on aiheutettu Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle, sen jäsenelle tai muulle tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä rikkomalla.

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen hallituksen jäsenen ja työntekijään sovelletaan muutoin, mitä vahingonkorvauslain (412/1974) 4 luvussa työntekijän vahingonkorvausvastuusta säädetään.

13 §

Menettely julkisia hallintotehtäviä hoidettaessa sekä rikosoikeudellinen virkavastuu

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkisten hallintotehtävien hoitamisessa on noudatettava hallintolakia (434/2003), kielilakia (423/2003), viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999), arkistolakia (831/1994) ja sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annettua lakia (13/2003).

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen hallituksen jäsenen ja työntekijään sovelletaan heidän hoitaessaan Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle tämän lain mukaisesti annettuja julkisia hallintotehtäviä rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä.

17 §

Vapaaehtoisen sotilaallisen koulutuksen antaminen

Puolustusvoimat voi antaa sotilaallista koulutusta ja muuta tarpeelliseksi katsomaansa koulutusta vapaaehtoisille 18 vuotta täyttäneille henkilöille järjestämällä vapaaehtoisia harjoituksia. Perusyksikköä suurempien joukkokokonaisuuksien, Puolustusvoimien poikkeusolojen organisaatioon kuuluvien joukkojen ja varusmiesten koulutus sekä joukkojen operaatioihin valmistaminen sekä taisteluammuntojen järjestäminen kuuluu kuitenkin yksinomaan Puolustusvoimille. Perusyksiköllä tarkoitetaan enintään komppanian vahvuista joukkoa.

Vapaaehtoisen sotilaallisen koulutuksen on tapahduttava Puolustusvoimien käytössä olevilla alueilla ja aluksilla.

18 §

Puolustusvoimien järjestämät vapaaehtoiset harjoitukset

19 §

Puolustusvoimien järjestämien vapaaehtoisten harjoitusten erityistehtävät

4 a luku

Sotilaallisia valmiuksia palveleva koulutus

20 §

Sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen antaminen

Maanpuolustuskoulutusyhdistys järjestää 18 vuotta täyttäneille henkilöille sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua koulutusta ei ole sallittua järjestää:

- 1) perusyksikön kokoista joukkoa suuremmalle joukolle;
- 2) operaatioon valmistettavalle joukolle;
- 3) Puolustusvoimien poikkeusolojen organisaatioon kuuluvalla joukolle;

- 4) varusmiehille;
- 5) taisteluammuntana;
- 6) Puolustusvoimien ampumatarvikkeilla tai räjähteillä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettussa koulutuksessa voidaan käsitellä Puolustusvoimien aseita ja muita välineitä. Puolustusvoimien ampuma-aseiden käsittelyn tulee tapahtua Puolustusvoimien valvomana Puolustusvoimien alueella tai aluksella. Puolustusvoimien aseilla ei saa ampua 1 momentissa tarkoitettussa koulutuksessa.

4 b luku

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen järjestämä tutustumistoiminta

22 a §

Tutustumistoiminnan sisältö

Maanpuolustuskoulutusyhdistys voi myös järjestää 16 vuotta täyttäneille henkilöille toimintaa, jonka tarkoituksena on tutustuttaa osallistujat varusmiespalveluksen sisältöön.

Tutustumistoiminnassa ei ole sallittua käyttää Puolustusvoimien ampuma-aseita, ampumatarvikkeita, räjähteitä tai taisteluvälineitä tai näiden harjoitusmalleja. Tutustumistoiminnassa ei ole myöskään sallittua antaa sotilaallista osaamista tai toimintakykyä kehittävää koulutusta.

22 b §

Huoltajien suostumus

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen järjestämään 22 a §:ssä tarkoitettuun toimintaan osallistuvan alle 18 vuotiaan henkilön huoltajien on annettava suostumus huollettavansa osallistumiseen kyseiseen toimintaan.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu suostumus on annettava kirjallisena Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen työntekijälle.

4 c luku

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen kansainvälinen koulutustoiminta

22 c §

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen antama koulutus ulkomailla

Maanpuolustuskoulutusyhdistys voi antaa ulkomailla 20 §:ssä tarkoitettua sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta, jonka tarkoituksena on kehittää koulutusta antavien reserviläisten osaamista tai jonka antaminen on muuten Suomen kansallisen puolustuksen sekä ulko- ja turvallisuuspoliittisen edun mukaista.

Päätöksen edellä 1 momentissa tarkoitettua toiminnasta tekee puolustusministeriö, ellei päätösvalta asiasta kuulu valtioneuvoston yleisistunnolle.

22 d §

Ulkomaiset henkilöt Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen Suomessa järjestämässä koulutuksessa

HE 254/2018 vp

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen 20 §:ssä tarkoitettuun koulutukseen ja 22 a §:ssä tarkoitettuun toimintaan saavat osallistua myös muut kuin Suomen kansalaiset.

4 d luku

Maanpuolustusyhdistyksen järjestämää koulutusta koskevat yleiset säännökset

22 e §

Osallistujien valinta Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen järjestämään koulutukseen ja toimintaan

Maanpuolustuskoulutusyhdistys valitsee osallistujat 4 a - 4 c luvussa tarkoitettuun koulutukseen ja toimintaan.

Puolustusvoimilla on oikeus kieltää henkilön osallistuminen 1 momentissa tarkoitettuun Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen järjestämään koulutukseen ja toimintaan.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettua valinnasta tehtävään päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

22 f §

Koulutuksesta ilmoittaminen

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen on ilmoitettava järjestämästään 4 - 4 c luvussa tarkoitettua koulutuksesta ja toiminnasta sekä näiden sisällöstä vuosittain puolustusministeriölle ja pääesikunnalle. Puolustusministeriöllä ja Puolustusvoimilla on oikeus saada tässä laissa säädettyjen tehtävien suorittamista varten Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tietoja sen koulustoiminnasta.

22 g §

Puolustusvoimien tuki Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle

Puolustusvoimat voi antaa Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle asiantuntijatukea sekä luvan käyttää Puolustusvoimien alueita ja välineitä tässä laissa tarkoitettun koulutuksen järjestämiseksi.

Puolustusvoimat saa antaa 1 momentissa tarkoitettuna tukena omistamiaan aseita sotilaallisia valmiuksia palvelevassa koulutuksessa tapahtuvaa käsittelyä varten. Ampuminen näillä aseilla on kiellettyä. Aseiden käsittelyn on tapahduttava Puolustusvoimien valvonnassa ja Puolustusvoimien alueella tai aluksella.

Puolustusvoimat ei saa antaa 1 momentissa tarkoitettuna tukena ampumarvikkeita tai räjähteitä.

Kaikessa 1 ja 2 momentissa tarkoitettuna tukena annettujen alueiden ja välineiden käytössä on noudatettava voimassa olevia Puolustusvoimien ohjeita, varomääräyksiä ja muita määräyksiä.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettuun tukeen ei sovelleta valtion maksuperustelakia.

28 §

Sitoutuminen koulutukseen ja tehtäviin

Suomen kansalainen voi antaa Puolustusvoimille kirjallisen sitoumuksen siitä, että hän osallistuu Puolustusvoimien vapaaehtoiisiin harjoituksiin sekä 23 ja 27 §:ssä tarkoitettuihin tehtäviin määräajan, vähintään kaksi ja enintään kuusi vuotta kerrallaan. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen koulutus- ja tukitehtäviin sekä Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen jäsenjärjestön tehtävään sitoutuva antaa sitoumuksen Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle. Sitoumuksen tekijän on oltava vähintään 18-vuotias. Puolustusvoimien tehtäviin voi sitoutua enintään 60 vuotta täyttänyt henkilö.

32 a §

Salassapitovelvollisuus ja hyödyntämiskielto

Tämän lain mukaiseen koulutukseen, virka-apuun tai muuhun toimintaan osallistuneen henkilön vaitiolovelvollisuudesta ja salassa pidettävää tietoa koskevasta hyväksikäyttökiellosta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa.

34 §

Taloudelliset etuudet

Puolustusvoimien vapaaehtoiisiin harjoituksiin sekä 23 tai 27 §:ssä tarkoitettuun tehtävään osallistuvalla henkilöllä on oikeus:

Viranomaisten antama vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus on siihen osallistuvalla maksetonta.

35 §

Sosiaaliset etuudet

Puolustusvoimien vapaaehtoiisiin harjoituksiin ja 23 tai 27 §:ssä tarkoitettuun tehtävään osallistuvalla henkilöillä on oikeus:

2) korvaukseen tapaturmasta ja palvelussairaudesta sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta annetun lain (1521/2016) mukaan;

37 §

Vahingonkorvaus koulutuksen ja eräiden muiden tässä laissa tarkoitettujen tehtävien yhteydessä aiheutuneesta vahingosta

Puolustusvoimien vapaaehtoisten harjoitusten ja tämän lain 23 tai 27 §:ssä tarkoitettujen tehtävien yhteydessä aiheutuneesta vahingosta vastaa valtio sen mukaan kuin vahingonkorvauslaissa säädetään.

42 §

Toimintakertomus

Pääesikunnan on annettava puolustusministeriölle ja 4 §:ssä tarkoitetulle vapaaehtoisen maanpuolustuksen neuvottelukunnalle vuosittain kertomus 4 a – 4 c luvuissa tarkoitetusta koulutuksesta ja toiminnasta sekä vapaaehtoisten käyttämisestä virka-aputehtävissä. Pää-esikunta on tätä varten oikeutettu saamaan valvonnan suorittamiseksi tarvittavia tietoja Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä salassapitosäännösten estämättä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

ampuma-aselain 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään ampuma-aselain (1/1998) 17 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laeissa
601/2001, 428/2004, 485/2010, 124/2011, 689/2013 ja 622/2017, uusi 4 a ja 4 b kohta seuraavasti:

17 §

Soveltamisalaa koskevat poikkeukset

Tämä laki ei koske:

4 a) Puolustusvoimien omistamilla ampuma-aseilla ja aseiden osilla järjestettyä vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain (556/2007) 20 §:ssä tarkoitettua koulutusta, kun aseiden käsittely tapahtuu Puolustusvoimien valvonnassa ja Puolustusvoimien alueella tai aluksella, eikä aseilla ammuta;

4 b) Rajavartiolaitoksen omistamilla ampuma-aseilla ja aseiden osilla järjestettyä vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 20 §:ssä tarkoitettua koulutusta, kun aseiden käsittely tapahtuu Rajavartiolaitoksen valvonnassa ja Rajavartiolaitoksen tai Puolustusvoimien alueella tai aluksella, eikä aseilla ammuta;

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 _____ .

3.

Laki

työturvallisuuslain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työturvallisuuslain (738/2002) 6 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa
562/2007, seuraavasti:

6 §

Soveltamisalan rajoitus

Lakia ei myöskään sovelleta henkilöön, joka vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain (556/2007) nojalla osallistuu Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen vapaaehtoiisiin harjoituksiin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

4.

Laki

rikoslain 45 luvun 27 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 45 luvun 27 §:n 1 momentin 2 a kohta, sellaisena kuin se on laissa 563/2007, seuraavasti:

45 luku

Sotilasrikoksista

27 §

Sotilaat

Sotilaalla tarkoitetaan tässä luvussa:

2 a) vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain (556/2007) 18 §:ssä tarkoitettua Puolustusvoimien vapaaehtoisissa harjoituksissa palvelevaa; sekä

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 _____.

Helsingissä 29 päivänä marraskuuta 2018

Pääministeri

Juha Sipilä

Puolustusministeri Jussi Niinistö

1.

Laki

vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain (556/2007) 9 §:n 3 momentti, 18 §:n 3 momentti, 21 ja 22 § sekä 32 §:n 3 momentti,
muutetaan 2 ja 3 §, 6 §:n 1 ja 2 momentti, 7 §:n 1 momentti, 11 §:n 1 momentti, 12, 13 ja 17 §, 18 ja 19 §:n otsikko, 20 §, 28 §:n 1 momentti, 34 §:n 1 momentin johdantokappale ja 2 momentti, 35 §:n 1 momentin johdantokappale ja 2 kohta, 37 §:n 1 momentti, 42 §, sekä
lisätään lakiin uusi 3 a §, 4a – 4 c luku ja 32 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Sotilaallinen koulutus ja sotilaallisia valmiuksia palveleva koulutus

Sotilaallinen koulutus ja sotilaallisia valmiuksia palveleva koulutus

Sotilaallisella koulutuksella tarkoitetaan tässä laissa puolustusvoimien aseilla, ampumatarvikkeilla tai räjähteillä tapahtuvaa sotilaallisten taitojen sekä joukon yhteistoinnin kehittämistä sodassa tai muissa aseellisissa selkkauksissa toimimista varten.

Sotilaallisia valmiuksia palvelevalla koulutuksella tarkoitetaan tässä laissa muuta vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta.

Sotilaallisella koulutuksella tarkoitetaan tässä laissa koulutuksen antamista Puolustusvoimiin kuuluville joukoille ja Puolustusvoimien ampumatarvikkeilla ja räjähteillä tapahtuvan koulutuksen järjestämistä.

Sotilaallisia valmiuksia palvelevalla koulutuksella tarkoitetaan tässä laissa muuta kuin 1 momentissa tarkoitettua koulutusta, jossa koulutetaan Puolustusvoimien menetelmiä tai välineitä koskevaa yksilön sotilaallista osaamista ja toimintakykyä sodassa tai muissa aseellisissa selkkauksissa toimimista varten.

3 §

3 §

Viranomaisten johto ja valvonta

Puolustusministeriön, Puolustusvoimien ja pääesikunnan vapaaehtoista maanpuolustusta koskevat tehtävät

Puolustusministeriön tehtävänä on vapaaehtoisen sotilaallisen koulutuksen ohjaus ja valvonta.

Puolustusvoimien pääesikunnan tehtävänä

Puolustusministeriön tehtävänä on vapaaehtoisen maanpuolustuksen yleinen ohjaus ja valvonta.

Puolustusvoimien pääesikunnan tehtävänä

Voimassa oleva laki

on vapaaehtoiseen maanpuolustuskoulutukseen kuuluvien sotilaallisten tehtävien johto sekä muun toiminnan ohjaus, tukeminen ja valvonta.

Rajavartiolaitos voi osallistua vapaaehtoisen maanpuolustuksen edistämiseen.

(uusi)

Ehdotus

on ohjata 7 §:n 1 momentissa tarkoitettua Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toimintaa sekä valvoa tämän lain noudattamista kyseisessä toiminnassa.

Puolustusvoimien tehtävänä on valvoa Puolustusvoimien aseiden käyttöä sotilaallisia valmiuksia palvelevassa koulutuksessa ja johtaa vapaaehtoisten käyttämistä Puolustusvoimien antamassa virka-avussa ja pelastustoiminnassa sekä tukea Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toimintaa siten kuin tässä laissa tarkemmin säädetään.

3a §

Lain soveltaminen Rajavartiolaitokseen

Mitä tässä laissa säädetään Puolustusvoimista, sovelletaan myös Rajavartiolaitokseen sen suorittaessa tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä lukuun ottamatta, mitä 23 §:ssä säädetään. Mitä tässä laissa säädetään Puolustusvoimien pääesikunnasta, sovelletaan myös Rajavartiolaitoksen esikuntaan sen suorittaessa tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä.

6 §

Maanpuolustuskoulutusyhdistys ja sen tarkoitus

Maanpuolustuskoulutusyhdistys (MPK) on julkisoikeudellinen yhdistys, joka toimii valtakunnallisena vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen yhteistyöjärjestönä.

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen tarkoituksena on maanpuolustuksen edistäminen koulutuksen, tiedotuksen ja valistuksen keinoin. Yhdistyksellä voi olla myös alueellisia ja paikallisen tason yksiköitä.

6 §

Maanpuolustuskoulutusyhdistys ja sen tarkoitus

Maanpuolustuskoulutusyhdistys on julkisoikeudellinen yhdistys, joka järjestää vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta ja toimii jäsenyhdistyksenä yhteistyöjärjestönä.

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen tarkoituksena on maanpuolustuksen edistäminen koulutuksen, tiedotuksen ja valistuksen keinoin. Yhdistyksellä voi olla valtakunnallisia, alueellisia ja paikallisen tason yksiköitä.

7 §

Tehtävät

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkisena hallintotehtävänä on:

1) järjestää vapaaehtoiseen maanpuolus-

7 §

Tehtävät

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkisena hallintotehtävänä on:

1) järjestää 4 a - 4 c luvussa tarkoitettua

Voimassa oleva laki

tukseen kuuluvaa sotilaallista koulutusta ja sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta sekä vapaaehtoista maanpuolustusta koskevaa tiedotusta ja valistusta;

2) kehittää naisten mahdollisuuksia osallistua vapaaehtoiseen maanpuolustukseen ja järjestää siihen liittyvää *sotilaallista koulutusta* ja sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta;

3) ohjata, tukea ja sovittaa yhteen jäsenjärjestöjen maanpuolustuskoulutusta.

9 §

Toimielimet

Yhdistyksellä on keskustoimisto. Lisäksi sillä voi olla piiritoimistoja sekä koulutus- ja tukiyksiköitä.

11 §

Toiminnan rahoitus

Valtion talousarvioon otetaan vuosittain määräraha, jonka puitteissa Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle myönnetään valtionavustusta sille 7 §:n 1 momentissa säädettyjen julkisten hallintotehtävien hoitamisesta aiheutuviin toimintamenoihin. *Valtionavustusta ei myönnetä puolustusvoimien tilaamasta sotilaallisesta koulutuksesta aiheutuviin toimintamenoihin.* Valtionavustusvarat on säilytettävä erillään yhdistyksen muun toiminnan varoista.

12 §

Hallituksen jäsenen, toimihenkilön ja työntekijän vahingonkorvausvastuu

Sen lisäksi, mitä yhdistyslain 39 §:ssä säädetään, Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen hallituksen jäsenen, *toimihenkilön* ja työntekijän on korvattava vahinko, joka on aiheutettu Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle, sen jäsenelle tai muulle tätä lakia tai sen no-

Ehdotus

koulutusta ja toimintaa sekä vapaaehtoista maanpuolustusta koskevaa tiedotusta ja valistusta;

2) kehittää naisten mahdollisuuksia osallistua vapaaehtoiseen maanpuolustukseen ja järjestää siihen liittyvää sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta ja *tutustumistoimintaa*;

3) ohjata, tukea ja sovittaa yhteen jäsenjärjestöjen maanpuolustuskoulutusta;

4) *kehittää 4 b luvussa tarkoitettulla toiminnalla nuorten mahdollisuuksia tutustua maanpuolustukseen.*

9 §

Toimielimet

(3 mom. kumotaan)

11 §

Toiminnan rahoitus

Valtion talousarvioon otetaan vuosittain määräraha, jonka puitteissa Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle myönnetään valtionavustusta sille 7 §:n 1 momentissa säädettyjen julkisten hallintotehtävien hoitamisesta aiheutuviin toimintamenoihin. Valtionavustusvarat on säilytettävä erillään yhdistyksen muun toiminnan varoista.

12 §

Hallituksen jäsenen ja työntekijän vahingonkorvausvastuu

Sen lisäksi, mitä yhdistyslain 39 §:ssä säädetään, Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen hallituksen jäsenen ja työntekijän on korvattava vahinko, joka on aiheutettu Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle, sen jäsenelle tai muulle tätä lakia tai sen nojalla

Voimassa oleva laki

jalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä rikkomalla.

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen hallituksen jäsenen, *toimihenkilöön* ja työntekijään sovelletaan muutoin, mitä vahingonkorvauslain (412/1974) 4 luvussa työntekijän vahingonkorvausvastuusta säädetään.

13 §

Menettely julkisia hallintotehtäviä hoidettaessa sekä rikosoikeudellinen virkavastuu

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkisten hallintotehtävien hoitamisessa on noudatettava hallintolakia (434/2003), kielilakia (423/2003), viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999) ja arkistolakia (831/1994).

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen hallituksen jäsenen, *toimihenkilöön* ja työntekijään sovelletaan heidän hoitaessaan Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle tämän lain mukaisesti annettuja julkisia hallintotehtäviä rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä.

17 §

Sotilaallisen koulutuksen antaminen

Puolustusvoimat voi antaa sotilaallista koulutusta vapaaehtoisille 18 vuotta täyttäneille henkilöille järjestämällä harjoituksia *tai hankkimalla palveluja Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä siten kuin siitä erikseen sovitaan*. Perusyksikköä suurempien joukkokokonaisuuksien *sotilaallinen* koulutus, joukkojen operaatioihin valmentaminen ja taisteluammuntojen järjestäminen kuuluu kuitenkin yksinomaan puolustusvoimille. Perusyksiköllä tarkoitetaan enintään kompanian vahvuista joukkoa.

Vapaaehtoisen sotilaallisen koulutuksen on tapahduttava puolustusvoimien käytössä

Ehdotus

annettuja säännöksiä tai määräyksiä rikkomalla.

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen hallituksen jäsenen ja työntekijään sovelletaan muutoin, mitä vahingonkorvauslain (412/1974) 4 luvussa työntekijän vahingonkorvausvastuusta säädetään.

13 §

Menettely julkisia hallintotehtäviä hoidettaessa sekä rikosoikeudellinen virkavastuu

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkisten hallintotehtävien hoitamisessa on noudatettava hallintolakia (434/2003), kielilakia (423/2003), viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999), arkistolakia (831/1994) ja sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annettua lakia (13/2003).

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen hallituksen jäsenen ja työntekijään sovelletaan heidän hoitaessaan Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle tämän lain mukaisesti annettuja julkisia hallintotehtäviä rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä.

17 §

Vapaaehtoisen sotilaallisen koulutuksen antaminen

Puolustusvoimat voi antaa sotilaallista koulutusta *ja muuta tarpeelliseksi katsoomaansa koulutusta* vapaaehtoisille 18 vuotta täyttäneille henkilöille järjestämällä vapaaehtoisia harjoituksia. Perusyksikköä suurempien joukkokokonaisuuksien, *Puolustusvoimien poikkeusolojen organisaatioon kuuluvien joukkojen ja varusmiesten koulutus sekä* joukkojen operaatioihin valmentaminen sekä taisteluammuntojen järjestäminen kuuluu kuitenkin yksinomaan Puolustusvoimille. Perusyksiköllä tarkoitetaan enintään kompanian vahvuista joukkoa.

Vapaaehtoisen sotilaallisen koulutuksen on tapahduttava Puolustusvoimien käytössä olevilla alueilla *ja aluksilla*.

HE 254/2018 vp

<i>Voimassa oleva laki</i>	<i>Ehdotus</i>
olevilla harjoitusalueilla.	
18 §	18 §
<i>Puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen järjestämät vapaaehtoiset harjoitukset</i>	<i>Puolustusvoimien järjestämät vapaaehtoiset harjoitukset</i>
	(3 mom. kumotaan)
<i>Rajavartiolaitoksessa voidaan järjestää 2 momentissa tarkoitettuja vapaaehtoisia harjoituksia. Mitä tässä laissa säädetään puolustusvoimista, koskee soveltuvin osin myös rajavartiolaitosta.</i>	
19 §	19 §
<i>Osallistumisoikeus vapaaehtoisein harjoituksiin</i>	<i>Puolustusvoimien järjestämien vapaaehtoisten harjoitusten erityistehtävät</i>
(uusi)	4 a luku
	Sotilaallisia valmiuksia palveleva koulutus
20 §	20 §
<i>Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen järjestämä sotilaallinen koulutus ja sotilaallisia valmiuksia palveleva koulutus</i>	<i>Sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen antaminen</i>
<i>Maanpuolustuskoulutusyhdistys järjestää puolustusvoimien tilaamaa sotilaallista koulutusta. Koulutus, jossa käytetään puolustusvoimien aseita, ampumatarvikkeita tai räjähteitä, on järjestettävä puolustusvoimien henkilökunnan johdolla ja noudattamalla voimassa olevia puolustusvoimien ohjesääntöjä, varomääräyksiä ja muita pysyväismääräyksiä.</i>	<i>Maanpuolustuskoulutusyhdistys järjestää 18 vuotta täyttäneille henkilöille sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta.</i>
<i>Lisäksi Maanpuolustuskoulutusyhdistys voi antaa sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta yli 18-vuotiaille.</i>	<i>Edellä 1 momentissa tarkoitettua koulutusta ei ole sallittua järjestää:</i>
<i>Maanpuolustuskoulutusyhdistys voi jäsenjärjestöjensä kanssa sopia muun koulutuk-</i>	<i>1) perusyksikön kokoista joukkoa suuremmalle joukolle;</i>
	<i>2) operaatioon valmennettavalle joukolle;</i>
	<i>3) Puolustusvoimien poikkeusolojen organisaatioon kuuluvalle joukolle;</i>
	<i>4) varusmiehille;</i>
	<i>5) taisteluammuntana;</i>
	<i>6) Puolustusvoimien aseilla, ampumatarvikkeilla tai räjähteillä.</i>
	<i>Edellä 1 momentissa tarkoitettussa koulutuksessa voidaan käsitellä Puolustusvoimien</i>

Voimassa oleva laki

Ehdotus

sen järjestämisestä.

aseita ja muita välineitä. Puolustusvoimien ampuma-aseiden käsittelyn tulee tapahtua Puolustusvoimien valvomana Puolustusvoimien alueella tai aluksella. Puolustusvoimien aseilla ei saa ampua 1 momentissa tarkoitettussa koulutuksessa.

21 §

(kumotaan)

Kouluttajat ja kouluammuntojen johtajat Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen järjestämässä sotilaallisessa koulutuksessa

Kouluttajina ja kouluammuntojen johtajina voivat toimia vain puolustusvoimien henkilöstöön kuuluvat tai puolustusvoimien kouluttajiksi hyväksymät henkilöt. Puolustusvoimat voi hyväksyä kouluttajiksi ja kouluammuntojen johtajiksi 20 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin tilaisuuksiin henkilöitä, joilla on puolustusvoimien tai Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toiminnassa hankittu johtaja- tai kouluttajakoulutus sekä käytännössä osoitettu pätevyys ammuntojen järjestämisestä puolustusvoimissa ja jotka katsotaan tehtävään muuten sopiviksi. Samalla heille voidaan myöntää lupa puolustusvoimien taisteluvälineiden käyttöön harjoituksissa. Tällaisia välineitä ovat sarjatuliaseet, miinat ja singot ja vastaavat kevyet aseet. Sotilaallinen koulutus ja puolustusvoimien aseilla tapahtuvat kouluammunnat on kaikissa tapauksissa toteutettava sotilasviranomaisen johdon ja valvonnan alaisena.

22 §

(kumotaan)

Koulutuksesta ilmoittaminen

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen on ilmoitettava järjestämästään 20 §:ssä tarkoitettua koulutuksesta sekä sen jäsenjärjestöjen vastaavasta koulutustoiminnasta vuosittain asianomaiselle sotilasviranomaiselle sen mukaan kuin laadittavassa koulutussuunnitelmassa sovitaan. Puolustusvoimilla on oikeus saada tässä laissa säädettyjen tehtävien suorittamista varten edellä mainituilta yhdistyksiltä tietoja niiden koulutustoiminnasta.

Ilmoitusvelvollisuus ei koske tavanomaista kilpailu-, urheilu- tai valistustoimintaa eikä

Voimassa oleva laki

Ehdotus

järjestöjen sisäisiin asioihin liittyvää koulutusta ja valmennusta.

(uusi)

4 b luku

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen järjestämä tutustumistoiminta

(uusi)

22 a §

Tutustumistoiminnan sisältö

Maanpuolustuskoulutusyhdistys voi myös järjestää 16 vuotta täyttäneille henkilöille toimintaa, jonka tarkoituksena on tutustuttaa osallistujat varusmiespalveluksen sisältöön.

Tutustumistoiminnassa ei ole sallittua käyttää Puolustusvoimien ampuma-aseita, ampumatarvikkeita, räjähteitä tai taisteluvälineitä tai näiden harjoitusmalleja. Tutustumistoiminnassa ei ole myöskään sallittua antaa sotilaallista osaamista tai toimintakykyä kehittävää koulutusta.

(uusi)

22 b §

Huoltajien suostumus

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen järjestämään 22 a §:ssä tarkoitettuun toimintaan osallistuvan alle 18 vuotiaan henkilön huoltajien on annettava suostumus huollettavansa osallistumiseen kyseiseen toimintaan.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu suostumus on annettava kirjallisena Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen työntekijälle.

(uusi)

4 c luku

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen kansainvälinen koulutustoiminta

(uusi)

22 c §

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen antama koulutus ulkomailla

Maanpuolustuskoulutusyhdistys voi antaa ulkomailla 20 §:ssä tarkoitettua sotilaallisia

Voimassa oleva laki

Ehdotus

valmiuksia palvelevaa koulutusta, jonka tarkoituksena on kehittää koulutusta antavien reserviläisten osaamista tai jonka antaminen on muuten Suomen kansallisen puolustuksen sekä ulko- ja turvallisuuspoliittisen edun mukaista.

Päätöksen edellä 1 momentissa tarkoitettua toiminnasta tekee puolustusministeriö, ellei päätösvalta asiasta kuulu valtioneuvoston yleisistunnolle.

(uusi)

22 d §

Ulkomaiset henkilöt Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen Suomessa järjestämässä koulutuksessa

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen 20 §:ssä tarkoitettuun koulutukseen ja 22 a §:ssä tarkoitettuun toimintaan saavat osallistua myös muut kuin Suomen kansalaiset.

(uusi)

4 d luku

Maanpuolustusyhdistyksen järjestämää koulutusta koskevat yleiset säännökset

(uusi)

22 e §

Osallistujien valinta Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen järjestämään koulutukseen ja toimintaan

Maanpuolustuskoulutusyhdistys valitsee osallistujat 4 a — 4 c luvussa tarkoitettuun koulutukseen ja toimintaan.

Puolustusvoimilla on oikeus kieltää henkilön osallistuminen 1 momentissa tarkoitettuun Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen järjestämään koulutukseen ja toimintaan.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettua valinnasta tehtävään päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

(uusi)

22 f §

Koulutuksesta ilmoittaminen

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen on ilmoitettava järjestämästään 4 — 4 c luvussa tarkoitettua koulutuksesta ja toiminnasta

Voimassa oleva laki

Ehdotus

sekä näiden sisällöstä vuosittain puolustusministeriölle ja pääesikunnalle. Puolustusministeriöllä ja Puolustusvoimilla on oikeus saada tässä laissa säädettyjen tehtävien suorittamista varten Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tietoja sen koulutustoiminnasta.

(uusi)

22 g §

Puolustusvoimien tuki Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle

Puolustusvoimat voi antaa Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle asiantuntijatukea sekä luvan käyttää Puolustusvoimien alueita ja välineitä tässä laissa tarkoitetun koulutuksen järjestämiseksi.

Puolustusvoimat saa antaa 1 momentissa tarkoitettuna tukena omistamiaan aseita soitaallisia valmiuksia palvelevassa koulutuksessa tapahtuvaa käsittelyä varten. Ampuminen näillä aseilla on kiellettyä. Aseiden käsittelyn on tapahduttava Puolustusvoimien valvonnassa ja Puolustusvoimien alueella tai aluksella.

Puolustusvoimat ei saa antaa 1 momentissa tarkoitettuna tukena ampumatarvikkeita tai räjähteitä.

Käikessa 1 ja 2 momentissa tarkoitettuna tukena annettujen alueiden ja välineiden käytössä on noudatettava voimassa olevia Puolustusvoimien ohjeita, varomääräyksiä ja muita määräyksiä.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettuun tukeen ei sovelleta valtion maksuperustelakia.

28 §

28 §

Sitoutuminen koulutukseen ja tehtäviin

Sitoutuminen koulutukseen ja tehtäviin

Suomen kansalainen voi antaa Puolustusvoimille kirjallisen sitoumuksen siitä, että hän osallistuu puolustusvoimien vapaaehtoiisiin harjoituksiin ja sen Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilaamaan koulutukseen sekä 23 ja 27 §:ssä tarkoitettuihin tehtäviin määräajan, vähintään kaksi ja enintään kuusi vuotta kerrallaan. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen koulutus- ja tukitehtäviin sekä Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen jä-

Suomen kansalainen voi antaa Puolustusvoimille kirjallisen sitoumuksen siitä, että hän osallistuu Puolustusvoimien vapaaehtoiisiin harjoituksiin sekä 23 ja 27 §:ssä tarkoitettuihin tehtäviin määräajan, vähintään kaksi ja enintään kuusi vuotta kerrallaan. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen koulutus- ja tukitehtäviin sekä Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen jäsenjärjestön tehtävään sitoutuva antaa sitoumuksen Maanpuo-

Voimassa oleva laki

senjärjestön tehtävään sitoutuva antaa sitoumuksen Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle. Sitoumuksen tekijän on oltava vähintään 18-vuotias. Puolustusvoimien tehtäviin voi sitoutua enintään 60 vuotta täyttänyt henkilö.

32 §

Sitoutuneiden henkilöiden velvollisuudet

Hyväksytyt sitoumuksen antanut henkilö on velvollinen noudattamaan sotilasviranomaisen antamaa koulutuskutsua ja vastavaa muuta määräystä, jollei laillista estettä ole. Jos harjoitus tapahtuu työaikana, on tarvittaessa esitettävä työnantajan kirjallinen suostumus.

Hyväksytyt sitoumuksen antaneen henkilön on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä sekä noudatettava sen suorittamiseen liittyviä ohjeita ja määräyksiä. Hänen on myös käyttäydyttävä tehtäviensä edellyttämällä tavalla.

Hyväksytyt sitoumuksen antanut henkilö ei saa käyttää hyödykseen eikä luvatta ilmaista muille tässä laissa tarkoitettua tehtävää hoitaessaan tietoonsa saamaa seikkaa, josta laissa on säädetty salassapitovelvollisuus.

(uusi)

34 §

Taloudelliset etuudet

Puolustusvoimien vapaaehtoiisiin harjoituksiin ja puolustusvoimien Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilaamaan koulutuk-

Ehdotus

lustuskoulutusyhdistykselle. Sitoumuksen tekijän on oltava vähintään 18-vuotias. Puolustusvoimien tehtäviin voi sitoutua enintään 60 vuotta täyttänyt henkilö.

32 §

Sitoutuneiden henkilöiden velvollisuudet

(3 mom. kumotaan)

32 a §

Salassapitovelvollisuus ja hyödyntämiskielto

Tämän lain mukaiseen koulutukseen, virka-apuun tai muuhun toimintaan osallistuneen henkilön väitöselvyydestä ja salassa pidettävää tietoa koskevasta hyväksikäyttökiellosta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa.

34 §

Taloudelliset etuudet

Puolustusvoimien vapaaehtoiisiin harjoituksiin sekä 23 tai 27 §:ssä tarkoitettuun tehtävään osallistuvalla henkilöllä on oikeus:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

seen sekä 23 tai 27 §:ssä tarkoitettuun tehtävään osallistuvalla henkilöllä on oikeus:

Viranomaisten antama tai tilaama vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus on siihen osallistuvalla maksutonta.

35 §

Sosiaaliset etuudet

Puolustusvoimien vapaaehtoiisiin harjoitukseen ja valvomiin ammuntoihin ja sen Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilaamaan koulutukseen sekä 23 tai 27 §:ssä tarkoitettuun tehtävään osallistuvalla henkilöllä on oikeus:

2) korvaukseen tapaturmasta ja palvelus-
sairaudesta sotilastapaturmalain (1211/1990)
mukaan;

37 §

*Vahingonkorvaus koulutuksen ja eräiden
muiden tässä laissa tarkoitettujen tehtävien
yhteydessä aiheutuneesta vahingosta*

Puolustusvoimien vapaaehtoisten harjoitusten ja valvomiin ammuntojen ja sen Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilaaman koulutuksen sekä tämän lain 23 tai 27 §:ssä tarkoitettujen tehtävien yhteydessä aiheutuneesta vahingosta vastaa valtio sen mukaan kuin vahingonkorvauslaissa säädetään.

42 §

Toimintakertomus

Pääesikunnan on annettava puolustusministeriölle ja 4 §:ssä tarkoitettulle vapaaehtoisen maanpuolustuksen neuvottelukunnalle vuosittain kertomus tässä laissa säädetyistä vapaaehtoisesta koulutuksesta ja vapaaehtoisten käyttämisestä virka-aputehtävissä. Pääesikunta on tätä varten oikeutettu saamaan valvonnan suorittamiseksi tarvittavia

Viranomaisten antama vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus on siihen osallistuvalla maksutonta.

35 §

Sosiaaliset etuudet

Puolustusvoimien vapaaehtoiisiin harjoitukseen ja 23 tai 27 §:ssä tarkoitettuun tehtävään osallistuvalla henkilöllä on oikeus:

2) korvaukseen tapaturmasta ja palvelus-
sairaudesta *sotilastapaturman ja palvelus-
sairauden korvaamisesta annetun lain
(1521/2016)* mukaan;

37 §

*Vahingonkorvaus koulutuksen ja eräiden
muiden tässä laissa tarkoitettujen tehtävien
yhteydessä aiheutuneesta vahingosta*

Puolustusvoimien vapaaehtoisten harjoitusten sekä tämän lain 23 tai 27 §:ssä tarkoitettujen tehtävien yhteydessä aiheutuneesta vahingosta vastaa valtio sen mukaan kuin vahingonkorvauslaissa säädetään.

42 §

Toimintakertomus

Pääesikunnan on annettava puolustusministeriölle ja 4 §:ssä tarkoitettulle vapaaehtoisen maanpuolustuksen neuvottelukunnalle vuosittain kertomus *4 a – 4 c luvuissa tarkoitettusta koulutuksesta ja toiminnasta* sekä vapaaehtoisten käyttämisestä virka-aputehtävissä. Pääesikunta on tätä varten oikeutettu saamaan valvonnan suorittamiseksi

HE 254/2018 vp

Voimassa oleva laki

Ehdotus

tietoja Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä salassapitosäännösten estämättä.

tarvittavia tietoja Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä salassapitosäännösten estämättä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 . _____

2.

Laki

ampuma-aselain 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti lisätään ampuma-aselain (1/1998) 17 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 601/2001, 428/2004, 485/2010, 124/2011, 689/2013 ja 622/2017, uusi 4 a ja 4 b kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

17 §

Soveltamisalaa koskevat poikkeukset

Tämä laki ei koske:
(uusi 1 mom. 4 a ja 4 b kohta)

Ehdotus

17 §

Soveltamisalaa koskevat poikkeukset

Tämä laki ei koske:

4 a) Puolustusvoimien omistamilla ampuma-aseilla ja aseiden osilla järjestettyä vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain (556/2007) 20 §:ssä tarkoitettua koulutusta, kun aseiden käsittely tapahtuu Puolustusvoimien valvonnassa ja Puolustusvoimien alueella tai aluksella, eikä aseilla ammuta;

4 b) Rajavartiolaitoksen omistamilla ampuma-aseilla ja aseiden osilla järjestettyä vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 20 §:ssä tarkoitettua koulutusta, kun aseiden käsittely tapahtuu Rajavartiolaitoksen valvonnassa ja Rajavartiolaitoksen tai Puolustusvoimien alueella tai aluksella, eikä aseilla ammuta;

Tämä laki tulee voimaan
kuuta 20 .

päivänä

3.

Laki

työturvallisuuslain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työturvallisuuslain (738/2002) 6 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa
562/2007, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

6 §

Soveltamisalan rajoitus

Soveltamisalan rajoitus

Lakia ei myöskään sovelleta henkilöön, joka vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain (556/2007) nojalla osallistuu puolustusvoimien vapaaehtoiseen harjoitukseen tai sen Maanpuolustuskoulutusyhdistykseltä tilaamaan I momentissa tarkoitettuun sotilaalliseen harjoitukseen tai koulutukseen.

Lakia ei myöskään sovelleta henkilöön, joka vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain (556/2007) nojalla osallistuu Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen vapaaehtoiseen harjoitukseen.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 . _____

4.

Laki

rikoslain 45 luvun 27 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 45 luvun 27 §:n 1 momentin 2 a kohta, sellaisena kuin se on
laissa 563/2007, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

45 luku

45 luku

Sotilasrikoksista

Sotilasrikoksista

27 §

27 §

Sotilaat

Sotilaat

Sotilaalla tarkoitetaan tässä luvussa:

Sotilaalla tarkoitetaan tässä luvussa:

2 a) vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta
annetun lain (556/2007) 18 §:ssä tarkoitettua
puolustusvoimien vapaaehtoisissa harjoituk-
sissa palvelevaa ja lain 21 §:ssä tarkoitettua
kouluttajaa ja kouluammuntojen johtajaa;
sekä (11.5.2007/563)

2 a) vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta
annetun lain (556/2007) 18 §:ssä tarkoitettua
Puolustusvoimien vapaaehtoisissa harjoituk-
sissa palvelevaa; sekä

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 . _____